

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยบางประการกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค
ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญาโท
ของ
สุภา อภิญาภิบาล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา
มกราคม 2550

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยบางประการกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค
ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญาโท
ของ
สุภา อภิญาภิบาล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา
มกราคม 2550
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยบางประการกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค
ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ
ของ
สุภา อภิญาภิบาล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา

มกราคม 2550

สุภะ อภิญาภิบาล. (2550). *ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยบางประการกับความสามารถ*

ในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปริญญาโท กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมการควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม ตั้งคะพิภพ,

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิลก ดิลกานนท์

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยการมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค พร้อมทั้งศึกษาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยเชิงสาเหตุต่าง ๆ ชำงต้นที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคต้น ปีการศึกษา 2549 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 431 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8042 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7741 แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7329 แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .6573 และแบบสอบถามลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง แบ่งเป็นแบบสอบถามลักษณะความเป็นชาย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8888 และแบบสอบถามลักษณะความเป็นหญิง มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8397 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการประมาณค่าเฉลี่ยและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. นิสิตมีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในระดับสูง การมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต และความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับปานกลาง ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงในระดับค่อนข้างสูง
2. ตัวแปรการมองโลกในแง่ดี ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ส่วนตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่าเท่ากับ .338 โดยตัวแปรทั้ง 5 ตัว ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ได้ร้อยละ 10.40
3. ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและการมองโลกในแง่ดีส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ .174, .132 และ .130 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตและลักษณะความเป็นหญิงไม่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

THE CAUSAL RELATIONSHIP OF SOME SELECTED FACTORS WITH
ADVERSITY QUOTIENT OF UNDERGRADUATE STUDENTS OF
SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

AN ABSTRACT
BY
SUPA APINYAPIBAL

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Measurement
at Srinakharinwirot University

January 2007

Supa Apinyapibal. (2007). *The Causal Relationship of some Selected Factors with Adversity Quotient of Undergraduate Students of Srinakharinwirot University*. Master thesis, M.Ed. (Educational Measurement). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Asst. Prof. Dr.Nikom Tangkapipop, Asst. Prof. Dr.Dilok Dilakanont.

The purposes of the research were to study the causal relationship of optimism, future orientation, internal locus of control, masculinity and femininity with adversity quotient and to find beta weight of some selected factors that contributed to adversity quotient. The sample consisted of 431 undergraduate students of Srinakharinwirot University and was selected by two phases stratified random sampling. The instruments used in data collection were adversity quotient reliability which was .8042, and the questionnaires of optimism, future orientation, internal locus of control, masculinity and femininity with reliability which were .7741, .7329, .6573, .8888 and .8397, respectively. The data were analyzed by estimation of means and multiple regression.

The result of study showed that:

1. Adversity quotient of undergraduate students was at high level, optimism, future orientation and internal locus of control were at medium level, and the level of masculinity and femininity were rather high.

2. The correlation coefficient between independent variables: optimism, internal locus of control, masculinity and femininity were related to adversity quotient, but future orientation was not related to adversity quotient. The multiple correlation of each factor was equal .338 which was statistically significant at .01 level. All of them could explain the variance of adversity quotient at 10.40 percent.

3. The beta weight of internal locus of control, masculinity and optimism contributed positively to adversity quotient with beta weight of .174, .132 and .130, respectively, but future orientation and femininity contributed to adversity quotient which were not statistically significant.

ปริญญาานิพนธ์
เรื่อง

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยบางประการกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค
ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ของ
สุภา อภิญาภิบาล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)
วันที่ เดือน พ.ศ. 2550

คณะกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม ตั้งคะพิภพ)

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตน์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ติลก ติลกานนท์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม ตั้งคะพิภพ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ติลก ติลกานนท์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์)

ประกาศขอบคุณ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความเมตตาจากอย่างยั้งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม ตั้งกะพิภพ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ติลก ติลกานนท์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์ทั้งสองท่านได้ให้คำปรึกษาแนะนำในการทำวิจัยทุกขั้นตอน เป็นกำลังใจและเป็นแบบฉบับของ “ครู” ที่ทุ่มเทกับการสั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้และมีคุณธรรมจริยธรรม แนะนำแนวทางการทำงานและการดำเนินชีวิต ทำให้ผู้วิจัยได้รับแนวคิดและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยและการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ ทำให้ปริญญานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้นจากรองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตน์ และรองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ ซึ่งเป็นคณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วิรัช วรรณรัตน์ รองศาสตราจารย์อัจฉรา สุขารมณ รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรหมธิดา แสนคำเครือ และอาจารย์ชวลิต รวยอาจิน ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์และขอขอบใจในสิ่งที่ท่านเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ประจำภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษาทุกท่าน และคณาจารย์ที่ทำการสอนในหลักสูตรนี้ ที่ได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.วิรัช วรรณรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ติลก ติลกานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญวิทย์ เทียมบุญประเสริฐ และอาจารย์อรุณศรี กุ่มพ ที่สนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิตครั้งนี้ อาจารย์สมกิจ กิจพูนวงศ์ ที่ให้คำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูล คณาจารย์สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยาที่ให้กำลังใจ

นอกจากนี้ ขอขอบคุณที่ศิริวิมล สุขสมบุญ ที่ให้ความช่วยเหลือและกำลังใจในการศึกษาระดับมหาบัณฑิตและการทำวิจัยด้วยดีเสมอมา ครอบครัวของผู้วิจัยที่เป็นแรงผลักดันสำคัญให้ผู้วิจัยมีความพยายามที่จะก้าวไปถึงความสำเร็จ รวมทั้งพี่ เพื่อน และน้อง สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา สาขาวิชาการทดสอบและวัดผล การศึกษา และสาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษาที่ให้ความช่วยเหลือและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

ท้ายสุดนี้ ประโยชน์ที่พึงจะเกิดจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแทนพระคุณพ่อแม่ และครูอาจารย์ทุกท่านที่ให้การอบรมสั่งสอนจนผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา

สุภา อภิญาภิบาล

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
	ความสำคัญของการวิจัย.....	5
	ขอบเขตของการวิจัย.....	5
	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	5
	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	6
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	6
	กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	6
	สมมติฐานของการวิจัย.....	7
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
	ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค.....	10
	ความหมายของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค.....	10
	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค.....	10
	ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรค.....	14
	ผลจากการพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรค.....	17
	ปัญหาในการศึกษาระดับอุดมศึกษา.....	18
	ทฤษฎีและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค.....	20
	การมองโลกในแง่ดี.....	24
	ความหมายของการมองโลกในแง่ดี.....	24
	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี.....	25
	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดรูปแบบการมองโลกในแง่ดี.....	28
	ประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดี.....	29
	ลักษณะมุ่งอนาคต.....	30
	ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต.....	30
	ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต.....	31
	ปัจจัยที่ส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคต.....	32

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)	ความเชื่ออำนาจภายในตน.....	33
	ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตน.....	33
	แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในตน.....	35
	พฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจากความเชื่ออำนาจภายในตน.....	36
	ลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง.....	38
	ความหมายของลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง.....	38
	ทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง.....	42
	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง.....	45
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	48
	งานวิจัยในต่างประเทศ.....	48
	งานวิจัยในประเทศไทย.....	50
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	53
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	53
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	58
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	70
	การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
	การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	78
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	78
5	สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	82
	สังเขปวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการวิจัย.....	82
	สรุปผลการวิจัย.....	83
	อภิปรายผล.....	84
	ข้อเสนอแนะ.....	88

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	89
ภาคผนวก.....	97
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	124

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	เปรียบเทียบลักษณะของบุคคล 3 จำพวก ตามแนวคิดของสตอลท์ซ.....	16
2	ตัวอย่างวิธีการอธิบายตนเองของคนที่มีองโลกในแง่ดีและแง่ร้ายตามมิติ 3 ด้าน.....	27
3	จำนวนนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคต้น ปีการศึกษา 2549 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำแนกตามสาขาวิชาที่ศึกษา คณะ/วิทยาลัยและชั้นปี.....	54
4	จำนวนนิสิตที่ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคณะและชั้นปี.....	56
5	จำนวนนิสิตที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยจำแนกตามคณะและชั้นปี.....	57
6	ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95.....	78
7	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรอิสระและ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค.....	79
8	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค.....	80
9	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค.....	81
10	ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค.....	101
11	ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี.....	103
12	ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค.....	104
13	ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี.....	106
14	ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคตและ แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน.....	107
15	ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามลักษณะความเป็นชายและ แบบสอบถามลักษณะความเป็นหญิง.....	108

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	7
2 ต้นไม้แห่งความสำเร็จ.....	11
3 สามศาสตร์ที่เป็นรูปแบบของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค.....	13
4 ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม.....	59

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เป้าหมายหลักของการพัฒนาอุดมศึกษา ได้กำหนดคุณภาพที่พึงประสงค์ของบัณฑิตไว้ว่า “ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย ภาคภูมิใจในวิชาชีพ มีจิตสำนึกของการเป็นผู้ประกอบการ มีความเป็นผู้นำและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนได้” (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. 2543: 15) ดังนั้น มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตโดยตรงจึงต้องมุ่งผลิตบัณฑิตที่พัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจให้มีความสมดุลควบคู่กันไป คือ มีความสามารถทั้งทางด้านวิชาการและถึงพร้อมด้วยความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมและมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีความอดทนและสามารถเผชิญกับปัญหาอุปสรรคได้เป็นอย่างดี

ปัจจุบัน สังคมไทยได้รับการพัฒนาด้านวัตถุเป็นอย่างมากและเน้นความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อีกทั้งมีความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างความเจริญทางด้านวัตถุกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชากร (สุภาพร ณะชานนท์. 2544: 1) จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันนิสิตนักศึกษาอยู่ในสภาพที่สะดวกสบายขึ้น ขาดประสบการณ์ต่อการฝึกความอดทนต่อผู้อื่น อดทนต่อความลำบาก เนื่องจากวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่สะดวกขึ้น แต่สิ่งแวดล้อมที่ ยั่วยุให้นิสิตนักศึกษาทำสิ่งที่ไม่ดีผลผลิตได้ง่ายกลับมีมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหามากมาย ปัญหาของนิสิตนักศึกษานอกเหนือไปจากการปรับตัวต่อการเรียนแล้วยังมีการปรับตัวทางสังคม กลุ่มเพื่อน ปัญหาการใช้สิ่งเสพติด ความฟุ้งเฟ้อ การย่อหย่อนต่อระเบียบวินัย การทะเลาะวิวาท การขาดศีลธรรมจรรยา เป็นเหตุให้ประพฤติกรรมไม่ถูกต้องเหมาะสม (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2537: 3) สอดคล้องกับบทความเรื่อง “เด็กวัยรุ่นกับความรุนแรง” ที่กล่าวถึงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงของนักเรียนนักศึกษาหลายรายในช่วงเวลาหนึ่ง สัปดาห์ สาเหตุหนึ่งเกิดจากเด็กบางรายได้รับการเลี้ยงดูแบบไม่ต้องเผชิญกับความลำบาก ไม่เคยได้สัมผัสโลกภายนอก มีคนคอยปกป้องให้โดยตลอด จึงขาดความเข้มแข็งและทนต่อความผิดหวัง (วิริยอร สุภัทรเกียรติ. 2546: 8) ในโลกแห่งความจริง คนเราทุกคนไม่มีใครที่จะไม่ได้เผชิญหรือประสบกับอุปสรรคในชีวิต คนที่อ่อนแอและยอมแพ้ต่ออุปสรรคยอมประสพกับความล้มเหลวหรือความทุกข์ยากไปจนตลอดชีวิต การที่เราจะฝ่าฟันอุปสรรคให้ผ่านไปได้นั้น จำเป็นจะต้องอาศัยกำลังใจและกำลังใจอย่างมาก จึงจะเอาชนะอุปสรรคที่ผ่านมาในแต่ละครั้ง (สมิต อาชนิจกุล. 2542: 2) ดังนั้นคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิต จึงต้องเป็นคนที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวถึงลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนและนักศึกษาว่าจะต้องประกอบด้วย 3Q เช่นเดียวกับ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ก็ได้ย้ำถึงลักษณะ 3Q ว่าเป็นเป้าหมายในการผลิตบัณฑิต เพราะเป็นคุณลักษณะในตัวบุคคลที่ช่วยให้ทำงานประสบความสำเร็จ บุคคลใดก็ตามที่มีคุณลักษณะ

3Q เป็นคุณลักษณะเด่นในตัวแล้ว บุคคลนั้นจะพบแต่ความสำเร็จในการทำงานตลอดไป (เฉลา ประเสริฐสังข์. 2548: ออนไลน์) ซึ่ง 3Q ประกอบด้วย IQ EQ และ AQ สำหรับ AQ มาจากคำว่า Adversity Quotient หรือความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ซึ่ง พอล จี. สตอลท์ซ (Paul G. Stoltz) ได้บัญญัติและเขียนหนังสือเรื่อง AQ ในปี ค.ศ.1997 โดยมีแนวคิดที่ว่า ท่ามกลางความลำบากแห่งยุคสมัย คนส่วนใหญ่มักพินาศไปไม่ได้ไม่ไกล หลายต่อหลายคนยอมแพ้อย่างง่าย ๆ ชีวิตเหมือนการบินเขาต้องฝ่าฝืนความยากลำบากหรืออุปสรรคต่าง ๆ เพื่อก้าวไปข้างหน้าและบินให้สูงขึ้น นั่นคือความสำเร็จในมิติใหม่ (ประทักษ์ ลิขิตเลอสรวง. 2547: ออนไลน์) สตอลท์ซ ได้ศึกษา AQ โดยอาศัยแนวคิดจากกระแสหลักของศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับจิตประสาทภูมิคุ้มกัน (Psychoneuroimmunology) ประสาทรีระวิทยา (Neurophysiology) และจิตวิทยาการรู้คิดและการเข้าใจ (Cognitive Psychology) และยังได้จากรายงานการวิจัยที่ศึกษาจากผู้ที่เข้าร่วมสัมมนาที่เขาเป็นผู้จัดเองจำนวนหลายร้อยเรื่อง รวมทั้งจากผลการทดสอบบวกกับข้อมูลที่มีปรากฏอยู่จริง (มัณฑรา ธรรมบุศย์. 2544: 13)

ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค หรือ AQ คือ รูปแบบพฤติกรรมตอบสนองต่อปัญหาอุปสรรคในชีวิต ซึ่งเป็นกลไกของสมองเกิดจากใยประสาทต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้น ผีกฝนขึ้น ซึ่ง สตอลท์ซ เชื่อว่า AQ นั้นเริ่มพัฒนามาจากใยประสาทเริ่มเกิดในสมองเมื่อเด็กอายุ 12 ปีและเพิ่มมากขึ้นจนอายุ 16 ปี แต่ไม่สิ้นสุดจนกระทั่งอายุ 23 ปี (กันสนีย์ ฉัตรคุปต์. 2545: 116) งานวิจัยของ สตอลท์ซ เมื่อ 20 ปีที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า บุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพต่าง ๆ ไม่สามารถวิเคราะห์ที่ได้จากแบบทดสอบสติปัญญามาตรฐานที่มีทั่วไป สิ่งที่ทำให้บุคคลเหล่านั้นประสบความสำเร็จ คือ AQ นอกจากนี้ งานวิจัยที่ทำต่อยังพบว่า ถ้าบุคคลคนนั้นได้รับการฝึกฝนในเรื่อง AQ ก็จะทำให้มีพัฒนาการของ AQ ที่ดีได้ นั่นคือ AQ สามารถที่จะพัฒนา เปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงได้ ไม่ว่าจะอายุเท่าไรหรือไม่ว่าจะเริ่มต้นที่จุดใดก็ตาม ซึ่งถ้าหากว่าบุคคลมีการพัฒนา AQ ที่ดีก็จะช่วยทำให้ตนเองมีประสิทธิภาพ (กันสนีย์ ฉัตรคุปต์. 2545: 103-104) การที่ประชากรในประเทศมี AQ ที่ดี เมื่อประเทศต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ สังคม หรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ ประชากรเหล่านั้นย่อมสามารถเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคทั้งปวงให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี

จากการศึกษาของสตอลท์ซ (Stoltz. 1997: 54-67) ได้พบแนวคิดที่สำคัญซึ่งเป็นทฤษฎีการควบคุมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี (Optimism) ซึ่งโกลแมน (ออร์พินทร์ ชูชม. 2544: 43; อ้างอิงจาก Goleman. 1998. *Working with Emotional Intelligence*. pp. 97-101) ได้กำหนดให้การมองโลกในแง่ดีเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการจูงใจตนเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของวิชาเชิงอารมณ์ (Emotional Intelligent) โดยคนที่มองโลกในแง่ดีจะเห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เลวร้าย มีพลังโอกาสที่จะพลิกผันสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลับคืนดีได้ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขวางกั้น จึงสามารถจูงใจตนเอง เช่นเดียวกับเซลิกันแมน (ออร์พินทร์ ชูชม. 2544: 43; อ้างอิงจาก Seligman. 1998. *Learned Optimism*) เห็นว่า คนที่มองโลกในแง่ดีมีความยืดหยุ่น (Resilience) สามารถฟื้นตัวจากเหตุการณ์ที่เลวร้ายได้ และเริ่มต้นชีวิตได้อีก ทำให้บุคคลที่

มองโลกในแง่ดีประสบความสำเร็จในชีวิต การทำงาน การเรียนและการแข่งขัน ตลอดจนมีสุขภาพกายและจิตที่ดี การศึกษาของเซลิกแมน (ปิยะวดี ลิ้มพะบำรุง. 2547: 2; อ้างอิงจาก Seligman. 1998) พบว่า พนักงานขายที่มองโลกในแง่ดี สามารถประสบความสำเร็จในอาชีพมากกว่าผู้ที่มองโลกในแง่ร้าย สอดคล้องกับงานวิจัยของพิเชษฐ์ รัตนพงษ์เพียร และคนอื่น ๆ (ปิยะวดี ลิ้มพะบำรุง. 2547: 2; อ้างอิงจาก พิเชษฐ์ รัตนพงษ์เพียร; และคนอื่น ๆ. 2542: บทคัดย่อ) พบว่า นักศึกษาแพทย์ที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตมีผลการเรียนที่ต่ำกว่ากลุ่มที่มีสุขภาพจิตดี จึงถือว่า การมองโลกในแง่ดีส่งผลต่อความสามารถในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ของบุคคล ทำให้ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้

แนวคิดที่มีความสำคัญอีกเรื่อง คือ ความเชื่อในแหล่งอำนาจควบคุม (Locus of Control) ดังที่ รอตเตอร์ (กิงทิพย์ พุฒแก้ว. 2545: 54; อ้างอิงจาก Rotter. 1995) กล่าวว่า การที่บุคคลหลาย ๆ คน ประสบเหตุการณ์ในชีวิตเหมือน ๆ กัน เช่น การเจ็บป่วย การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก หรือแม้แต่เกิดความขัดแย้งระหว่างเพื่อน แต่ละบุคคลจะมีพฤติกรรมที่เผชิญต่อเหตุการณ์ดังกล่าวแตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากความคิด ประสบการณ์ และความเชื่อของแต่ละบุคคลซึ่งมีอำนาจในการควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในลักษณะที่ต่างกันอย่างออกไป ความเชื่อที่มีอิทธิพลนี้ เรียกว่า ความเชื่อในแหล่งอำนาจควบคุม ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ความเชื่ออำนาจภายในตน (Internal Locus of Control) หมายถึง ความคิดหรือความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับผลของเหตุการณ์ว่าเกิดจากการกระทำของตนเอง และความเชื่ออำนาจภายนอกตน (External Locus of Control) หมายถึง ความคิดหรือความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับผลของเหตุการณ์ว่าเกิดจากอิทธิพลของสิ่งอื่นที่ไม่สามารถควบคุมได้ รอตเตอร์ (Stoltz. 1997: 66; citing Rotter. 1966) กล่าวว่า คนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะท้อถอยน้อยกว่าและมีการปฏิบัติในสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลับดีขึ้นมากกว่าคนที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน

ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AQ) เป็นคุณลักษณะในตัวบุคคลที่ช่วยให้ทำงานประสบความสำเร็จ จึงกล่าวได้ว่า การมี AQ ที่ดี เป็นคุณลักษณะของคนเก่ง ดังนั้น พฤติกรรมที่แสดงออกจึงเป็นพฤติกรรมของคนเก่งด้วย เมื่อพิจารณาทฤษฎีที่เกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมของคนไทย พบว่า ดวงเดือน พันธุมนาวิ (2538: 2-4) ได้สร้างทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะซึ่งอธิบายสาเหตุทางจิตใจของพฤติกรรมคนดีและคนเก่งในสังคมไทยว่า มี 8 ประการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ลักษณะที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจ 3 ประการ และจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอีก 5 ประการ โดยพบว่า ลักษณะที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจเกี่ยวกับสุขภาพจิต คือ การเป็นคนมองโลกในแง่ดี ได้รับความจริงได้ถูกต้อง มีเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น และมีความมั่นคงทางจิตใจ ส่วนจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต เป็นความสามารถที่จะคาดการณ์ไกลและเห็นความสำคัญของผลดีผลเสียในอนาคต สามารถวางแผนการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์และป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ซึ่งดวงเดือน พันธุมนาวิ (2524: 25) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นพลเมืองดีและเป็นลักษณะหนึ่งซึ่งจะทำให้บุคคลมีความเพียรพยายามต่อสู้อุปสรรค เพื่อความเจริญของตนเองและประเทศชาติ ฉะนั้น ลักษณะมุ่งอนาคตจึงเป็นลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศด้วย งานวิจัยของเมธยา คุณไทยสงค์ (2546: 63) ศึกษาพบว่า การมุ่งอนาคตสามารถพยากรณ์ความสามารถในการเผชิญ

อุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน และอีกจิตลักษณะหนึ่ง ได้แก่ ความเชื่ออำนาจภายในตน คือ ความเชื่อว่าผลที่เกิดขึ้นกับตนส่วนใหญ่เป็นเพราะการกระทำของตนเองมากกว่าจะเกิดจากโชคเคราะห์หรือความบังเอิญ จะเห็นได้ว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนมีผลต่อพฤติกรรมของคนเก่ง เช่นเดียวกับความเชื่ออำนาจภายในตนที่มีผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคตามแนวคิดของสตอลท์ซ

ลักษณะความเป็นชาย ลักษณะความเป็นหญิงเป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดลักษณะของบุคคลให้แตกต่างกัน โดยเชื่อว่าบุคคลที่มีลักษณะความเป็นชาย และลักษณะความเป็นหญิงในรูปแบบต่าง ๆ กัน จะมีลักษณะและความสามารถที่แตกต่างกันไปด้วย เบม (Kaplan & Sedney. 1980: 338-340; citing Bem. 1974) กล่าวว่า บุคลิกภาพในแบบลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงสูงทั้งคู่ (Androgyny) เป็นบุคลิกภาพที่มีความยืดหยุ่นมีการผสมผสานระหว่างความเข้มแข็งของชายและความอ่อนโยนของหญิง ทำให้มีความสามารถในการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต เทเลอร์ และฮอลล์ (รัจรี นพเกตุ. 2542: 77-78; อ้างอิงจาก Taylor & Hall. 1996. *Human Sexuality Today*) สรุปว่า ในสังคมอเมริกา คนที่มีลักษณะความเป็นชายหญิงจะเป็นคนที่ปรับตัวเข้ากับสังคมได้มากกว่าคนที่มีลักษณะความเป็นชายหรือลักษณะความเป็นหญิงเพียงอย่างเดียว นักวิจัยเชื่อว่า ลักษณะความเป็นชายหญิงจะสามารถเอาชนะสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ดีกว่าคนที่มีลักษณะความเป็นชายหรือลักษณะความเป็นหญิงเพียงอย่างเดียว จึงอาจกล่าวได้ว่า ลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิงมีผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคด้วยเช่นเดียวกัน

จากความสำคัญของความสามารถในการเผชิญอุปสรรคที่เป็นลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตและนักศึกษา ในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคซึ่งเป็นทฤษฎีทางตะวันตก บวกกับจิตลักษณะที่ใช้อธิบาย ทำนายพฤติกรรมตามทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมของคนไทย ปัจจัยที่กำหนดลักษณะของบุคคลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยการมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ทั้งนี้ วัชร วรรณรัตน์ (2532: 48) ได้กล่าวว่า ในการค้นคว้าหรือการวิจัยเรื่องใด ๆ ผู้วิจัยจะต้องให้ความสนใจต่อคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้แต่ละครั้งเป็นพิเศษ ถึงแม้ผลจากการวัดจะขึ้นอยู่กับหลายองค์ประกอบ เช่น การเลือกใช้เครื่องมือได้อย่างถูกต้อง การดำเนินการวัดที่เป็นไปอย่างถูกต้องยุติธรรมก็ตาม แต่สิ่งสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการวัดในแต่ละครั้ง ก็คือ คุณภาพของเครื่องมือ เพราะการวัดสิ่งใด ๆ จะได้ผลที่เป็นจริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของเครื่องมือเป็นสำคัญ ถ้าใช้เครื่องมือในการวัดที่ดีมีคุณภาพ ผลที่ได้จากการวัดย่อมจะเชื่อถือได้ แต่ถ้าใช้เครื่องมือที่ขาดคุณภาพแล้ว ผลจากการวัดจะคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงแน่นอน ดังนั้น ก่อนหน้าที่จะตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยในฐานะนิสิตสาขาวิชาการวัดผลการศึกษา จึงได้มุ่งสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ตลอดจนเครื่องมือวัดปัจจัยเชิงสาเหตุที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ตามระบบและกระบวนการสร้างและพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้หรือเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค การมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยการมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3. เพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยการมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ช่วยให้อาจารย์ ฝายกิจการนิสิตและส่วนงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตได้เข้าใจคุณลักษณะความสามารถในการเผชิญอุปสรรค การมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงของนิสิต ตลอดจนความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุต่าง ๆ กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค เพื่อเป็นแนวทางในการปลูกฝังและจัดกิจกรรมส่งเสริมปัจจัยเชิงสาเหตุดังกล่าวให้เกิดในตัวนิสิตในลักษณะที่เหมาะสม อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป นอกจากนี้ ทำให้ได้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่มีคุณภาพเพื่อนำไปใช้หรือเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคต้น ปีการศึกษา 2549 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ใน 4 สาขาวิชา คือ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขามนุษยศาสตร์ และสาขาสังคมศาสตร์ จำนวน 12 คณะ 1 วิทยาลัย ได้แก่ คณะแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะสหเวชศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ วิทยาลัยนานาชาติเพื่อศึกษาความยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ และคณะพลศึกษา โดยแบ่งเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 3,154 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 3,124 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 2,644 คน และชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า จำนวน 3,106 คน มีจำนวนนิสิตทั้งสิ้น 12,028 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

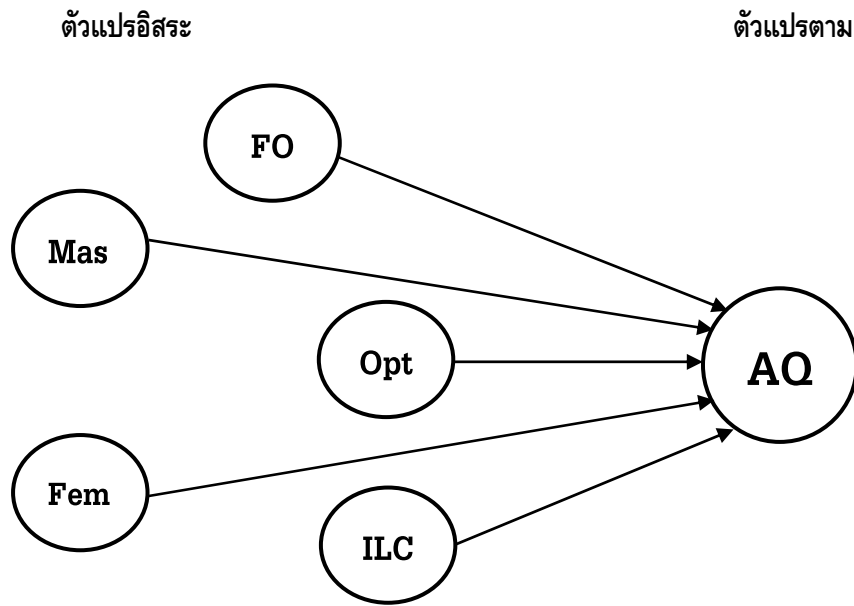
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคต้น ปีการศึกษา 2549 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จาก 4 สาขาวิชา จำนวน 5 คณะ ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะสหเวชศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ แบ่งเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 112 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 113 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 95 คน และชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า จำนวน 111 คน รวมจำนวน 431 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นสองขั้นตอน (Two-Phases Stratified Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่
 - 1.1 การมองโลกในแง่ดี (Optimism : Opt)
 - 1.2 ลักษณะมุ่งอนาคต (Future Orientation : FO)
 - 1.3 ความเชื่ออำนาจภายในตน (Internal Locus of Control : ILC)
 - 1.4 ลักษณะความเป็นชาย (Masculinity : Mas)
 - 1.5 ลักษณะความเป็นหญิง (Femininity : Fem)
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (Adversity Quotient : AQ)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะพบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค โดยผู้วิจัยสนใจศึกษาตัวแปรที่ส่งผลทางตรงจำนวนหนึ่ง ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค จึงสรุปนำเสนอลักษณะความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางตรงของตัวแปรที่ศึกษา ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยการมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายใน ตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิต
2. การมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิต

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (Adversity Quotient) หมายถึง คุณลักษณะของนิสิตในการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่มีความยากลำบากหรืออุปสรรค ซึ่งแสดงออกโดยสามารถควบคุมสถานการณ์ ยอมรับผลของอุปสรรคที่เกิดขึ้นโดยพยายามเข้าไปแก้ไข รับรู้ว่าอุปสรรคไม่มีผลต่อชีวิตด้านอื่น ๆ และรับมือกับอุปสรรคด้วยความอดทน ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1.1 การควบคุมสถานการณ์ (Control : C) หมายถึง ความสามารถของนิสิตในการควบคุมสถานการณ์อันมีความยากลำบากหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นกับตนเอง ซึ่งแสดงออกโดยการพิจารณาว่า ตนเองสามารถจัดการกับอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้

1.2 ความเป็นเจ้าของ (Ownership : O) หมายถึง ความสามารถของนิสิตในการยอมรับผลของอุปสรรคเป็นเรื่องของตนเอง ซึ่งแสดงออกโดยการพิจารณาว่า ตนเองต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากอุปสรรค

1.3 การรับรู้ผลกระทบของอุปสรรค (Reach : R) หมายถึง ความสามารถของนิสิตในการรับรู้ผลกระทบของอุปสรรคที่เกิดขึ้นว่า ไม่มีผลต่อชีวิตในด้านอื่น ๆ ซึ่งแสดงออกโดยการพิจารณาว่า ผลของอุปสรรคมีอิทธิพลเฉพาะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเท่านั้น

1.4 ความอดทนต่ออุปสรรค (Endurance : E) หมายถึง ความสามารถของนิสิตในการรับมือกับอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตด้วยความเพียรพยายาม ซึ่งแสดงออกโดยความพยายามในการแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นให้ผ่านพ้นไป

2. การมองโลกในแง่ดี (Optimism) หมายถึง คุณลักษณะของนิสิตเกี่ยวกับความคิดหรือความเชื่อในทางบวกและมีเหตุผลต่อสิ่งที่เป็นสาเหตุที่เกิดเหตุการณ์ที่ดีหรือไม่ดีกับตนเอง ซึ่งแสดงออกโดยมองเหตุการณ์ที่ดีว่าเกิดจากสาเหตุที่คงทนถาวร สาเหตุมีลักษณะเป็นสิ่งที่สากลทั่วไป และตนเองเป็นคนที่ทำให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้น ส่วนเหตุการณ์ที่ไม่ดีเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นชั่วคราว สาเหตุนั้นมีความเฉพาะกรณีเท่านั้น และบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นทำให้เกิดสิ่งที่ไม่ดีขึ้น

3. ลักษณะมุ่งอนาคต (Future Orientation) หมายถึง คุณลักษณะของนิสิตในการควบคุมตนเองและเล็งเห็นความสำคัญของผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเกี่ยวกับการเรียนและการดำเนินชีวิต ซึ่งแสดงออกโดยพฤติกรรมของการอดใจรอได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ หรือมีความพยายามในปัจจุบัน เพื่อจุดมุ่งหมายหรือผลตอบแทนที่ยิ่งใหญ่หรือมีคุณค่ามากกว่าในอนาคต

4. ความเชื่ออำนาจภายในตน (Internal Locus of Control) หมายถึง คุณลักษณะของนิสิตเกี่ยวกับความเชื่อหรือการรับรู้ผลของการกระทำ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ล้วนเกิดขึ้นจากตนเอง ซึ่งแสดงออกโดยมองผลที่เกิดขึ้นมาจากความสามารถ ความพยายามและการกระทำของตนเอง โดยตนสามารถควบคุมให้เป็นไปตามความต้องการได้

5. ลักษณะความเป็นชาย (Masculinity) หมายถึง คุณลักษณะของนิสิตเกี่ยวกับความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จซึ่งแสดงออกโดยความมีอำนาจในสังคม ความมีอิสระ ความกล้าหาญ ความทะเยอทะยานและความเข้มแข็ง

6. ลักษณะความเป็นหญิง (Femininity) หมายถึง คุณลักษณะของนิสิตเกี่ยวกับความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่สนับสนุนหรือเป็นผลดีต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งแสดงออกโดยความผูกพัน สุภาพอ่อนโยน มีลักษณะยอมตาม ให้ความสำคัญตนเองและคนรอบข้าง

7. ค่าน้ำหนักความสำคัญ หมายถึง ค่าที่บอกให้ทราบว่าน้ำหนักของปัจจัยการมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคมากน้อยเพียงใด

8. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีคุณวุฒิตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป ทางด้านการวัดผลการศึกษาและจิตวิทยา ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามกับนิยามปฏิบัติการในแต่ละคุณลักษณะที่ต้องการวัด เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงพิสัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังหัวข้อต่อไปนี้

1. ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค
 - 1.1 ความหมายของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค
 - 1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค
 - 1.3 ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรค
 - 1.4 ผลจากการพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรค
2. ปัญหาในการศึกษาระดับอุดมศึกษา
3. ทฤษฎีและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค
4. การมองโลกในแง่ดี
 - 4.1 ความหมายของการมองโลกในแง่ดี
 - 4.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี
 - 4.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดรูปแบบการมองโลกในแง่ดี
 - 4.4 ประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดี
5. ลักษณะมุ่งอนาคต
 - 5.1 ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต
 - 5.2 ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต
 - 5.3 ปัจจัยที่ส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคต
6. ความเชื่ออำนาจภายในตน
 - 6.1 ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตน
 - 6.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในตน
 - 6.3 พฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจากความเชื่ออำนาจภายในตน
7. ลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง
 - 7.1 ความหมายของลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง
 - 7.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง
 - 7.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยในประเทศ

1. ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

1.1 ความหมายของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

สตอลท์ซ (Stoltz. 1997: 6-7) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเอาชนะอุปสรรค เป็นตัวกำหนดความสำเร็จของบุคคลทั้งหน้าที่การงาน และชีวิต แสดงให้เห็นถึงวิธีการที่บุคคลใช้ในการต้านทานอุปสรรค รวมทั้งสามารถทำนายผู้ที่จะได้รับชัยชนะและผู้ที่พ่ายแพ้จากอุปสรรค

มัทธรา ธรรมบุศย์ (2544: 14) กล่าวว่า ตามแนวคิดของสตอลท์ซ คำว่า ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือลำบาก

วิทยา นาควัชระ (2544: 91) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ว่า หมายถึง ความอดทนเมื่อมีอุปสรรคและสามารถฝ่าฟันอุปสรรคไปอย่างคนมีกำลังใจและมีความหวังอยู่เสมอ ความสามารถในการเผชิญอุปสรรคเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในชีวิตและการงาน

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2545: 103) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ว่า หมายถึง รูปแบบปฏิกิริยาตอบสนองหรือพฤติกรรมของคน ๆ นั้นต่อปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น หรือก็คือ รูปแบบพฤติกรรมตอบสนองต่อปัญหาอุปสรรคในชีวิต ซึ่งก็จะเป็นกลไกของสมองเกิดจากใยประสาทต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้น ผักผ่อนขึ้น

เจลา ประเสริฐสังข์ (2548: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ว่า หมายถึง ความฉลาดในการทำงานที่ยากให้สำเร็จ ซึ่งก็คือ ความอดทน ความมุ่งมั่น ความตั้งใจจริงในการทำงานต่าง ๆ

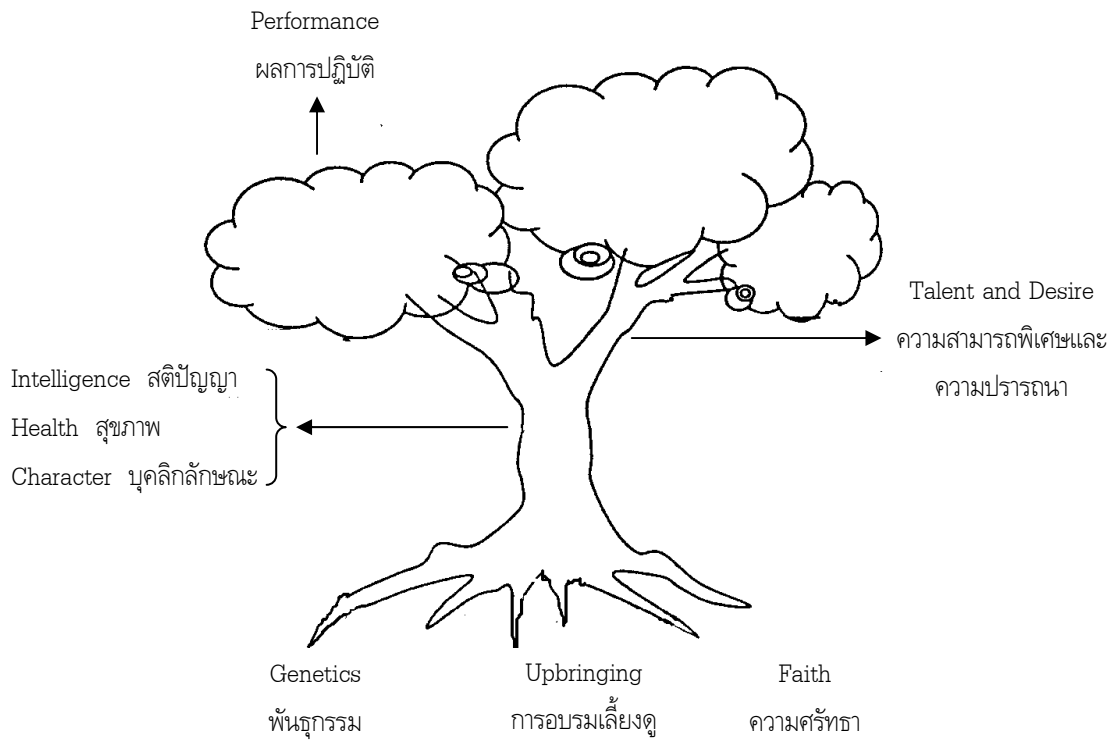
จากความหมายของความสามารถในการเผชิญอุปสรรคที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่มีปัญหาหรืออุปสรรค โดยสามารถควบคุมสถานการณ์ พยายามแก้ไขอุปสรรค รับรู้ถึงระดับของอุปสรรค มีความอดทนและมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จ

1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

ในปี ค.ศ. 1997 พอล จี. สตอลท์ซ ได้เขียนหนังสือเรื่อง Adversity Quotient (AQ) โดยมีแนวคิดที่ว่า ท่ามกลางความยากลำบากแห่งยุคสมัย คนส่วนใหญ่มักพินาศไปได้ไม่ไกล หลายต่อหลายคนยอมแพ้อย่างง่าย ๆ ชีวิตเหมือนการปีนเขา ต้องฝ่าความยากลำบากหรืออุปสรรคต่าง ๆ เพื่อก้าวไปข้างหน้าและปีนให้สูงขึ้น นั่นคือความสำเร็จในมิติใหม่ (ประทักษ์ ลิขิตเลอสรอง. 2547: ออนไลน์) และสิ่งใดที่ทำให้คนเราประสบความสำเร็จในชีวิต คำตอบก็คือ การมีหัวใจที่เข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว และมีความคิดที่จะต่อสู้กับชีวิต ซึ่งเป็นคุณลักษณะข้อหนึ่งของคนที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (มัทธรา ธรรมบุศย์. 2544: 13)

สตอลท์ซ ได้เปรียบเทียบสิ่งที่นำมาซึ่งความสำเร็จของมนุษย์ดังเช่นส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ ในความเป็นจริง ถ้าแต่ละบุคคลมี AQ ต่ำ ทำให้ขาดความสามารถในการต้านทานความยากลำบากหรืออุปสรรค

จึงหยุดการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ส่วนอีกด้านหนึ่ง ถ้าบุคคลมี AQ สูงเพียงพอ บุคคลนั้นสามารถพัฒนา
 ศักยภาพได้เช่นเดียวกับต้นไม้ที่เจริญเติบโตบนภูเขาสูง โมเดลนี้มีชื่อว่า ต้นไม้แห่งความสำเร็จ (The Tree of
 Success) แสดงบทบาทของ AQ ดังภาพประกอบ 2 (Stoltz. 1997: 29-34)

ภาพประกอบ 2 ต้นไม้แห่งความสำเร็จ

ที่มา: Paul G. Stoltz. (1997). *Adversity Quotient : Turning Obstacles into Opportunities*

p. 30.

จากภาพประกอบ 2 สามารถอธิบายส่วนต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความสำเร็จของมนุษย์ได้ ดังนี้

ใบ : ผลการปฏิบัติ

ใบแสดงผลการปฏิบัติ เช่น ลักษณะต่าง ๆ ของตัวเราที่ปรากฏแก่สายตาผู้อื่น และลักษณะของผู้อื่นที่ปรากฏแก่สายตาเรา ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้มีผลต่อการได้รับการส่งเสริม มิตรภาพ ชีวิตสมรสและหน้าที่การงาน

กึ่งก้าน : ความสามารถพิเศษและความปรารถนา

ความสามารถพิเศษแสดงทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์และความรู้ที่ตัวเรามีความรู้และสามารถทำได้ ส่วนความปรารถนาแสดงแรงจูงใจ ความกระตือรือร้น ความหลงใหล แรงขับและความทะเยอทะยาน ทั้งความสามารถพิเศษและความปรารถนาล้วนนำมาซึ่งความสำเร็จ

ลำดับ : สถิติปัญญา สุขภาพและบุคลิกลักษณะ

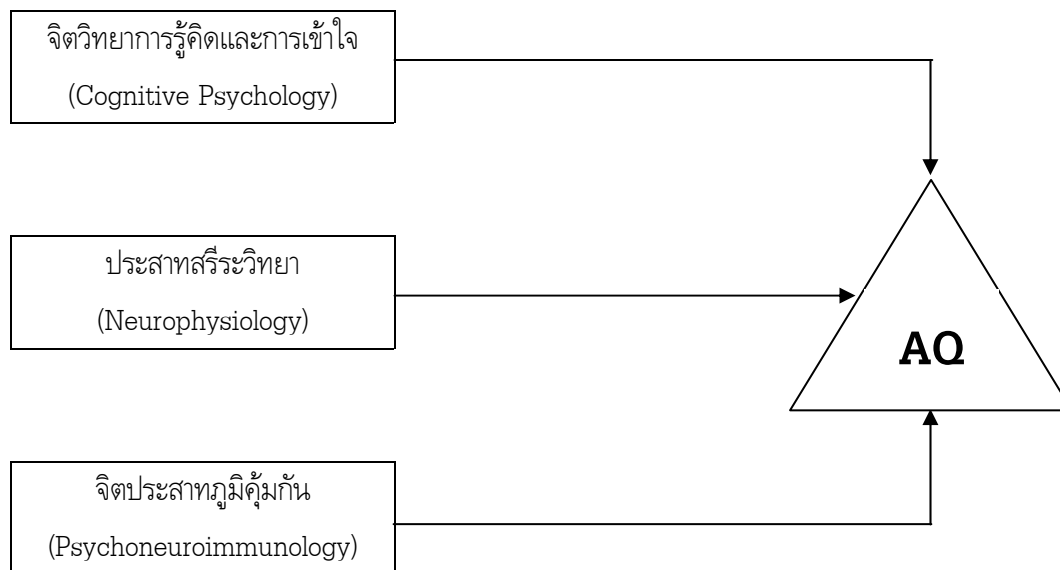
สถิติปัญญา สำหรับคนส่วนใหญ่เท่ากับการวัดที่ออกมาเป็นไอคิว คะแนนเฉลี่ยสะสมหรือคะแนนความถนัดทางการเรียน โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ศาสตราจารย์ทางจิตวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้ขยายความคิดเรื่องสติปัญญา โดยแสดงว่า สถิติปัญญามี 7 ด้าน คือ ความสามารถด้านภาษา ด้านการเคลื่อนไหวของร่างกาย ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านตรรกะ-คณิตศาสตร์ ด้านดนตรี ด้านการเข้าใจผู้อื่น และด้านการเข้าใจตนเอง สถิติปัญญาด้านที่เด่นชัดจะส่งผลต่ออาชีพ การเรียนและงานอดิเรก ซึ่งมีผลกระทบต่อความสำเร็จของบุคคล

อารมณ์และสุขภาพ มีผลต่อความสามารถในการประสบความสำเร็จ กล่าวคือ ถ้าเกิดความเครียดหรือมีโรคภัยจะทำให้เกิดความสนใจในสิ่งอื่น ในทางตรงกันข้ามหากมีอารมณ์และสุขภาพที่ดี ช่วยส่งเสริมความสามารถเพื่อประสบความสำเร็จ ส่วนบุคลิกลักษณะของมนุษย์ที่มีความสุขภาพ ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความสุขุม ความกรุณา ความกล้าหาญ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นบุคลิกลักษณะของผู้ที่ประสบความสำเร็จ

ราก : พันธุกรรม การอบรมเลี้ยงดู และความศรัทธา

ปัจจัยต่าง ๆ ในส่วนที่กล่าวมาข้างต้น ไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากปัจจัยในส่วนของราก พันธุกรรมไม่ใช่สิ่งที่กำหนดโชคชะตาของคน หากแต่ว่ามีอิทธิพลอยู่บ้าง งานวิจัยจำนวนมากเมื่อเร็ว ๆ นี้ ชี้ให้เห็นว่า พันธุกรรมเชื่อมโยงกับอารมณ์และระดับความวิตกกังวลของคน การอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อสติปัญญา การสร้างสุขนิสัย การพัฒนาบุคลิกลักษณะ ทักษะ ความปรารถนาและการปฏิบัติ ความศรัทธาเป็นการยึดถือในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือตัวบุคคลที่ทำให้เกิดความหวัง การกระทำ จริยธรรม การช่วยเหลือและวิธีที่ปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

สตอลท์ซ (Stoltz. 1997: 53-84) ได้ใช้เวลาในการศึกษาวิจัย 35 ปี โดยอาศัยงานของผู้เชี่ยวชาญที่มีชื่อเสียง จากความรู้ที่ได้นำมารวมกันและประกอบกับข้อค้นพบอีกหลายครั้ง จนได้ผลเป็นทฤษฎีใหม่ที่มีประโยชน์ในเรื่องการปฏิบัติและประสิทธิผลของมนุษย์ AQ อาศัยแนวคิดพื้นฐานจากศาสตร์ 3 สาขา ได้แก่ จิตวิทยาการรู้คิดและการเข้าใจ (Cognitive Psychology) ประสาทสรีรวิทยา (Neurophysiology) และจิตประสาทภูมิคุ้มกัน (Psychoneuroimmunology) ซึ่งเมื่อประกอบรวมกันแล้วจะเป็นรูปแบบของ AQ ที่เป็นพื้นฐานของความสำเร็จ ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 สามศาสตร์ที่เป็นรูปแบบของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

ที่มา: Paul G. Stoltz. (1997). *Adversity Quotient : Turning Obstacles into Opportunities*
p. 83.

จากภาพประกอบ 3 สามารถอธิบายศาสตร์ที่เป็นรูปแบบของความสามารถในการเผชิญอุปสรรคได้ดังนี้

1. จิตวิทยาการรู้คิดและการเข้าใจ เกี่ยวข้องกับความต้องการเพื่อการควบคุมของมนุษย์หรืออำนาจเหนือชีวิตของบุคคล อธิบายได้ว่า คนที่ตอบสนองต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคโดยมองว่า ความยากลำบากหรืออุปสรรคเป็นสิ่งที่คงทน มีขอบเขตกว้างขวาง เกิดจากภายในตัวบุคคล และไม่สามารถที่จะควบคุมได้ จะได้รับความเจ็บปวดทรมาน ในขณะที่คนที่ตอบสนองต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคโดยมองว่า ความยากลำบากหรืออุปสรรคเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราว มีขอบเขตจำกัด เกิดจากภายนอกตัวบุคคล และอยู่ภายใต้การควบคุมของตนเอง จะสามารถฝ่าฟันความยากลำบากหรืออุปสรรคได้ การตอบสนองต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพ การปฏิบัติและความสำเร็จ การตอบสนองนี้อยู่ภายใต้จิตใต้สำนึกของบุคคลซึ่งมีรูปแบบคงที่ หากไม่มีการตรวจสอบทบทวน รูปแบบการตอบสนองนี้จะมั่นคงไปตลอดชีวิตของบุคคลคนนั้น

2. ประสาทสรีรวิทยา อธิบายว่า สมองเป็นโครงสร้างที่มีความสมบูรณ์ จะพบว่า ความเข้มข้นของกระแสประสาทในทิศทางซ้ำ ๆ จากผิวของเนื้อสมองระดับรู้สำนึกเข้าลึกถึงสมองส่วนในระดับใต้สำนึก เกิดเป็นรูปแบบของนิสัย โดยสามารถถูกยับยั้งหรือเปลี่ยนแปลงได้อย่างฉับพลัน เช่นเดียวกับนิสัยที่มุ่งมาดพยายามไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคอย่าง AQ นี้ สามารถเรียนรู้ฝึกฝนได้ตั้งแต่เด็กหรือพัฒนาเปลี่ยนแปลงในผู้ใหญ่หรือองค์กรได้

3. จิตประสาทภูมิคุ้มกัน อธิบายว่า วิธีการที่คนตอบสนองต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับสุขภาพกายและสุขภาพจิต AQ มีผลต่อระบบภูมิคุ้มกัน ทำให้คนป่วยไข้หลังผ่าตัดหญิงหลังคลอด หรือโรคที่คุกคามชีวิต ได้ดีกว่า เร็วกว่า มีชีวิตยืนยาวกว่า ในขณะที่คนที่มี AQ ไม่ดี อาจเป็นสาเหตุของสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่เลวร้าย

จากความก้าวหน้าของศาสตร์ 3 สาขา นี้ สามารถอธิบายได้ว่า เหตุใดบุคคล ที่มึนงง องค์กรหรือสังคมบางคนหรือบางกลุ่มจึงละทิ้งหรือหยุดพักเมื่อพบกับอุปสรรค ในขณะที่คนอื่นหรือกลุ่มอื่นยังคงเพียรพยายามเพื่อเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ คำตอบก็คือ ระดับของความสามารถในการเผชิญอุปสรรคที่แตกต่างกันนั่นเอง

สตอลท์ซ (Stoltz. 1997: 106-125) กล่าวว่า ความสามารถในการเผชิญอุปสรรคประกอบด้วย มิติต่าง ๆ 4 มิติ คือ CORE ดังนี้

1. การควบคุมสถานการณ์ (Control : C) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมเหตุการณ์อันมีความยากลำบากหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นกับตนเอง คนที่มีคะแนนมิตินี้สูง จะเป็นคนที่เพียรพยายามทำสิ่งที่ยาก มีความแน่วแน่กับการตัดสินใจและคล่องแคล่วในการค้นหาวิธีแก้ไขอุปสรรค

2. ความเป็นเจ้าของ (Ownership : O) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการยอมรับผลของอุปสรรคเป็นเรื่องของตนเอง คนที่มีคะแนนมิตินี้สูง จะเป็นคนที่ยอมรับผลของอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยพยายามแก้ไขปัญหามือเหมือนกับเป็นปัญหาของตนเอง

3. การรับรู้ผลกระทบของอุปสรรค (Reach : R) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการรับรู้ผลกระทบของอุปสรรคที่เกิดขึ้นว่าไม่มีผลต่อชีวิตในด้านอื่น ๆ คนที่มีคะแนนมิตินี้สูง จะเป็นคนที่สามารถควบคุมอารมณ์ด้านลบไม่ให้มีผลกระทบหรือเกิดความเสียหายต่อการดำเนินชีวิตในด้านอื่น ๆ

4. ความอดทนต่ออุปสรรค (Endurance : E) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการรับมือกับอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตด้วยความเพียรพยายาม มองเห็นว่าอุปสรรคต่าง ๆ จะผ่านพ้นไป คนที่มีคะแนนมิตินี้สูง จะเป็นคนที่มีความอดทนกับอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาว่า อุปสรรคและสาเหตุเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราว

จากแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความสามารถในการเผชิญอุปสรรคอาศัยแนวคิดจากศาสตร์ 3 สาขา ได้แก่ จิตวิทยาการรู้คิดและการเข้าใจ ประสาทสรีระวิทยา และจิตประสาทภูมิคุ้มกัน โดยประกอบด้วย 4 มิติ คือ การควบคุมสถานการณ์ (Control) ความเป็นเจ้าของ (Ownership) การรับรู้ผลกระทบของอุปสรรค (Reach) และความอดทนต่ออุปสรรค (Endurance) โดยใช้คำย่อว่า CORE ซึ่งความสามารถในการเผชิญอุปสรรคเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในชีวิต

1.3 ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

สตอลท์ซ (Stoltz. 1997: 13-15) ได้เปรียบเทียบการประสบความสำเร็จเช่นการปีนเขา โดยมนุษย์เปรียบเสมือนนักปีนเขา ซึ่ง สตอลท์ซ จำแนกมนุษย์ออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. Quitter คือ บุคคลที่ยอมแพ้ง่าย ๆ เลือกที่จะถอนตัว ล่าออก คนประเภทนี้จะละทิ้ง ล้มเลิก การปีนเขา พวกเขาจะปฏิเสธโอกาสที่มีทั้งหมด บางครั้งอาจจะมีโอกาสที่ดีผ่านเข้ามาในชีวิต แต่พวกเขาจะไม่นับเป็น คนที่คว้าโอกาส ละเลยสิ่งที่เป็นแรงขับให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จ

2. Camper คือ บุคคลที่จะเดินไปได้ไกลพอสมควร เมื่อพบกับอุปสรรคพวกเขาจะยุติการปีนเขาและ ค้นหาคความราบรื่น ความสะดวกสบาย พวกเขาจึงเลือกที่จะนั่งพักผ่อนและไม่ก้าวต่อไป Camper ต่างจาก Quitter คือ พวกเขาจะได้รับผลประโยชน์บ้างจากการเดินทางที่แสนจะง่าย พวกเขา รู้จักเสียสละบ้างและทำงาน อย่างขยันหมั่นเพียรเท่ากับที่เขาคิดว่าเขาจะทำได้ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า Camper จะประสบความสำเร็จในการที่ จะไปถึงสถานที่ตั้งค่าย แต่พวกเขาก็ไม่สามารถที่จะรักษาความสำเร็จไว้ได้ นอกเสียจากจะก้าวขึ้นไปสู่ความสำเร็จ อย่างต่อเนื่อง

3. Climber คือ บุคคลซึ่งอุทิศตัวให้กับการก้าวขึ้นสู่ความสำเร็จชั่วชีวิต ซึ่งบุคคลประเภทนี้จะไม่สนใจ ภูมิหลัง ข้อได้เปรียบหรือข้อเสียเปรียบ เคารพดีหรือเคารพร้าย พวกเขาจะก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง Climber เป็นบุคคลที่คิดในสิ่งที่เดินไปได้ โดยไม่ยอมให้อายุ เพศ เชื้อชาติ ความพิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือสิ่งอื่น ๆ มาเป็นอุปสรรคในหนทางของการไปสู่ความสำเร็จ

มัทธรา ธรรมบุศย์ (2544: 14-15) ได้ยกตัวอย่างคุณลักษณะของคนที่มีความสามารถในการเผชิญ อุปสรรคไว้ดังนี้

1. การตั้งเป้าหมายหรือความปรารถนาอย่างแรงกล้าในสิ่งที่ต้องการไว้ล่วงหน้า (Aim) แล้วพยายาม มุ่งไปยังจุดหมายนั้นให้ได้

2. การมีหัวใจที่เด็ดเดี่ยว เข้มแข็ง (Strong Minded) คือ ไม่หวาดกลัวต่อภัยอันตรายและไม่คิดว่า ตนเกิดมาเคราะห์ร้าย คนที่มี Strong Minded จะมีลักษณะอ่อนโยนแต่มีใจอ่อนแอ ทำการเด็ดขาด เคารพ นบนอบต่อผู้ที่比自己ใหญ่กว่า มีเมตตากรุณาต่อผู้น้อย ไม่ฉุนเฉียวหรือโกรธง่าย คนประเภทนี้แม้จะต้องเผชิญกับ ความทุกข์ยากอย่างแสนสาหัสก็ไม่ใจเสีย ถึงจะถูกคนอื่นทำร้าย กลั่นแกล้ง ก็ทำร้ายได้เพียงร่างกาย แต่ทำร้าย หัวใจด้วยไม่ได้ หากจะถูกประทุษร้ายจนย่อยยับก็สามารถก่อร่างสร้างตนให้กลับดีขึ้นอย่างรวดเร็ว

3. การมีความเชื่อมั่นในตัวเอง (Self-Confidence) คือ เชื่อว่าตนเองจะสามารถกระทำในสิ่งที่ตั้ง ความมุ่งหวังไว้ได้จนสำเร็จ ลักษณะข้อนี้ไม่ใช่คนอวดดี แต่เป็นลักษณะของคนที่ยิ่งตนเอง ไม่กลัวที่จะทำแล้ว ผิดพลาด แต่จะถือเอาความผิดพลาดนั้นมาเป็นบทเรียน เพื่อสอนให้ทำในสิ่งที่ถูกต้องต่อไป

4. มีพลังอำนาจของความคิดและพลังจิตที่แรงกล้า (Will-Power) ข้อนี้ลักษณะคล้ายคลึงกับการมี หัวใจเข้มแข็ง แต่ต่างกันตรงที่หัวใจเข้มแข็งเป็นเครื่องต้านทานต่อสู้กับความลำบาก ส่วน Will-Power เป็น เครื่องนำให้บรรลุผลที่ต้องการ คนที่จะก้าวขึ้นสู่อำนาจอันใหญ่หลวงได้นั้น จะต้องมีการแสวงหาพลังจิตแรงพอที่จะ ช่มหัวใจของคนอื่นลงได้

วิทยา นาควัชระ (2544: 91-94) กล่าวว่า ผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสูง จะมีแรงฮึด มีความนึกฝันที่ดี มีพลังที่จะฝ่าฟันอุปสรรคได้มาก และมีทัศนคติต่ออุปสรรคว่า อุปสรรคเป็นความท้าทาย ความ ท้าทายทำให้เกิดโอกาส และการมีโอกาสนำให้เกิดหนทางสู่ความสำเร็จ ส่วนผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญ

อุปสรรคต่ำ เวลาพบอุปสรรคของชีวิตมักยอมแพ้หรือหาทางเลี่ยง ถอยหนี ถอนตัวหรือท้อถอยได้ง่าย ๆ เมื่อเกิดอุปสรรคจะคิดว่าทำให้มีโอกาสน้อยลงและทำให้เกิดความสำเร็จน้อยลง จึงหมดกำลังใจและไม่ต่อสู้กับอุปสรรคต่อไป

ประทักษิ์ ลิขิตเลอสรวง (2547: ออนไลน์) ได้สรุปลักษณะด้านต่าง ๆ ของบุคคลตามแนวคิดของสตอลท์ซ ดังนี้

ตาราง 1 เปรียบเทียบลักษณะของบุคคล 3 จำพวก ตามแนวคิดของสตอลท์ซ

	Quitter	Camper	Climber
1. วิธีชีวิต	ไม่ชวนชววย ชีวิตเรียบง่าย นำเบื้อหน้า	กระตือรือร้นบ้าง ชีวิตขึ้นลงบ้าง แต่ขออยู่หนึ่ง ๆ ในที่สุด	กระตือรือร้นอย่างมาก ชีวิตท้าทาย ชีวิตมีรสชาติ พบความสำเร็จ
2. การงาน	ไม่มีความทะเยอทะยาน ไม่กระตือรือร้น ชี้เกียจ	มีความคิดสร้างสรรค์ พลังใจ ผลงานอยู่ในระดับ ปานกลาง นานวันก็ฝอลง	เต็มไปด้วยพลัง มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำ เรียนรู้และพัฒนาตนเอง ตลอดเวลา
3. มนุษยสัมพันธ์	โดดเดี่ยว เดียวดาย	กลัว ๆ กล้า ๆ	ดีมด้ากับความสัมพันธ์
4. ปฏิภิริยาต่อการเปลี่ยนแปลง	ลังเลและรอคอย จด ๆ จ้อง ๆ	มีข้อจำกัดใน การเปลี่ยนแปลงใหญ่ ๆ	ท้าทายกับ การเปลี่ยนแปลง ปรับตัว ได้ดีทุกสถานการณ์
5. ภาษาสนทนา	มักปฏิเสธ ปิดกั้นตัวเอง	ประนีประนอม ไม่ชี้ชัด	มีความเป็นไปได้อยู่เสมอ
6. การฟันฝ่าอุปสรรค	พ่ายแพ้อย่างง่ายดาย	มีข้อจำกัด	ชนะและ ประสบความสำเร็จ
7. ความมุ่งมั่นในชีวิต	ปัจจัย 4 (Physiological Needs)	ความมั่นคงปลอดภัย การยอมรับ (Psychological Needs)	เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคม ประเทศชาติ และ ประชาคมโลก (Self-Actualization)

ที่มา: ประทักษิ์ ลิขิตเลอสรวง. (2547). *AQ ความสามารถสู่ความสำเร็จ*. ออนไลน์.

เจลา ประเสริฐสังข์ (2548: ออนไลน์) กล่าวว่า คนที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสูง จะเป็นนักสู้ตัวยง ชอบงานที่ยาก ๆ ล้มเหลวก็ไม่บ่น ลุกขึ้นมาสู้ใหม่ อดทนต่ออุปสรรค เรียนรู้ที่จะเอาชนะหรือความสำเร็จจากความล้มเหลวของตน ทำงานอย่างจริงจังและทำจริงจนกว่าจะสำเร็จ ส่วนคนที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคต่ำ จะเป็นคนไม่สู้งาน จีบจืด ไม่อดทน พึ่งพอใจต่องานที่ง่าย ๆ เจออุปสรรคหรือปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ยอมแพ้ หรือบางคนยอมแพ้เสียตั้งแต่ยังไม่ลงมือทำ คนประเภทนี้ทำสิ่งใดก็มักไม่สำเร็จ

จากลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า คนที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสูง เป็นคนที่มีจิตใจเข้มแข็ง มุ่งมั่น มีความอดทน มีทัศนคติในแง่ดี ชอบงานที่ท้าทาย และมีความเพียรพยายาม ส่วนคนที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคต่ำ มักจะยอมแพ้ได้ง่าย ท้อถอย ไม่อดทน มีทัศนคติในแง่ร้าย ชอบงานที่ง่าย ๆ และไม่ไขว่คว้าโอกาส

1.4 ผลจากการพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

มัทธรา ธรรมบุศย์ (2544: 16) กล่าวว่า ความสามารถในการเผชิญอุปสรรคเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ฝึกฝนได้ และสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน ผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคจะสามารถเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. รู้จักสร้างกรอบความคิดใหม่ ด้วยการเปลี่ยนแปลงตนเองจากผู้ที่เคยยอมแพ้ หรือเคยต่อสู้กับชีวิตในทางที่ไม่ถูกต้องให้กลายเป็นผู้ที่ทำวิกฤติให้เป็นโอกาส
2. สามารถบริหารจัดการกับชีวิตของตนเองได้ดีขึ้น เช่น ไม่ตำหนิตนเองหรือผู้อื่น และลดการทำร้ายอารมณ์ของตนเอง คือ ไม่โกรธง่าย หงุดหงิดง่าย
3. เมื่อประสบกับความทุกข์ยากหรือความผิดหวังก็สามารถรักษาสภาพจิตใจของตนเองให้เข้มแข็งขึ้นได้ภายในเวลาอันสมควร
4. เมื่อเผชิญปัญหาเรื่องที่ย่ำแย่ ก็มีสติสัมปชัญญะที่มั่นคง สามารถแก้ไขปัญหาคืออุปสรรคที่เข้ามาขัดขวางความสำเร็จของตนได้
5. ทำให้มีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้น มีความสุขมากขึ้น และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
6. สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความเข้าใจอันดีต่อกัน และสามารถติดต่อสื่อสารกับสมาชิก ทีมงาน หรือกับเพื่อนร่วมงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
7. ทำให้มีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ไม่เฉื่อยชา มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น

จากผลของการพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า คนที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดเป็นแง่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ มีสติสัมปชัญญะที่มั่นคง มีอารมณ์ด้านบวก จิตใจเข้มแข็งขึ้น และสุขภาพแข็งแรงขึ้น

2. ปัญหาในการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2534: 1-27) กล่าวว่า การเรียนในระดับอุดมศึกษามีปัญหาที่ซับซ้อนและมีปัญหาเฉพาะหน้าซึ่งคาดได้ยากเกิดขึ้นได้บ่อย ๆ ผู้เรียนต้องสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าทุกอย่างด้วยตนเอง พร้อมทั้งจะเผชิญปัญหาทุกปัญหาโดยไม่ย่อท้อ เพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จในการเรียน ซึ่งปัญหาต่าง ๆ มีดังนี้

1. ปัญหาทางสังคม เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสังคมใหม่ ไม่ว่าจะเป็นตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง ภัยของบุคคลที่ต้องคบหา การปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น การวางตัว การเลือกคบและการเลี้ยงคบคน

2. ปัญหาด้านสุขภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ คนที่มีร่างกายอ่อนแอหรือมีโรคประจำตัวย่อมศึกษาได้ไม่เต็มที่ รวมถึงคนที่มีปัญหาทางจิตใจ เช่น ปัญหาครอบครัว ทำให้เกิดความวิตกกังวล ท้อถอยและขาดสมาธิในการศึกษา

3. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สำหรับผู้ที่มีฐานะไม่ดีหรือมีรายได้ไม่แน่นอน เมื่อเกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจขึ้นจะต้องแก้ปัญหาด้านนี้ก่อน ทำให้เสียเวลาเรียนและเรียนไม่ทันเพื่อน

4. ปัญหาเกี่ยวกับการเรียน นับเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของการศึกษาระดับนี้ และมีรายละเอียดมาก ปัญหาที่ทุกคนจะต้องเผชิญไม่ว่าจะมีปัญหาอื่น ๆ อยู่หรือไม่ก็ตาม ได้แก่ ปัญหาเมื่อเริ่มเรียน ปัญหาเรื่องกิจกรรม ปัญหาก่อนการสอบ ปัญหาในการสอบ หรือปัญหาเมื่อสอบตก เป็นต้น

5. ปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เด็กต่างจังหวัดที่ต้องมาเรียนในกรุงเทพมหานคร ต้องเปลี่ยนที่อยู่ใหม่เป็นหอพัก บ้านเช่าร่วมกับผู้อื่น หรือบ้านญาติ ถ้าไม่พยายามปรับตัวเข้ากับสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้อยู่ในสภาพแวดล้อมอย่างเป็นสุข จะต้องเสียเวลาอันมีค่าไปในเรื่องซึ่งไม่เกิดผลดีแก่การศึกษา

6. ปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของตนเอง การแสดงความเติบโตที่ถูกต้อง คือ ใช้เหตุผล ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และรับผิดชอบการงานมากขึ้นจะเป็นผลดีแก่ตนเอง แต่ถ้าแสดงความเติบโตในด้านที่เป็นผลเสียแก่การเรียน จะเกิดปัญหาที่สำคัญคือ เรื่องเพศและอบายมุข ได้แก่ สุรา ยาเสพติด การพนัน เป็นต้น

อรุณี รุจิเกียรติกำจร (2539: 7-25) ได้กล่าวถึงปัญหาของนักศึกษา ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาเรื่องการเรียน ได้แก่ นักศึกษาไม่สามารถเรียนได้ดี เมื่อเรียน ผลการเรียนไม่ก้าวหน้า ไม่เข้าใจเลคเชอร์ เป็นต้น

2. ปัญหาทางครอบครัว นักศึกษาที่พ่อแม่มีเรื่องทะเลาะวิวาทกัน อาจมีความกังวลใจทำให้เสียสมาธิในการเรียน

3. ปัญหาด้านความรัก

4. ปัญหาการวางตัวและการปรับตัว ชีวิตในมหาวิทยาลัยออกแบบมาสำหรับผู้ใหญ่ นักศึกษาต้องวางตัวและปรับตัวให้เข้ากันได้กับสิ่งแวดล้อม

5. ปัญหาที่อยู่อาศัย นักศึกษาที่อยู่หอพักที่มีสภาวะแวดล้อมไม่เหมาะสม มีสิ่งยั่วยุต่าง ๆ เสียงรบกวน อาจทำให้หมดสมาธิในการทำงาน ระยะทางจากหอพักถึงสถานศึกษาก็เป็นปัญหาสำคัญ นักศึกษาที่ต้องใช้เวลาเดินทางมากกว่าหนึ่งชั่วโมงและพบปัญหาการจราจร อาจทำให้เกิดความเหนื่อยล้าเมื่อเข้าชั้นเรียน

6. ปัญหาการเงิน ค่าใช้จ่ายของนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นค่าหนังสือ ค่ากิจกรรม และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด บางคนที่มีฐานะไม่ดี อาจต้องทำงานพิเศษ ถ้าวางแผนเรื่องการทำงานไม่ดีจะกระทบกระเทือนเวลาเรียนได้

7. ปัญหาความเครียดและสุขภาพ นักศึกษาบางคนมีความกังวลใจเรื่องต่าง ๆ ของตนเอง จนเกิดเป็นความเครียด ความเหนื่อยอ่อนเป็นเวลานาน ๆ ก็อาจทำให้ร่างกายอ่อนแอ ถ้าเป็นเช่นนี้ในไม่ช้าการเรียนก็ตกต่ำ

ปิยะนาฏ คาร์เตอร์ (2543: 10-16) ได้กล่าวถึงปัญหาเรื่องการเรียนที่ทุกคนจะต้องฟันฝ่า ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการเปลี่ยนแปลง การเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยมีสภาพที่แตกต่างไปจากเดิม นิสิตนักศึกษาต้องรับผิดชอบตัวเองทั้งเรื่องการเข้าเรียน การจดเลคเชอร์ และอื่น ๆ

2. ปัญหาการทำกิจกรรม กิจกรรมต่าง ๆ มีไว้เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นิสิตนักศึกษาที่ทุ่มเทให้กับกิจกรรมมากจนละทิ้งการเรียน ย่อมเกิดผลเสียต่อการเรียน

3. ปัญหาท่อนสอบ การไม่ติดตามทบทวนเนื้อหาบทเรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้องคร่ำเคร่งท่องหนังสือ รวมถึงรายงานต่าง ๆ ที่ค้างค้าง จึงต้องเร่งรีบทำตอนใกล้สอบ

4. ปัญหาในวันสอบ การเตรียมตัวสอบไม่พร้อม เมื่อเข้าห้องสอบจะเกิดความสับสน ทำให้ตอบข้อสอบได้ไม่ดี ถ้านิสิตนักศึกษาตอบไม่ได้ อาจเกิดความเครียด

5. ปัญหาเมื่อสอบตก นิสิตนักศึกษาที่สอบตกอาจอายเพื่อน พ่อแม่ ครูอาจารย์ ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตได้

ประธาน วัฒนาวณิชย์ (2543: 47-48) ได้กล่าวถึงปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งสำรวจจากนักศึกษาเรียนดีจากชนบทรุ่นที่ 1 (รายงานวิจัยและประเมินผลโครงการเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักศึกษา ปีการศึกษา 2526) ได้พบปัญหาการเรียนและการปรับตัวของนักศึกษา ดังนี้

1. ปัญหาด้านการเรียน ได้แก่ เรียนได้ไม่ดีเท่าที่ควร เรียนตามเพื่อนไม่ทัน ไม่มีหนังสือเรียนเพียงพอ ตอบข้อสอบอัตราน้อยไม่เป็นหรือไม่คุ้นเคยกับข้อสอบประเภทนี้ ดูหนังสือไม่จำและไม่เข้าใจ ความรู้พื้นฐานก่อนเข้ามหาวิทยาลัยไม่ดีพอ ไม่มีความเข้าใจลักษณะวิชาของคณะก่อนที่จะเลือกเข้าเรียน (การเลือกคณะหรือสาขาวิชาโดยขาดความตั้งใจ) ได้รับคำแนะนำก่อนลงทะเบียนไม่ดีพอ เรียนได้ไม่เต็มที่เพราะต้องการทำงานทุนสงเคราะห์ด้วย อ่อนวิชาภาษาอังกฤษและวิชาคณิตศาสตร์ และต้องการย้ายคณะหรือสาขาวิชา

2. ปัญหาด้านการปรับตัวในมหาวิทยาลัย ได้แก่ ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับชีวิตในกรุงเทพมหานครได้ดีพอ ไม่คุ้นเคยกับสภาพสังคมและสถานที่ มีปัญหาการคบเพื่อน ค่าครองชีพสูงและเงินไม่พอใช้

จากปัญหาในการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ปัญหาสำคัญที่ นิสิตนักศึกษาทุกคนต้องประสบ คือ ปัญหาเกี่ยวกับการเรียน เพราะการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีรายละเอียดมากขึ้น นอกจากนั้น ยังประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สุขภาพจิต รวมทั้งการปรับตัวด้วย

3. ทฤษฎีและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

สตอลท์ซ (Stoltz. 1997: 66-67) ได้อาศัยแนวคิดจากศาสตร์ 3 สาขา เพื่อก่อรูปแบบของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ในส่วนของจิตวิทยาการรู้คิดและการเข้าใจ ประกอบด้วยแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

1) การไร้ความสามารถ (Learned Helplessness) คือ ความเชื่อภายในว่าสิ่งที่ทำไปจะไม่เกิดผลใด ๆ จึงไปบั่นทอนการรับรู้ในการควบคุมของคน ๆ นั้น ซึ่งการศึกษาเรื่องนี้ใช้วิธีการทดลอง โดยควบคุมไม่ให้คนหรือสัตว์ใช้ความสามารถในการแก้ปัญหาได้สำเร็จ ดังนั้น ในเวลาต่อมาเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาแบบเดิมอีก คนหรือสัตว์จึงอยู่เฉยไม่กระทำการสิ่งใด ๆ เพราะคิดว่าตนเองไม่สามารถจะแก้ปัญหานั้นได้

2) ทฤษฎีการระบุสาเหตุ (Attributional Theory) 3) รูปแบบการอธิบายตนเอง (Explanatory Style) 4) การมองโลกในแง่ดี (Optimism) การระบุสาเหตุและรูปแบบการอธิบายตนเองมีความคล้ายคลึงกัน คือ การอธิบายสาเหตุของเหตุการณ์ตามการรับรู้ของบุคคลที่แตกต่างกัน 2 แบบ ซึ่งคนที่อธิบายว่า อุปสรรคเป็นสิ่งที่ถาวร มีอยู่ทั่วไปและอยู่ภายในตนเอง จะเป็นคนที่มองโลกในแง่ร้าย ส่วนคนที่อธิบายว่า อุปสรรคเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราว มีอยู่จำกัดและอยู่ภายนอกตนเอง เป็นคนที่มองโลกในแง่ดี การระบุสาเหตุและการอธิบายตนเองจึงเป็นมิติของการมองโลกในแง่ดีและแง่ร้าย การศึกษาของเซลิกันแมน (ปิยะวดี ลีพหะบำรุง. 2547: 2; อ้างอิงจาก Seligman. 1998) พบว่า พนักงานขายที่มองโลกในแง่ดี สามารถประสบความสำเร็จในอาชีพมากกว่าผู้ที่มองโลกในแง่ร้าย สอดคล้องกับงานวิจัยของพิเชษฐ์ รัตนพงษ์เพียร และคนอื่น ๆ (ปิยะวดี ลีพหะบำรุง. 2547: 2; อ้างอิงจาก พิเชษฐ์ รัตนพงษ์เพียร; และคนอื่น ๆ. 2542: บทคัดย่อ) พบว่า นักศึกษาแพทย์ที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตมีผลการเรียนที่ต่ำกว่ากลุ่มที่มีสุขภาพจิตดี จึงถือว่า การมองโลกในแง่ดีส่งผลต่อความสามารถในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ของบุคคล ทำให้ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้

5) ความทนทาน (Hardiness) คือ ลักษณะของบุคลิกภาพซึ่งทำหน้าที่ต้านทานต่อการเผชิญความเครียดในชีวิต เป็นทฤษฎีที่ใช้ในการพยาบาล ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้บุคคลมีความต้านทานต่อความเครียดสูง โดยไม่เกิดความเจ็บป่วย

6) ความสามารถในการฟื้นพลัง (Resilience) คือ ศักยภาพของบุคคลในการเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างมีความอดทนเข้มแข็ง สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและกลับคืนสู่สภาพเดิมได้อย่างรวดเร็ว หลังจากประสบกับความทุกข์ยากและปัญหาในชีวิต งานวิจัยของ โทมัส-ชาร์คสนาส (Thomas-Sharksnas. 2002: Online) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟื้นพลังกับความพึงพอใจในงานของเจ้าหน้าที่ดูแลสุขภาพจิตจำนวน 94 คน ที่ศูนย์สุขภาพจิตชุมชน ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเพนซิลวาเนีย โดยใช้แบบวัดการตอบสนองต่ออุปสรรค (ARP) วัดความสามารถในการฟื้นพลัง จึงพบว่า ความสามารถในการฟื้นพลังมีความคล้ายคลึงกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

7) ความเชื่อในแหล่งอำนาจควบคุม (Locus of Control) คือ ลักษณะทางความคิดและความเชื่อ ซึ่งเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของบุคคล แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง ความคิดหรือความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับผลของเหตุการณ์ว่า เกิดจากการกระทำของตนเอง และความเชื่ออำนาจภายนอกตน

หมายถึง ความคิดหรือความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับผลของเหตุการณ์ว่า เกิดจากอิทธิพลของสิ่งอื่นที่ไม่สามารถควบคุมได้ รอตเตอร์ (Stoltz. 1997: 66; citing Rotter. 1966) กล่าวว่า คนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน จะท้อถอยน้อยกว่าและมีการปฏิบัติในสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลับดีขึ้นมากกว่าคนที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้ตัดปัจจัยที่มีความคล้ายคลึงกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคและปัจจัยที่มีลักษณะเฉพาะสาขา รวมทั้งยุบรวมบางปัจจัยเข้าด้วยกัน โดยเลือกปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคตามแนวคิดของสตอลท์ซ มาศึกษา คือ การมองโลกในแง่ดีและความเชื่ออำนาจภายในตน

นอกจากนี้ โมเดลต้นไม้แห่งความสำเร็จ (The Tree of Success) ยังแสดงส่วนต่าง ๆ ที่นำมาซึ่งความสำเร็จ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ (1) ใบ แทนผลการปฏิบัติ (2) กิ่งก้าน แทนความสามารถพิเศษและความปรารถนา (3) ลำต้น แทนสติปัญญา สุขภาพและบุคลิกลักษณะ และ (4) ราก แทนพันธกรรม การอบรมเลี้ยงดูและความศรัทธา ซึ่งในส่วนของรากเป็นปัจจัยที่ทำให้ส่วนอื่น ๆ เกิดขึ้นได้

ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AQ) เป็นคุณลักษณะในตัวบุคคลที่ช่วยให้ทำงานประสบความสำเร็จ จึงกล่าวได้ว่า การมี AQ ที่ดี เป็นคุณลักษณะของคนเก่ง ดังนั้น พฤติกรรมที่แสดงออกจึงเป็นพฤติกรรมของคนเก่งด้วย หากจะพิจารณาถึงทฤษฎีของประเทศไทย พบว่า ดวงเดือน พันธมนาวิน (2538: 2-4) ได้สร้างทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทยขึ้น ซึ่งเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยา เกิดจากการประมวลผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมคนดีและคนเก่ง เนื้อหาของทฤษฎีนี้กล่าวว่า ผู้ที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานหรือกระทำสิ่งใด ๆ จะต้องมีคุณสมบัติของคนเก่ง ส่วนความดีก็จะเป็นส่วนประกอบสำคัญของบุคคลที่ขยันขันแข็งเพื่อองค์กรและเพื่ออนาคตของชาติ ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมได้วิเคราะห์สาเหตุทางจิตใจของพฤติกรรมคนดีและคนเก่งว่าเมืองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ประการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ลักษณะที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจ 3 ประการ และจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอีก 5 ประการ โดยพบว่า ลักษณะทางจิตใจ 3 ประการที่เป็นรากของต้นไม้ประกอบด้วย

(1) สติปัญญา มีความเฉลียวฉลาดรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นได้ถูกต้อง แม่นยำ อันจะนำไปสู่การกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสม รู้จักคิดแบบนามธรรม นอกเหนือจากการคิดแบบรูปธรรม สามารถคิดแบบอเนกนัยและอเนกนัยได้

(2) สุขภาพจิต มีความวิตกกังวลน้อยหรือมีอยู่ในปริมาณที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ มีสมาธิปราศจากความวิตกกังวลที่ไม่มีเหตุผลอันควรหรือไม่ตื่นตันทง่าย เป็นคนมองโลกในแง่ดี รับรู้ความจริงได้ถูกต้อง มีเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความมั่นคงทางจิตใจ

(3) ประสบการณ์ทางสังคมสูง การได้รู้ได้เห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิต อุปสรรคและปัญหา ความอยาก ความต้องการต่าง ๆ ในสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งกายภาพและทางสังคม เพื่อให้ทราบว่าการกระทำของตนจะส่งผลกระทบต่อทั้งทางดีหรือทางไม่ดีแก่ผู้อื่นอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ ยังเป็นการรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนกับบุคคลอื่น ๆ

ในส่วนที่เป็นลำต้นตามทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมเป็นส่วนจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอีก 5 ประการ ประกอบด้วย

(1) เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นลักษณะความไม่เห็นแก่ตัว แต่เห็นแก่ส่วนรวมของประเทศชาติ มนุษยชาติและหลักการใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งกัน

(2) ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน เป็นความสามารถที่จะคาดการณ์ไกลและเห็นความสำคัญของผลดีผลเสียในอนาคต สามารถวางแผนการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์และป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ส่วนการควบคุมตนนั้น หมายถึง ความสามารถที่จะละเว้นการกระทำพฤติกรรมบางชนิด หรือความสามารถที่จะเริ่มกระทำพฤติกรรมที่ต้องใช้ความอดทนหรือเสียสละ และทำพฤติกรรมนั้นได้อย่างมีปริมาณและมีคุณภาพเหมาะสมเป็นเวลานานพอที่จะนำไปสู่ผลที่ต้องการในอนาคตได้

(3) ความเชื่ออำนาจในตน คือ ความเชื่อว่าผลที่เกิดขึ้นกับตนส่วนใหญ่เป็นเพราะการกระทำของตนเอง มากกว่าจะเกิดจากโชคเคราะห์หรือความบังเอิญ หรือมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาดลบันดาล

(4) ทศนคติหรือเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมนั้น ๆ หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้เชิงประมาณค่า มีความรู้สึกชอบหรือพอใจ มีความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ ทศนคติต่อพฤติกรรมเป็นการศึกษาลักษณะทางจิตใจของบุคคล ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ องค์ประกอบทางการรู้คิด (Cognitive Component) คือ ความรู้เชิงประมาณค่าว่า สิ่งนั้นดีหรือเลว มีประโยชน์หรือโทษอย่างไร จึงมีลักษณะเป็นความรู้ หรือความเชื่อที่บุคคลมีเกี่ยวกับเป้าหมายของทศนคติ (Attitude Objects) องค์ประกอบทางความรู้สึก (Affective Component) คือ อารมณ์ของบุคคลที่มีต่อเป้าหมาย ซึ่งหมายถึง ความชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง และองค์ประกอบทางความพร้อมกระทำ (Action Tendency Component) เป็นการกำหนดล่วงหน้าที่จะกระทำต่อเป้าหมาย นั่นคือ เมื่อบุคคลมีความรู้เชิงประมาณค่าและมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้นแล้ว สิ่งที่เหมาะสมก็คือ ความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนต่อสิ่งนั้นด้วย

(5) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ ความมุ่งมั่นของบุคคลที่ปรารถนาจะกระทำพฤติกรรมให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีตามมาตรฐานอันสูงสุด หรือเป็นไปตามที่บุคคลวางไว้ โดยที่บุคคลนั้นได้ใช้ความมานะ บากบั่น พยายามอย่างเต็มที่ เมื่อมีอุปสรรคก็คิดหาทางแก้ไขโดยไม่ย่อท้อ จนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างเหมาะสมกับความรู้และความสามารถของตนเอง จะเห็นได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีลักษณะคล้ายคลึงกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค นอกจากนี้ จากผลการวิจัยของพิทักษ์ วงแหวน (2546: 87) พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากที่สุดเท่ากับ .722 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ สมพิศ แซ่เฮง (2546: 57-59) ศึกษาพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่วิเคราะห์จากนักเรียนระดับชั้นปี 1 ชั้นปี 2 และชั้นปี 3 เท่ากับ .736 .739 และ .573 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หากนำตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันสูงมาศึกษา จะมีผลทำให้ตัวแปรอิสระส่งผลต่อตัวแปรตาม ซึ่งในที่นี้ คือ ความสามารถในการเผชิญอุปสรรคน้อยลง

จิตลักษณะทั้ง 8 ประการนี้ จะหล่อหลอมรวมเป็นลำดับและรากของต้นไม้จริยธรรมและผลดีออกนอกไป ออกผล ถ้าต้องการที่จะเข้าใจ อธิบาย ทำนายและพัฒนาพฤติกรรมชนิดใด จะต้องใช้จิตลักษณะบางประการ หรือ ทั้ง 5 ประการ หรือใช้จิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการเป็นสาเหตุร่วม จึงจะได้ผลดีที่สุด

งานวิจัยของเมธยา คุณไทยสงค์ (2546: 63) ศึกษาพบว่า การมุ่งอนาคตสามารถพยากรณ์ความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า การมองโลกในแง่ดีได้กล่าวรวมไว้ในเรื่องสุขภาพจิตและความเชื่ออำนาจภายในตนเป็นสาเหตุของพฤติกรรมคนเก่ง ซึ่งตรงกับแนวคิดของสตอลท์ซ ผู้วิจัยจึงได้เลือกปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคมาศึกษาเพิ่มอีก 1 ปัจจัย คือ ลักษณะมุ่งอนาคต

ลักษณะความเป็นชาย ลักษณะความเป็นหญิง เป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดลักษณะของบุคคลให้แตกต่างกัน โดยเชื่อว่าบุคคลที่มีลักษณะความเป็นชาย และลักษณะความเป็นหญิงในรูปแบบต่าง ๆ กัน จะมีลักษณะและความสามารถที่แตกต่างกันไปด้วย เคลลี และวอเวลล์ (รัจรี นพเกตุ. 2542: 56; อ้างอิงจาก Kelly & Worell. 1977) ได้อธิบายว่า บทบาททางเพศแบ่งออกเป็นผู้ชายและผู้หญิง ซึ่งลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิงนี้อยู่ที่ปลายสุดแต่ละข้างบนสเกลที่ต่อเนื่อง คนที่มีคะแนนสูงด้านลักษณะความเป็นชาย จะไม่แสดงลักษณะความเป็นหญิง คนที่มีคะแนนสูงด้านลักษณะความเป็นหญิง ก็จะไม่แสดงลักษณะความเป็นชาย แต่ปัจจุบันนักวิจัยกลับเชื่อว่า ลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิงจะมีปนกันอยู่ทั้ง 2 เพศ ในระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งมีลักษณะเป็นความสามารถของบุคคลโดยไม่แยกเพศ แต่ละคนมีบุคลิกได้หลายอย่าง ทั้งมีนกดัดเดี่ยวและอ่อนโยน นุ่มนวล ทั้งเก็บงำความรู้สึกและแสดงออก ทั้งผู้ชายในบางขณะและผู้หญิงในบางขณะ ขึ้นอยู่กับว่าลักษณะใด จะเหมาะสมกว่ากัน ลักษณะความเป็นชายหญิงจึงเป็นลักษณะที่จะปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างดีมากกว่า บทบาทตายตัวทางเพศ (รัจรี นพเกตุ. 2542: 77) เช่นเดียวกับ เบม (Kaplan & Sedney. 1980: 338-340; citing Bem. 1974) กล่าวว่า บุคลิกภาพในแบบลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงสูงทั้งคู่ (Androgyny) เป็นบุคลิกภาพที่มีความยืดหยุ่นมีการผสมผสานระหว่างความเข้มแข็งของชายและความอ่อนโยนของหญิง ทำให้มีความสามารถในการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต เทเลอร์ และฮอลล์ (รัจรี นพเกตุ. 2542: 77-78; อ้างอิงจาก Taylor & Hall. 1996. *Human Sexuality Today*) สรุปว่า ในสังคมอเมริกา คนที่มีลักษณะความเป็นชายหญิงจะเป็นคนที่ปรับตัวเข้ากับสังคมได้มากกว่าคนที่มีลักษณะความเป็นชายหรือลักษณะความเป็นหญิงเพียงอย่างเดียว นักวิจัยบางท่านเชื่อว่า ลักษณะความเป็นชายหญิงจะสามารถเอาชนะสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ดีกว่าคนที่มีลักษณะความเป็นชายหรือลักษณะความเป็นหญิงเพียงอย่างเดียว ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิงมีผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคด้วยเช่นกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สืบสานแนวคิดตามทฤษฎีทางตะวันตกในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคกับจิตลักษณะที่ใช้อธิบาย ทำนายพฤติกรรมตามทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมของคนไทย ปัจจัยที่กำหนดลักษณะของบุคคลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคเข้าด้วยกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกปัจจัยที่นำมาศึกษา ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามเหตุผลดังได้กล่าวมาแล้ว

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมองโลกในแง่ดี

4.1 ความหมายของการมองโลกในแง่ดี

เซลิเกแมน (สุมาลี พัวชู. 2547: 26; อ้างอิงจาก Seligman. 1998) ได้ให้ความหมายของการมองโลกในแง่ดีว่า หมายถึง ความคิดความเชื่อในเหตุผลทางบวกต่อเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาที่ผ่านเข้ามาในชีวิต โดยใช้รูปแบบการอธิบายให้เหตุผลตนเอง แบ่งออกเป็น 3 มิติ คือ

1. ความคงทนถาวรของเหตุการณ์ว่าเหตุการณ์นั้นเกิดแบบชั่วคราวหรือถาวร
2. ความเป็นตนเอง ซึ่งเป็นรูปแบบการอธิบายตนเองที่บุคคลเชื่อว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเพราะตนเองหรือบุคคลอื่น
3. ความครอบคลุมของเหตุการณ์ว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเฉพาะบุคคลหรือเกิดกับคนทั่วไป

อิงลิช (ปิยะดี ลิ้มพะบางรุ่ง. 2547: 10; อ้างอิงจาก English. 1992: 75) การมองโลกในแง่ดี หมายถึง เจตคติในทางส่วนบุคคลที่จะเลือกโต้ตอบตามสถานการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละวัน โดยปรับเปลี่ยนเจตคติในทางที่ควบคุมตนเองได้และมีความพึงพอใจในสิ่งที่เกิดขึ้น

พาร์กินสันและคนอื่นๆ (Parkinson; et.al. 1996) กล่าวว่า การมองโลกในแง่ดี หมายถึง การมองในสิ่งต่าง ๆ ในส่วนที่สว่างไสว ซึ่งเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่จะทำการควบคุมตนเองเพื่อไม่ให้เกิดภาวะอารมณ์ไม่ดี

พระราชวรมนี (ประยูร ธรรมจิตโต. 2540: 34 - 47) กล่าวว่า การมองโลกในแง่ดี หมายถึง การมองโลกได้อย่างมีเหตุผล มีความหวัง เชื่อว่าเราสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยความพยายาม ไม่ยอมจำนนต่อโชคชะตา ซึ่งการมองโลกในแง่ดีเป็นสัทสนะนิยม หรือที่เรียกว่า Realistic Optimism

กรมสุขภาพจิต (2544: 2) ได้ให้ความหมายของการมองโลกในแง่ดีว่า หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

อุไร จักร์ตรีมงคล (2545: 5) กล่าวว่า การมองโลกในแง่ดี หมายถึง ความสามารถในการต่อสู้อุปสรรคโดยไม่ย่อท้อหรือเลี้ยวหนี โดยการมองว่าอุปสรรคเหมือนโอกาสหรือบทเรียนที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งในชีวิต เป็นการมองหาข้อดีของความล้มเหลว เพื่อจะได้ยืนหยัดขึ้นมาอีก บางทีเรียกว่าเป็นความคิดในการต่อสู้อุปสรรค (Positive Thinking)

ปิยะดี ลิ้มพะบางรุ่ง (2547: 11) กล่าวว่า การมองโลกในแง่ดี หมายถึง ความคิดหรือความเชื่อในทางบวกต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล โดยคนที่มองโลกในแง่ดีจะมีการอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้คือ เหตุการณ์ทางบวก เป็นเหตุการณ์ที่คงทน สามารถเกิดขึ้นได้ประจำ เกิดกับเหตุการณ์อื่น ๆ ได้ และตนเองสามารถทำให้เกิดสิ่งดี ๆ ได้

ว.วชิรเมธีภิกขุ (2548: ออนไลน์) กล่าวว่า การมองโลกในแง่ดี หมายถึง การรู้จักมองหาแง่ดี แง่งาม แง่ที่เป็นคุณที่ซุกซ่อนแทรกซึมอยู่ในงาน ปัญหา อุปสรรค บุคคล เหตุการณ์ ในคำวิพากษ์วิจารณ์ ตีฉินนิหนา บริภาษอื่น ๆ อันไม่เจริญโศกประสาที่ผ่านเข้ามาในชีวิตแต่ละวัน แล้วนำมามำปรงความคิดจิตใจ ตลอดจนพฤติกรรมและการงานของตนเองให้แวววาวพรายพรายขึ้นมาในทางที่สร้างสรรค์ชีวิต

วันเพ็ญ บุญประกอบ (2548: ออนไลน์) กล่าวว่า การมองโลกในแง่ดี คือ การมองสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ตามความเป็นจริงและอย่างถูกต้องแน่นอน เข้าใจพื้นฐานของปัญหาและรู้ว่าปัญหาแต่ละอย่างนั้นมีสาเหตุได้หลายอย่างต่าง ๆ กันไม่ใช่เห็นทุกสิ่งดีทุกอย่าง

จากความหมายของการมองโลกในแง่ดีที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การมองโลกในแง่ดี หมายถึง ความคิดหรือความเชื่อในทางบวกและมีเหตุผลต่อสิ่งที่เป็นสาเหตุที่เกิดเหตุการณ์ที่ดีหรือไม่ดี

4.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี

วินเซนต์ (Vincence. 1982: 75) กล่าวว่า มนุษย์ไม่ควรปล่อยให้อุปสรรคขวากหนามและความยากลำบากมาครอบงำชีวิต คนทุกคนควรมีศรัทธาเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ต้องมีความมั่นใจในตนเอง แนวคิดของวินเซนต์อยู่บนรากฐานแนวคิดที่ว่า ทุกปัญหาไม่มีทางออก และทางแก้ปัญหานั้นมีอยู่ในตัวของเราเอง โดยอยู่ในศรัทธาและความเชื่อมั่นที่เรามีต่อตัวเอง ดังที่โกลแมน (อรพินทร์ ชูชม. 2544: 43; อ้างอิงจาก Goleman. 1998. *Working with Emotional Intelligence*. pp. 97 - 101) ได้กำหนดให้การมองโลกในแง่ดีเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการจูงใจตนเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของปรีชาเชิงอารมณ์ (Emotional Intelligent) โดยคนที่มองโลกในแง่ดีจะเห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เลวร้าย มีพลังโอกาสที่จะพลิกผันสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลับคืนดีได้ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขวางกั้น จึงสามารถจูงใจตนเอง เช่นเดียวกับที่บาร์ออน (อรพินทร์ ชูชม. 2544: 43; อ้างอิงจาก Bar-On. 1997. *EQ-I : Bar-On Emotional Quotient Inventory*) เสนอแนะว่าการมองโลกในแง่ดีเป็นองค์ประกอบหนึ่งของอีคิว (EQ) ที่จะช่วยจัดการชีวิตและสภาพแวดล้อมรอบด้านที่กดดันได้อย่างประสบความสำเร็จ ในสังคมไทยกรมสุขภาพจิต (อรพินทร์ ชูชม. 2544: 43; อ้างอิงจาก กรมสุขภาพจิต. 2543. *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ ประจำปี เรื่อง สุขภาพจิตดีด้วยอีคิว*) ได้นิยามคุณลักษณะของสติปัญญาทางอารมณ์หรือความฉลาดทางอารมณ์ ดังนี้ สติปัญญาทางอารมณ์ประกอบไปด้วยสิ่งที่ทำให้เป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข โดยสิ่งที่ทำให้คนมีความสุขในชีวิตก็คือ การที่เป็นคนที่มองโลกในแง่ดี เซลิเกแมน (อรพินทร์ ชูชม. 2544: 43; อ้างอิงจาก Seligman. 1998. *Learned Optimism*) เห็นว่า คนที่มองโลกในแง่ดีมีความยืดหยุ่น (Resilience) สามารถฟื้นตัวจากเหตุการณ์ที่เลวร้ายได้ และเริ่มต้นชีวิตได้อีก ทำให้บุคคลที่มองโลกในแง่ดีประสบความสำเร็จในชีวิต การทำงาน การเรียนและการแข่งขัน ตลอดจนมีสุขภาพกายและจิตที่ดี

แมคเกรเกอร์ (McGragor) ได้ศึกษาวิจัยพฤติกรรมการทำงานของมนุษย์และสร้างทฤษฎีเอ็กซ์ ทฤษฎีวายมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1960 ซึ่งทฤษฎีของแมคเกรเกอร์นี้เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งทฤษฎีเอ็กซ์และทฤษฎีวายเน้นความสำคัญของเจตคติและความเชื่อของผู้บริหารต่อผู้ใต้บังคับบัญชาว่า มีอิทธิพลต่อรูปแบบการบริหารงานหรือการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่ลูกน้อง ซึ่งผู้บริหารที่มองมนุษย์แบบทฤษฎีเอ็กซ์ คือมองมนุษย์ในแง่ไม่ดีหรือมองในแง่ลบ สำหรับทฤษฎีวายจะมองมนุษย์ในแง่ดีหรือมองในแง่บวก ทฤษฎีเอ็กซ์และทฤษฎีวายของแมคเกรเกอร์เป็นที่รู้จักและถูกนำไปประยุกต์ใช้นับตั้งแต่ต้นกำเนิดทฤษฎีจนถึงปัจจุบัน และหลังจากที่ใช้กันอยู่ระยะหนึ่งก็ได้มีการเผยแพร่ทฤษฎีต่อเนื่องมาจากทฤษฎีเอ็กซ์และทฤษฎีวาย นั่นคือ ทฤษฎีแซดของอูชิ (William Ouchi) ซึ่งทฤษฎีแซดนี้จะมองมนุษย์ในลักษณะเป็นกลาง ๆ ไม่ดีไม่เลว (ปราณี รามสูตร; และจำรัส ตังสุวรรณ. 2545: 221-223)

ในทางจิตวิทยา “คิดอย่างไรได้อย่างนั้น” แสดงถึงความคิดที่มีผลต่อการกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมของคนเรา ถ้าคิดในทางที่ดี มองโลกในแง่ดีก็จะเป็นพื้นฐานทางจิตใจ เป็นกำลังใจที่จะทำให้ฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ เป็นผลให้ ปัญหาความยุ่งยากทั้งหลายคลี่คลายลงได้ แต่ถ้าคิดในทางไม่ดี ในทางลบ เมื่อพบกับสภาพการณ์ที่เลวร้าย รู้สึก ลึ้นหัวง ก็จะเป็นไปอย่างนั้นจริง ๆ จะไม่สามารถทำให้สภาพการณ์ต่าง ๆ ดีขึ้นมาได้ อีกนัยหนึ่งก็คือ ถ้าคิดแบบมีกำลังใจ ก็จะทำให้มีกำลังใจได้จริง ๆ หรือถ้าคิดแบบหมดกำลังใจ ก็จะเป็นเช่นนั้นไปด้วย จะเห็นได้ว่า ความคิดจิตใจของคนเรามีความสำคัญมาก ถ้ารู้จักคิด มีวิธีการคิด รู้จักทำใจ เวลาพบกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ก็จะทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยดี ไม่ต้องพบอุบัติเหตุทางใจที่อาจทำให้เจ็บปวด ต้องมารักษากันไป (สุมาลี พัวชู. 2547: 28)

เซลิเกแมน (ออร์พินท์ ชูชม. 2544: 43; อ้างอิงจาก Seligman. 1998. *Learned Optimism*) ได้เสนอรูปแบบการอธิบายตนเอง (Explanatory Style) ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคล จากการบรรยายตนเองสามารถบ่งบอกได้ว่าบุคคลนั้นมีมุมมองชีวิตในลักษณะไหนเป็นการมองโลกในแง่ดีหรือการมองโลกในแง่ร้าย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งรูปแบบการอธิบายตนเองของบุคคลต่าง ๆ ประกอบด้วยมิติที่สำคัญ 3 มิติ ดังนี้

1. ความคงทนถาวร (Permanence) เป็นรูปแบบการอธิบายตนเองโดยบุคคลมีความเชื่อว่า สาเหตุของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น เป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นถาวร (Permanence) หรือเป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นชั่วคราว (Temporary) ลักษณะการอธิบายในรูปความเชื่อว่า สิ่งที่เป็นสาเหตุตามมิตินี้เป็นเรื่องกาลเวลาว่า มีความคงทนถาวรหรือไม่ ซึ่งจะแตกต่างกันระหว่างคนที่มองโลกในแง่ดีและคนที่มองโลกในแง่ร้าย ตามลักษณะเหตุการณ์ดังนี้

เหตุการณ์ที่ดี : คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองมาจากสาเหตุที่คงทนถาวร เช่น คุณลักษณะและความสามารถ แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราว เช่น สภาวะอารมณ์และความพยายาม ดังนั้น บุคคลกลุ่มที่มองโลกในแง่ร้ายอาจจะล้มเลิกเมื่อประสบความสำเร็จ เนื่องจากเชื่อว่าความสำเร็จเป็นเรื่องของความบังเอิญ

เหตุการณ์ที่ไม่ดี : คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสาเหตุที่เกิดสิ่งไม่ดีกับตนเองนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราว ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะยอมแพ้ต่ออุปสรรคได้อย่างง่ายดาย เพราะเชื่อว่าสิ่งที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้น จะเกิดขึ้นถาวรตลอดไป

2. ความครอบคลุม (Pervasiveness) เป็นรูปแบบการอธิบายตนเองที่บุคคลเชื่อว่า สาเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นมีความเฉพาะ (Specific) หรือเป็นสิ่งที่สากลทั่วไป (Universal) โดยที่ลักษณะการอธิบายสาเหตุของเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามมิตินี้จะแตกต่างกันระหว่างคนที่มองโลกในแง่ดีและคนที่มองโลกในแง่ร้าย ดังนี้

เหตุการณ์ที่ดี : คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสิ่งดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองเป็นสิ่งที่สากลทั่วไป แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าสิ่งดี ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุที่เกิดขึ้นจากปัจจัยที่มีความเฉพาะ

เหตุการณ์ที่ไม่ดี : คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้น เป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นเฉพาะกับเหตุการณ์นั้นเท่านั้น แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสาเหตุที่สากลทั่วไป เกิดขึ้นทุกโอกาส

3. ความเป็นตนเอง (Personalization) เป็นรูปแบบการอธิบายตนเองที่บุคคลเชื่อว่า สาเหตุของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นเกิดมาจากตนเอง (Internal) หรือเกิดมาจากสาเหตุภายนอกตนเอง (External) หรือบุคคลอื่น โดยที่ลักษณะการอธิบายสาเหตุของเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามมิตินี้จะแตกต่างกันระหว่างคนที่มองโลกในแง่ดีและคนที่มองโลกในแง่ร้าย ดังนี้

เหตุการณ์ที่ดี : คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าตนเองเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ดี แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าเหตุการณ์ที่ดีเกิดจากคนอื่นหรือสถานการณ์อื่น

เหตุการณ์ที่ไม่ดี : คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่ดีกับตนเองนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากบุคคลอื่นหรือสถานการณ์ภายนอกอื่น เพื่อที่บุคคลนั้นจะได้ไม่สูญเสียความภาคภูมิใจในตนเอง แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะตำหนิตนเองว่าสาเหตุที่เกิดสิ่งไม่ดีขึ้นนั้นมาจากตนเอง ดังนั้น เมื่อประสบความล้มเหลวจะก่อให้เกิดความรู้สึกด้อยคุณค่าในตนเอง

จากการอธิบายตนเองในมิติต่าง ๆ 3 มิติ สามารถแสดงตัวอย่างได้ดังตาราง 2

ตาราง 2 ตัวอย่างวิธีการอธิบายตนเองของคนมองโลกในแง่ดีและแง่ร้ายตามมิติ 3 มิติ

มิติ	ลักษณะ		
	คนที่มองโลกในแง่ดี	คนที่มองโลกในแง่ร้าย	
ความคงทนถาวร	- ถาวร ฉันโชคดีตลอดเวลา	เหตุการณ์ที่ดี	- ชั่วคราว วันนี้ฉันโชคดี
	- ชั่วคราว หัวหน้าอารมณ์ไม่ดี	เหตุการณ์ที่ไม่ดี	- ถาวร หัวหน้าเป็นคนเจ้าอารมณ์
ความครอบคลุม	- สากล ฉันเป็นคนเก่ง	เหตุการณ์ที่ดี	- เฉพาะ ฉันเป็นคนเก่งเลข
	- เฉพาะ อาจารย์ ก. ไม่ยุติธรรม	เหตุการณ์ที่ไม่ดี	- สากล อาจารย์ทุกคนไม่ยุติธรรม
ความเป็นตนเอง	- ภายในตนเอง ฉันสามารถทำสิ่งนี้ได้	เหตุการณ์ที่ดี	- ภายนอกตนเอง เพื่อนของฉันช่วยทำสิ่งนี้ให้สำเร็จได้
	- ภายนอกตนเอง ข้อสอบยาก	เหตุการณ์ที่ไม่ดี	- ภายในตนเอง ฉันไม่เก่ง

ที่มา: อรพินทร์ ชูชม. (2544). จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติในการมองโลกในแง่ดี. หน้า 45.

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดีที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การอธิบายตนเองถึงความเชื่อในสิ่งที่เป็นสาเหตุที่เกิดเหตุการณ์ที่ดีหรือไม่ดีกับตนเองในมิติต่าง ๆ 3 มิติ ได้แก่ ความคงทนถาวร ความเป็นตนเอง และความครอบคลุม ทำให้คนมีลักษณะในการมองโลกแตกต่างกัน

4.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดรูปแบบการมองโลกในแง่ดี

จากการศึกษาวิจัยปีเตอร์สันและเซลิกแมน (Peterson; & Seligman. 1987: 237 - 265) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการอธิบายตนเองเพื่อการมองโลกในแง่ดี มีดังนี้

1. การถ่ายทอดจากผู้ปกครอง (Intergenerational Transmission) เนื่องจากตั้งแต่วัยเด็กนั้น เด็กมีเวลาอยู่กับผู้ปกครองเป็นส่วนใหญ่ และได้รับรู้รูปแบบและแนวคิดในการอธิบายตนเองต่อเหตุการณ์ทั้งที่ดีและเลวร้าย และเด็กก็จะซึมซับรับเอารูปแบบการอธิบายตนเองนั้นไว้ ซึ่งจะยืนยันโดยงานวิจัยของเซลิกแมนและคณะ (Seligman; et.al. 1997: 13 - 18) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอธิบายตนเองและความเข้มแข็งของเด็กและผู้ปกครอง พบว่า รูปแบบการอธิบายเหตุการณ์เลวร้ายของมารดาและเด็กมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบความสัมพันธ์ของรูปแบบการอธิบายตนเองระหว่างเด็กกับบิดา

2. การให้ข้อมูลป้อนกลับของผู้ใหญ่ (The Role of Adult Feedback) ในสังคมมนุษย์จะพบเหตุผลมากมายที่ผู้หญิงได้รับประสบการณ์ที่ทำให้ผู้หญิงช่วยเหลือตนเองได้น้อยจากที่ที่เธออาศัยอยู่ โดยที่เด็กผู้ชายจะถูกผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองจับตามองทุกพฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ถูกหรือผิด ในขณะที่เด็กผู้หญิงมักจะถูกเพิกเฉย เด็กผู้ชายจะฝึกฝนให้พึ่งพาตนเอง ขณะที่เด็กผู้หญิงจะถูกสั่งสอนให้พึ่งพาผู้อื่น และเมื่อเขาเหล่านั้นเติบโตขึ้น ผู้หญิงจะค้นพบตนเองว่า ในสังคมและวัฒนธรรมนั้นเธอถูกทำให้ด้อยค่าในกฎการเป็นภรรยาและการเป็นมารดา เมื่อผู้หญิงออกสู่โลกของการทำงาน เธอก็พบว่า ประสิทธิภาพของความน่าเชื่อถือในการทำงานของเธอต่ำกว่าผู้ชาย เมื่อเธอแสดงความคิดเห็นจะได้รับการยอมรับน้อยกว่าผู้ชาย แม้ว่าเธอจะบริหารงานได้ดีกว่าผู้ชายก็ตาม ซึ่งภาวะนี้ทำให้ผู้หญิงเกิดความเครียดมากกว่าผู้ชาย

3. การได้รับความบอบช้ำทางจิตใจครั้งแรก (First Major Trauma) เวลาและสภาพความเป็นจริงของบุคคลที่ได้รับความบอบช้ำทางจิตใจและเกิดการสูญเสีย ซึ่งบราวน์และแฮร์ริส (Brown & Harris. 1978: 789) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเข้มแข็งในหญิงที่ใช้แรงงานและหญิงที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่อยู่ในระดับกลางในกรุงลอนดอน พบว่า ความเข้มแข็งในปัจจุบันของหญิงเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการสูญเสียมารดาในอดีตก่อนอายุ 11 ปี ที่เป็นเช่นนี้เพราะการสูญเสียมารดาเป็นเหตุการณ์เลวร้ายที่สำคัญที่เกิดขึ้นจริงและไม่สามารถแก้ไขได้

4. ความล้มเหลวในการแก้ปัญหา (When solutions do not work) หมายถึง การทำงานที่เด็กต้องใช้ความคิดและความเข้าใจแต่เด็กกลับล้มเหลวในการแก้ปัญหานั้น ซึ่งจากการศึกษาของนอเลน (Seligman. 1990: 91-114; citing Nolen-hoeksema. 1986. *Developmental differences in explanatory style and its relationship to learned helplessness*) พบว่า ส่วนใหญ่ในเด็กที่มีอายุ 4 - 5 ปี จะมีการตอบคำถามโดยไม่มีกรอธิบาย แต่จะหยุดถึงการแก้ปัญหา ขณะที่เด็กอายุ 6 ปีส่วนใหญ่จะตอบคำถามในลักษณะการอธิบายสาเหตุ

จากการศึกษาขั้นสรุปได้ว่า การแก้ปัญหาจะเกิดขึ้นก่อนการอธิบายสาเหตุ ดังนั้น เมื่อเด็กล้มเหลวในการแก้ปัญหา เด็กจะต้องพัฒนาทฤษฎีนามธรรมขั้นสูง (Abstract Theory) เพื่อนำไปสู่คำตอบใหม่ ซึ่งในขั้นนี้เด็กจะใช้การอธิบายสาเหตุ ซึ่งเป็นบ้ำหลอมให้เกิดรูปแบบของการอธิบายขึ้นนั่นเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดรูปแบบการมองโลกในแง่ดี คือ การอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม และการเรียนรู้ในช่วงวัยเด็ก ซึ่งบุคคลที่มีส่วนสำคัญ ได้แก่ พ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ได้บ่มเพาะความคิด และความรู้สึกทำให้เกิดรูปแบบการมองโลกในแง่ดี

4.4 ประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดี

เซลิคแมน (Seligman. 1990: 93 - 167) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดี ดังนี้

1. ทำให้มีสุขภาพจิตดี ลดภาวะซึมเศร้า โรคประสาท การศึกษาทั้งในและต่างประเทศพบว่า ผู้ที่มีลักษณะการมองโลกในแง่ดีจะมีสุขภาพจิตดีกว่าผู้ที่มีลักษณะการมองโลกในแง่ร้าย (ปิยะวดี ลิฬหะบำรุง. 2547: 12; อ้างอิงจาก Plomin; et al. 1992: Online; มาโนช หล่อตระกูล. 2545: ออนไลน์; พิเศษจุฬ รัตนพงษ์เพียร; และคนอื่น ๆ. 2542: 1 - 35)

2. ทำให้มีสุขภาพกายแข็งแรง ในคนปกติจะมีกระดูกและสุขภาพที่ดี ในคนที่มีภาวะเจ็บป่วยนั้น อาการเจ็บป่วยจะทุเลาได้เร็วกว่าคนมองโลกในแง่ร้าย อีกทั้งได้มีการศึกษาเปรียบเทียบในผู้ป่วยที่เป็นโรคภัยแรงโรคเรื้อรังหรือในผู้ป่วยที่มีภาวะซึมเศร้า พบว่า ผู้ป่วยที่มีรูปแบบการอธิบายตนเองในลักษณะการมองโลกในแง่ดีจะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีกว่าผู้ป่วยที่มีรูปแบบการอธิบายตนเองในลักษณะการมองโลกในแง่ร้าย เช่น เคเวอร์และคเณะ (ปิยะวดี ลิฬหะบำรุง. 2547: 12; อ้างอิงจาก Caver; et al. 1994: Online) พบว่า จากการศึกษานในหญิง 70 คนที่เป็นมะเร็งเต้านมในระยะแรกโดยให้มีการรายงานตนในเรื่องอารมณ์ ความสุข ใน 4 ระยะ คือ ระยะก่อนผ่าตัด 1 วัน และหลังจากนั้น 3, 6 และ 12 เดือน ซึ่งพบว่า ในหญิงที่มีรูปแบบการอธิบายตนเองในลักษณะการมองโลกในแง่ดีมีความสุข สามารถปรับตัวได้ดีกว่า และมีอาการปวด ซึมเศร้าน้อยกว่าหญิงที่มีรูปแบบการอธิบายตนเองในลักษณะการมองโลกในแง่ร้าย หรือในงานวิจัยของสไคน์เออร์และเคเวอร์ (Scheier; & Caver. 1985: 219 - 247) ที่ศึกษาในผู้ป่วยผ่าตัดหลอดเลือดหัวใจ (Coronary Artery Bypass Surgery), งานวิจัยของแอฟเฟลคและเทนนิน (Chang, 2001: 152; citing Affleck; & Tennen. 1996. *Daily processes in coping with chronic pain: Methods and analytic strategies.* pp. 151 - 180) ที่ศึกษา ผู้ป่วยที่มีการปวดเรื้อรัง พบว่า ผู้ที่มีรูปแบบการอธิบายตนเองในลักษณะการมองโลกในแง่ดีมีการยอมรับและมีการเจ็บปวดน้อยกว่าผู้ที่มีรูปแบบการอธิบายตนเองในลักษณะการมองโลกในแง่ร้ายเช่นกัน

3. ทำให้มีความสำเร็จในการทำงาน การเรียน กีฬา มากกว่าคนมองโลกในแง่ร้าย จากการศึกษานของเซลิคแมน (Seligman. 1990: 154 - 158) พบว่า พนักงานขาย (Salesman) ที่มองโลกในแง่ดีสามารถประสบความสำเร็จในอาชีพมากกว่าผู้ที่มีมองโลกในแง่ร้าย หรือทางเดียวกันกีฬาประเภททีม เช่น บาสเกตบอล ในทีมที่สมาชิกมองโลกในแง่ดีจะมีโอกาสชนะได้มากกว่า เนื่องจากมีแรงกดดันน้อยกว่า และในนักกีฬาที่มีรูปแบบการอธิบายตนเองที่สามารถเปลี่ยนแปลงจากการมองโลกในแง่ร้ายเป็นมองโลกในแง่ดีได้ จะมีโอกาสชนะมากกว่าภายใต้สถานการณ์กดดัน ส่วนในด้านการศึกษา เซลิคแมนและคนอื่น ๆ (Seligman; et al. 1997: 13 - 14) ได้ศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอธิบายตนเอง (มองโลกในแง่ดี) และเกรดเฉลี่ยในระดับวิทยาลัย พบว่า รูปแบบการมองโลกในแง่ดีสามารถทำนายเกรดเฉลี่ย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของประสูต หุ่นวงศ์มาศ (2534: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของการอธิบายกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่มีรูปแบบการอธิบายตนเองในลักษณะการมองโลกในแง่ดีมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่มีรูปแบบการอธิบายตนเองในลักษณะการมองโลกในแง่ร้ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ทำให้มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดีกว่าคนมองโลกในแง่ร้าย เนื่องจากคนมองโลกในแง่ดีให้อภัยในความผิดของผู้อื่นและพร้อมสร้างสัมพันธภาพกับคนอื่นให้ยืนยาว

จากที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดี (Optimism) จะเห็นได้ว่าการมองโลกในแง่ดีเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้บุคคลมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข บุคคลที่มองโลกในแง่ดีจะเป็นผู้ที่มีกำลังใจที่จะสามารถมองเห็นถึงโอกาสที่จะสามารถพลิกผันสถานการณ์ที่เลวร้ายให้ดีขึ้นมา ไม่ท้อถอยต่ออุปสรรคที่ขวางกั้น รวมทั้งช่วยส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีด้วย

5. ลักษณะมุ่งอนาคต

5.1 ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคตนี้ นักจิตวิทยาทั้งหลาย ได้แก่ โคลเบอร์ก มิสเชล และไรท์ พบหลักฐานว่า เป็นด้านหนึ่งของพลังอีโก้ (Ego-Strength) ของบุคคล ซึ่งจะเปิดทางให้ผู้มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงสามารถระงับหรือชะลอการบำบัดความต้องการต่าง ๆ ของตนได้ โดยมีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

มิสเชล (Mischel, 1974: 287) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล และเล็งเห็นความสำคัญของผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความต้องการได้รับผลในอนาคตที่ดีกว่าหรือมากกว่าผลที่ได้รับในปัจจุบัน จึงดำเนินการวางแผนเพื่อปฏิบัติ ต่อจากนั้นจะควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเป็นขั้นตอนตามแผนที่วางไว้ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการในอนาคต การดำเนินการปฏิบัติตามแผนนี้เป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่าจะบรรลุผล หรือจะต้องทำเป็นจำนวนหลายครั้ง ซึ่งเป็นการควบคุมตนเองให้ละเว้นการกระทำบางอย่างในระยะเวลาหนึ่ง จนกระทั่งได้ผลตามต้องการ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524: 24) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดใจรอได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การรอรับรางวัลที่ใหญ่กว่าในอนาคตแทนรางวัลเล็กน้อยซึ่งจะได้รับในทันทีหรือการงดบำบัดความต้องการในปัจจุบันของตน เพราะเล็งเห็นผลร้ายที่จะเกิดตามมา หรือการเพียรพยายามในปัจจุบันเพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตนี้ตรงข้ามกับลักษณะมุ่งปัจจุบัน และอาจถือว่าเป็นลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลได้

เพ็ญแข ประจวบปัจฉิม (2526: 15) กล่าวว่า ลักษณะนิสัยมุ่งอนาคต หมายถึง ลักษณะนิสัยที่อดใจรอได้ รู้จักหักห้ามใจตนเอง เพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางแห่งความสำเร็จหรือผลตอบแทนที่ยิ่งใหญ่หรือมีคุณค่า

มากกว่า รวมทั้งความสามารถในการทำนายหรือคาดการณ์ล่วงหน้า และมีความสัมพันธ์กับลักษณะนิสัยความรับผิดชอบด้วย

นาตยา ปิรันทรานนท์ (2526: 21-23) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกโดยมีการคำนึงถึงผลของการกระทำนั้น ๆ ว่าจะส่งผลร้ายหรือผลดีแก่ตนเองและสังคมอย่างไร ควรประพฤติหรือปฏิบัติอย่างไร จึงจะทำให้ไม่เกิดผลร้ายทั้งในปัจจุบันและอนาคต

พินดา สีนสุวรรณ (2527: 8) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้รอได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพราะเล็งเห็นผลภัยที่จะเกิดตามมา หรือการพากเพียรพยายามในปัจจุบันเพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต

จรรยา สุวรรณทัต (2531: 48) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ลักษณะของการมองสู่อนาคตข้างหน้า ซึ่งเป็นการมองที่ลึกซึ้งกว้างไกล ที่จะมีผลไม่เพียงเฉพาะแต่ตัวผู้มองเท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่นและสังคมบุคคลชาติที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และถือว่าเป็นจิตลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาประเทศ

จากความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลในการควบคุมตนเอง ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้รอได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ หรือมีความพยายามในปัจจุบัน เพื่อจุดมุ่งหมายหรือผลตอบแทนที่ยิ่งใหญ่หรือมีคุณค่ามากกว่าในอนาคต

5.2 ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ระเบียบ ประเพณี ประชาชนของประเทศที่กำลังพัฒนาต้องเห็นความสำคัญของการวางแผน เพื่อประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคต (Mischel. 1974: 250)

เรเนอร์ (Raynor. 1982: 71-116) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นจิตลักษณะที่แตกต่างหากจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคคลใดมีลักษณะสองประการนี้สูงก็อาจคาดได้ว่า จะมีพลังผลักดันให้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในปัจจุบันได้อย่างขยันขันแข็งที่สุด และเป็นจุดเริ่มต้นของผลประโยชน์ที่จะได้รับในระยะยาว เช่น ขยันเรียนหนังสือในปัจจุบัน เพื่อจะได้งานดีมีชีวิตก้าวหน้าและสุขสบายในอนาคต

อุบลรัตน์ เต็งไตรรัตน์ (2520: 29-32) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กในการเตรียมตัวเพื่อชีวิตในอนาคต โรงเรียนจึงเป็นสถาบันการศึกษาที่สำคัญที่จะเริ่มกำหนดจุดประสงค์และวิธีการศึกษาโดยพิจารณาอนาคตมิใช่อดีต

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524: 25) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นพลเมืองดีและเป็นลักษณะหนึ่งซึ่งจะทำให้บุคคลมีความเพียรพยายามต่อสู้อุปสรรค เพื่อความเจริญของตนเองและประเทศชาติ ฉะนั้น ลักษณะมุ่งอนาคตจึงเป็นลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศด้วย

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ (2529: 100) กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มุ่งอนาคตและสามารถควบคุมตนเองไว้ ดังนี้

1. สามารถคาดการณ์ไกล เล็งเห็นความสำคัญของอนาคตและตัดสินใจเลือกกระทำอย่างเหมาะสม
2. หาแนวทางแก้ปัญหาและวางแผนดำเนินการเพื่อเป้าหมายในอนาคต
3. รู้จักการปฏิบัติให้สอดคล้องได้อย่างเหมาะสม
4. สามารถให้รางวัลและลงโทษตนเองเมื่อกระทำไม่เหมาะสม

ไพโรจน์ โทเทศ (2531: 21-22) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตปลูกฝังให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฝึกให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในสังคม ตลอดจนเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต และให้รู้จักการวางแผนล่วงหน้าได้

รังสรรค์ เพ็งหนู (2531: 81) กล่าวว่า บุคคลที่ขาดสำนึกในอนาคตหรือมองอนาคตในแง่ร้าย มักจะสร้างปัญหา ก่อความยุ่งยากให้สังคมและขาดแรงจูงใจที่จะสร้างอนาคตของตนเอง

จันทนา นันทิก (2533: 32-33) กล่าวว่า บุคคลที่มีเป้าหมายหรือการกำหนดสิ่งที่ต้องการไว้ล่วงหน้า ชัดเจน ย่อมมีความตั้งใจและใช้ความพยายามอย่างจริงจัง ในการกระทำพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในอนาคต ซึ่งเป้าหมายจะมีหน้าที่สำคัญ 2 ประการ ที่เป็นพื้นฐานของแรงจูงใจที่มุ่งตรงไปสู่พฤติกรรม คือ

1. เป้าหมายจะกำหนดแนวทางการตัดสินใจว่าควรจะใช้ความพยายามเท่าใดในการทำงานนั้น
2. เป้าหมายมีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมการทำงาน โดยต้องตระหนักถึงความสำคัญ

จากความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ทำให้บุคคลมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นพลเมืองดีและเป็นลักษณะหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีความเพียรพยายามต่อสู้อุปสรรค เพื่อความเจริญของตนเองและส่งผลต่อประเทศชาติ ดังนั้น ลักษณะมุ่งอนาคตจึงเป็นลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศด้วย

5.3 ปัจจัยที่ส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคต

เคย์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524: 24; อ้างอิงจาก Kay. 1975. *Moral Education*) เชื่อว่า บ่อเกิดของลักษณะมุ่งอนาคตนั้นอยู่ที่ลักษณะความมั่นคงทางสังคมของบุคคล บุคคลจะต้องเคยได้รับประสบการณ์ว่า สิ่งที่ดีหรือคอยนั้นตนได้รับจริง ๆ ในที่สุด ส่วนการฝึกเด็กให้อดได้ร้อได้นั้นเป็นสิ่งที่กระทำกันในครอบครัวโดยทั่วไป ไม่ว่าจะฐานะเช่นไร แต่การที่เด็กจะเรียนรู้ว่า ควรอดใจร้อนั้น ส่วนมากจะเกิดในครอบครัวที่มีฐานะปานกลางและฐานะสูงเท่านั้น เพราะครอบครัวที่มีฐานะยากจนย่อมไม่สามารถจะหาสิ่งของให้เด็กตามสัญญาได้มากนัก ทำให้เด็กหมดความเชื่อถือเกี่ยวกับอนาคตและจะเป็นการเพาะลักษณะมุ่งปัจจุบันแทน นอกจากนี้ การเคยประสบกับความสำเร็จต่าง ๆ ในชีวิต ก็เป็นสิ่งที่เคย์เชื่อว่า จะช่วยให้บุคคลมีลักษณะมุ่งอนาคตสูง ทำให้บุคคลเกิดความพยายามในการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ เพราะมีความหวังว่าจะทำได้สำเร็จดังที่เคยประสบมาแล้ว ฉะนั้น ลักษณะมุ่งอนาคตจึงเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมนั่นเอง

มิสเชล และคนอื่น ๆ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524: 24; อ้างอิงจาก Mischel; et al. 1966. *Progress in Experiment Personality Research.* pp. 85-132; Mischel; et al. 1974. *Advances in Experimental Social Psychology.* pp. 249-293) ได้ทำการทดลองหลายเรื่อง ซึ่งให้ผลที่แสดงว่า การเลือกที่จะชะลอการบำบัดความต้องการของบุคคลนั้น เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีตและมีการเลียนแบบ

จากผู้อื่นด้วย นอกจากนี้ มีสเชลและนักวิจัยอื่น ๆ ยังพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตนี้มีความสัมพันธ์กับลักษณะอื่น ๆ ของบุคคลอีกมาก เช่น ความรับผิดชอบทางสังคม การมุ่งสัมฤทธิ์ผล การปรับตัว ความฉลาด และสภาวะทางสังคม วัฒนธรรมและครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคตนี้จะมีเพิ่มมากขึ้นตามอายุและลักษณะนี้ถึงแม้จะสัมพันธ์กับสติปัญญา แต่ไม่สัมพันธ์กับความสามารถทางวาจา

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบจันทึก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524: 26; อ้างอิงจาก ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และ เพ็ญแข ประจวบจันทึก. 2520. รายงานการวิจัย เรื่องจริยธรรมของเยาวชนไทย. หน้า 106-110) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะมุ่งอนาคตกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะต่าง ๆ ทางสังคมของเยาวชนไทย พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตแปรปรวนไปตามลักษณะทางสรีระสังคม 3 ประการ คือ ที่เกิด ชั้นเรียนและเพศ โดยผู้ที่เกิดในกรุงเทพฯ อายุน้อย เรียนในชั้นต่ำ (ป.6 และ มศ.1) และเป็นหญิง มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่าผู้ที่เกิดในต่างจังหวัด อายุมาก เรียนในชั้นสูง (มศ.5) และเป็นชาย นอกจากนี้ ยังพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก แบบใช้เหตุผลมากและแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกายด้วย

จากปัจจัยที่ส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคตที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม การเลียนแบบจากผู้อื่น นอกจากนี้ ยังมีความสัมพันธ์กับลักษณะอื่น ๆ ของบุคคล เช่น ความรับผิดชอบทางสังคม การมุ่งสัมฤทธิ์ผล การปรับตัว ความฉลาด และสภาวะทางสังคม วัฒนธรรมและครอบครัวอีกด้วย

6. ความเชื่ออำนาจภายในตน

6.1 ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตน

รอตเตอร์ (Rotter. 1982: 171-172) ได้อธิบายลักษณะความเชื่ออำนาจภายในตนว่า ผลตอบแทนที่ได้จากพฤติกรรมหนึ่งของคุณคดีย่อมก่อให้เกิดความคาดหวัง (Expectancy) ว่า จะต้องได้รับผลตอบแทนเช่นเดียวกันในพฤติกรรมใหม่ ความคาดหวังเหล่านี้ก่อตัวขึ้นจากพฤติกรรมหรือเหตุการณ์เฉพาะอันใดอันหนึ่ง แล้วจึงค่อยขยายไปครอบคลุมพฤติกรรมหรือเหตุการณ์อื่น ๆ จนกลายเป็นบุคลิกภาพสำคัญในตัวบุคคลนั้น ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่ออำนาจภายในตน นอกจากนี้ ผลตอบแทนในแต่ละครั้งยังอาจทำให้ความคาดหวังครั้งต่อไปสูงขึ้นหรือต่ำลงด้วย นอกจากรอตเตอร์จะสรุปความเชื่ออำนาจภายในตนในเชิงความเชื่อแล้ว ยังสรุปในรูปเชิงการรับรู้ผลตอบแทนของการกระทำของคุณ ซึ่งความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง ความเชื่อหรือการรับรู้ของคุณว่า เหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้น เป็นผลจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง

โซโลมอนและโอเบอร์ลันเดอร์ (Solomon and Oberlander. 1974: 119-123) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง ความเชื่อและการรับรู้ผล ตลอดจนความต้องการควบคุมผลที่จะเกิด โดยพิจารณาว่าผลดังกล่าวนี้เกิดจากทักษะ ความสามารถและความพยายามของตนเอง แต่ถ้าเชื่อว่าเกิดจากโชคกลางหรือบุคคลอื่น จะเรียกว่า ความเชื่ออำนาจภายนอกตน อย่างไรก็ตาม การควบคุมผลที่ได้ อาจปะปนกันอยู่ในหลายสถานการณ์ กล่าวคือ ถ้าบุคคลใดเห็นว่าผลที่ได้รับนั้นมีได้เกิดจากการกระทำของตน หรือมองไม่เห็นความสอดคล้องกัน

ระหว่างผลตอบแทนกับความพยายามของตนแล้ว บุคคลนั้นจะรับรู้ว่าการกระทำดังกล่าวเกิดจากอำนาจภายนอกตน แต่ถ้าบุคคลใดเชื่อว่าการกระทำของตนเป็นสิ่งที่ทำให้ตนได้รับหรือไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่ต้องการ บุคคลนั้นจะรับรู้ว่าการกระทำต่าง ๆ เกิดจากอำนาจภายในตน

สตรีกแลนด์ (Strickland. 1977: 221) ให้ความหมายว่า คนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง คนที่มีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้รับเกิดจากการกระทำของตน ไม่ว่าจะไปในด้านดีหรือด้านร้ายก็ตาม

คราวน์ (Crown. 1979: 184) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจภายในตน คือ ความเชื่อที่ว่าพฤติกรรมของบุคคลใดก็ตามจะตัดสินการได้รับรางวัลหรือการลงโทษของบุคคลนั้น

เลฟคอร์ต (Lefcourt. 1990: 413-414) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง ความเชื่อทั่วไปในเรื่องคุณสมบัติส่วนตัวหรือการกระทำกับผลของการกระทำที่เกิดขึ้น ซึ่งจะอธิบายบุคคลตามความเชื่อที่ยึดถือเป็นแบบ “ภายใน” (Internal) โดยดูจากเหตุผลและการควบคุมการกระทำของบุคคลและจะเป็นบุคคลที่คิดว่าผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของตน ดังนั้น บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้จะพยายามให้ได้มาซึ่งผลของการกระทำนั้น

นริศว์ ปรารมย์ (2539: 27) ให้ความหมายว่า ความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ว่าจะได้รับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเป็นผลมาจากการกระทำของตนเองที่ตนสามารถควบคุมได้

ทัศนากดี (2539: 5) ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตนว่า หมายถึง ลักษณะบุคลิกภาพประเภทหนึ่งของบุคคลที่เชื่อว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวต่าง ๆ ที่ตนประสบเกิดจากการกระทำของตนเอง และตนสามารถทำนายและควบคุมให้เป็นไปตามที่ตนต้องการได้มาก

วรรณดี สุทธิรากร ปรีชา ตรีธาธารทิพย์ และ วรรณภา ภาษาประเทศ (2541: 18) ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตนว่า หมายถึง ลักษณะความเชื่อที่มีเหตุผล โดยเชื่อว่า บุคคลสามารถควบคุมสถานการณ์ภายนอก รวมทั้งโชคชะตาได้

บุษกร คำคง (2542: 5) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง ความเชื่อของบุคคลในเรื่องผลของการกระทำ ไม่ว่าจะประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวว่า เกิดขึ้นจากความสามารถและการกระทำของตนเอง สามารถอธิบายผลของการกระทำที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง สมเหตุสมผลและสามารถควบคุมผลนั้นได้

ดารุณี บุญวิก (2543: 5) ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตนว่า หมายถึง การรับรู้เหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเป็นผลมาจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง ความสำเร็จหรือความล้มเหลวที่ตนได้รับเกิดจากการกระทำของตน

จารุวรรณ สกุลคู (2543: 7) ได้ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตนว่า หมายถึง ความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับผลของพฤติกรรมหรือปรากฏการณ์ เป็นผลจากพฤติกรรมของตนเอง

จากความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตนที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง ความเชื่อหรือการรับรู้ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนว่า เป็นผลมาจากความสามารถ ความพยายาม และการกระทำของตนเอง โดยตนสามารถควบคุมให้เป็นไปตามความต้องการได้

6.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในตน

ความเชื่อในแหล่งอำนาจควบคุม (Locus of Control) เป็นลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะทางความคิดและความเชื่อ ซึ่งเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของบุคคล การควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์นี้จะผ่านระบบคิดแล้วสื่อออกมาในรูปของบุคลิกภาพ รอตเตอร์ (วรรณดี สุทธินรากร; ปรีชา ตราดธารทิพย์; และวรรณา ภาษาประเทศ. 2541: 14; อ้างอิงจาก Rotter. 1954. *Social Learning and Clinical Psychology*) ได้จำแนกลักษณะของความเชื่อในแหล่งอำนาจควบคุมออกเป็น 2 ประเภท คือ ความเชื่อว่าตนเองเป็นศูนย์กลางของความคิดทั้งปวง โดยตนเองสามารถควบคุมหรืออยู่เหนือสถานการณ์ภายนอกได้ทั้งหมด เช่น โชค (Fate) ชะตา (Luck) โอกาสหรืออำนาจต่าง ๆ ลักษณะทางความคิดแบบนี้เรียกว่าความเชื่อในแหล่งอำนาจควบคุมภายในหรือความเชื่ออำนาจภายในตน (Internal Locus of Control) บุคคลที่มีลักษณะทางบุคลิกภาพแบบนี้จะเชื่อว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของการควบคุม เป็นผู้กำหนดเงื่อนไข ดังนั้น การแก้ไขปัญหาจึงเป็นเรื่องของหลักตรรกะ (Logic) หลักเหตุผล (Rational) และในทางตรงข้าม ถ้าบุคคลเชื่อว่าสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนถูกกำหนดมาจากโชคชะตา หรือบุคคลอื่นที่มีอิทธิพล มีอำนาจที่จะโน้มน้าวให้ตนเองปฏิบัติตามเงื่อนไข หรือข้อกำหนดของผู้อื่นหรือสถานการณ์ภายนอก บุคคลที่มีลักษณะของการคิดแบบนี้ เรียกว่า มีความเชื่อในแหล่งอำนาจการควบคุมภายนอกหรือความเชื่ออำนาจภายนอกตน (External Locus of Control)

สาเหตุของความคิด ความเชื่อของบุคคล รอตเตอร์ (วรรณดี สุทธินรากร; ปรีชา ตราดธารทิพย์; และวรรณา ภาษาประเทศ. 2541: 15; อ้างอิงจาก Rotter. 1954. *Social Learning and Clinical Psychology*) เชื่อว่ามีสาเหตุสำคัญมาจากพื้นฐานของครอบครัว โดยอธิบายว่าถ้าพ่อแม่มีลักษณะความเชื่ออำนาจภายในตนจะสามารถสร้างครอบครัวให้อบอุ่น มีหลักการการเลี้ยงดูบุตรให้อยู่ในมาตรฐาน มีมิตรไมตรีและเอื้ออาทรต่อกัน ส่งผลให้ลูกเติบโตเป็นคนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน ขณะเดียวกันครอบครัวที่พ่อแม่มีลักษณะความเชื่ออำนาจภายนอกตน พ่อแม่จะปฏิบัติต่อลูกในลักษณะของการใช้ความรุนแรง ซึ่งอาจเป็นความรุนแรงทางร่างกายหรือจิตใจ เด็กมักจะถูกลงโทษ ถูกเพิกถอนสิทธิอันพึงมีพึงได้ หรือแม้แต่การดูเลวูกด้วยวิธีปกป้องลูกมากเกินไป เกิดการปมเพาะความรังเกียจเป็นศัตรู (Hostility) ก้าวร้าว (Aggressive) ส่งผลให้ลูกเป็นคนที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน รอตเตอร์ ยังได้อธิบายถึงเบื้องหลังของวิธีคิดของพ่อแม่ว่า มีสาเหตุมาจากสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจ หรือมีการศึกษาในระดับต่ำ ซึ่งผลการศึกษาของรอตเตอร์ พบว่า บิดามารดาที่เป็นคนชั้นกลางมักจะมีรายได้ดี และเลี้ยงดูบุตรอยู่ในทิศทางของความเชื่ออำนาจภายในตนมากกว่ากลุ่มคนชั้นล่างที่มักมีรายได้ต่ำและมีแนวโน้มที่จะเลี้ยงดูบุตรในทิศทางของความเชื่ออำนาจภายนอกตน นอกจากอิทธิพลของการเลี้ยงดูบุตรแล้ว รอตเตอร์เห็นว่าสภาพแวดล้อมยังมีอิทธิพลสำคัญในการเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ทั้งสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นช่วง ๆ (Episodic) และสถานการณ์ที่สะสมตามระยะเวลา (Accumulative)

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นช่วง ๆ (Episodic) เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ ณ ช่วงใดจุดหนึ่งของเวลา เช่น ความตายของคนที่รัก อุบัติเหตุ แผ่นดินไหว เป็นต้น สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นสถานการณ์ที่สามารถสะท้อนถึงการคิดของบุคคลว่าบุคคลนั้น ๆ มีความคิดอย่างไร หรือรู้สึกอย่างไร เช่น มีการนำความหมายของสถานการณ์ไปตีเป็นตัวเลขหรือชื่อลอตเตอรี่ วิธีคิดแบบนี้สะท้อนถึงแนวโน้มของความเชื่ออำนาจภายนอกตน

(วรรณดี สุทธินรากร; ปรีชา ตราดธารทิพย์; และ วรรณภา ภาษาประเทศ. 2541: 15; อ้างอิงจาก McArthur. 1970. *Luck is alive and well in New Haven in Journal of Personality and Social Psychology*. pp. 316-318) ในทางจิตวิทยามักจะใช้การให้คำปรึกษาหรือบำบัดรักษาบุคคลที่มีความคิดแบบนี้ เพื่อช่วยให้บุคคลก้าวพ้นจากความคิดเพื่อฝันไปสู่โลกของความเป็นจริง ซึ่งจะช่วยให้ความคิดของบุคคลเคลื่อนตัวไปสู่ทิศทางของความเชื่ออำนาจภายในตนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นช่วง ๆ นี้เมื่อผ่านช่วงเวลานานจนอยู่ในระยะของการสะสม (Accumulation) อย่างต่อเนื่องจะทำให้ความคิดมีพัฒนาการ ซึ่งอาจจะเคลื่อนตัวไปสู่ทิศทางของความเชื่ออำนาจภายในตนหรือความเชื่ออำนาจภายนอกตนก็ได้ (วรรณดี สุทธินรากร; ปรีชา ตราดธารทิพย์; และ วรรณภา ภาษาประเทศ. 2541: 15-16; อ้างอิงจาก Smith. 1970. *Changes in locus of control as a function of life crisis resolution in Journal of Abnormal Psychology*. pp. 308-330)

นักจิตวิทยาได้ให้ความสนใจกับแนวคิดและทฤษฎีความเชื่อในแหล่งอำนาจควบคุม (Locus of Control) อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งได้นำแนวคิดนี้ไปปรับใช้กับลักษณะทางความคิดในประเด็นต่าง ๆ อย่างหลากหลายจนถึงปัจจุบัน และนักวิจัยได้นำความเชื่อในแหล่งอำนาจควบคุมไปศึกษาหาความสัมพันธ์กับประเด็นอื่น ๆ เช่น การศึกษาหาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความต้องการประสบความสำเร็จ (วรรณดี สุทธินรากร; ปรีชา ตราดธารทิพย์; และ วรรณภา ภาษาประเทศ. 2541: 16; อ้างอิงจาก Whittington. 1998. *Predictors of Achievement and Persistence Among Distance Education Students : Do Traditional and Non Traditional Students Differ? (Academic Achievement)*; Bopp. 1998. *The Relationships Between Academic and Social Student Coping and Academic and Social Attributions*; Wills. 1996. *An Investigation of Personality Variables that Discriminate Between Succeeding and Nonsucceeding Disadvantaged College Students*)

จากแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในตนที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความคิดและความเชื่อของบุคคลมีสาเหตุมาจากพื้นฐานของครอบครัว พ่อแม่หรือผู้ปกครองที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนหรือภายนอกตนจะเลี้ยงดูบุตรตามความเชื่อนั้น รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นช่วง ๆ กับเด็ก เมื่อผ่านเวลานานจนอยู่ในระยะของการสะสมอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความคิดมีพัฒนาการซึ่งจะเคลื่อนตัวไปสู่ทิศทางของความเชื่ออำนาจภายในตนหรือภายนอกตนตามแบบของพ่อแม่หรือผู้ปกครองได้

6.3 พฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจากความเชื่ออำนาจภายในตน

ความเชื่ออำนาจภายในตนเป็นภาวะจิตพื้นฐานที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งได้มีการศึกษารวบรวมลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน ดังนี้

รอตเตอร์ (Rotter. 1982: 208 - 210) ได้สรุปพฤติกรรมที่สำคัญของบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนไว้ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นต่อความเป็นไปของสิ่งแวดล้อมอันจะเป็นประโยชน์ในอนาคต
2. พยายามปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอน

3. เห็นคุณค่าของทักษะหรือผลสัมฤทธิ์ (Achievement) จากความพยายามอยู่เสมอ
4. ยากที่จะชักชวนให้เชื่อตามโดยไม่สมเหตุผล

แมคกีและครานดอลล์ (McGhee and Crandall. 1968: 92-93) ได้สรุปลักษณะและพฤติกรรมของ ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนไว้ดังนี้ เด็กที่มีความเชื่อว่า การที่ตนจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของตนเองโดยมีแรงจูงใจที่จะพยายามเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตนตั้งไว้ และมีความตั้งใจจริงที่จะทำงานเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ต้องใช้ปัญญาของตนเอง ในทางตรงกันข้ามเด็กที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนจะรู้สึกว่าการที่จะได้รับรางวัลหรือการลงโทษนั้นเกิดขึ้นไม่แน่นอน ซึ่งขึ้นอยู่กับบุคคลอื่นหรือเหตุการณ์รอบข้าง

มัวร์สันด์ (Moursund. 1976: 340-341) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่ประสบผลสำเร็จในการเรียนมักเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน โดยอ้างเหตุผล 3 ประการ ดังนี้

1. เด็กที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะใช้ความพยายามอย่างหนัก เพราะเด็กเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะความพยายามของตน แต่ในทางตรงกันข้ามผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนเชื่อว่าคะแนนที่ตนได้รับนั้นเป็นเพราะโชค ความบังเอิญ ทักษะที่แตกต่างกันทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นต่างกัน

2. ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะใช้ทักษะและความสามารถของตน พิจารณาดูงานเพื่อจะได้สังเกตเห็นวิธีที่จะทำให้สำเร็จ แต่ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนจะมีความพยายามทำงานให้สำเร็จน้อย เพราะไม่แน่ใจว่าตนพยายามทำงานแล้วจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ทำให้ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะแก้ปัญหาได้เร็วกว่าผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน

3. รางวัลภายนอก เช่น คำชมเชย คะแนน เป็นรางวัลที่ทำให้เด็กมีความสามารถในการนำตนเอง (Self - Direction) และมีแรงจูงใจภายใน (Self - Motivation) การได้รับรางวัลเมื่อตนทำงานสำเร็จเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและสังคมภายนอก เพราะถือเป็นรางวัลจากการกระทำของตนเอง (Self - Reward) ซึ่งผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะมีสูงกว่าผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน

สตรีกแลนด์ (Strickland. 1977: 23) ได้สรุปลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนไว้ดังนี้

1. การต่อต้านและการคล้อยตามต่ออิทธิพลทางสังคม (Resistance and Conformity of Social Influence) ลักษณะความเชื่ออำนาจภายนอกตนมีความสัมพันธ์กับการคล้อยตามผู้อื่น เพราะพฤติกรรมนี้ให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิด โดยผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะมีการตัดสินใจมั่นคงและเด็ดเดี่ยว ถึงแม้ว่าจะอยู่ภายใต้ความกดดันทางสังคม แต่บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนมักจะยอมแพ้แรงกดดันภายนอกโดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจเหนือตน ซึ่งตรงข้ามกับผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน นอกจากนี้ ยังมีความต้องการที่จะรักษาอำนาจของตนไว้และปฏิเสธอิทธิพลต่าง ๆ จากที่อื่น

2. การค้นหาข้อมูลและการทำงาน (Information Seeking and Task Performance) บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนจะตอบสนองต่อความต้องการของผู้อื่นมากกว่าบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน และมีความรู้สึกไวต่ออิทธิพลของสังคมทุกชนิดและมีการทำงานตามความต้องการของสังคม แต่บุคคลที่มีความเชื่อ

อำนาจภายในตนเองจะมุ่งอยู่ที่การทำงานโดยไม่คำนึงถึงอิทธิพลของสังคม การทำงานเป็นระบบระเบียบใช้กระบวนการแก้ปัญหาในการทำงาน ก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรแต่ละครั้งจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ แสดงความชื่นชมต่อความสำเร็จในการทำงานที่ยากและแสดงความไม่พอใจถ้าประสบความสำเร็จล้มเหลวในงานที่ง่าย ๆ มีความตั้งใจในการศึกษาหาความรู้ สามารถค้นหาสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดี จะเรียนรู้ข้อมูลที่ได้จากการทำงานมากกว่าจะเรียนรู้จากบุคคลอื่นหรืออิทธิพลทางสังคมเพื่อช่วยในการตัดสินใจ ดังนั้น ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองมักจะสนใจต่อการทำงานมากกว่าที่จะสนใจสิ่งแวดล้อม

3. พฤติกรรมความสำเร็จและความสามารถ (Achievement and Competence Behavior) บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมความสำเร็จ นอกจากนี้จะเป็นบุคคลที่มีความสนใจต่อการเรียนแล้ว ยังได้คะแนนดีอีกด้วย ซึ่งเป็นรางวัลที่จะกระตุ้นให้ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองประสบความสำเร็จในการศึกษา เพราะมีความเชื่อในความสามารถของตนเองมากกว่าผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองที่ต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น

4. พฤติกรรมระหว่างบุคคล (Interpersonal Behavior) บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองมักเป็นผู้ที่มีอารมณ์ดี ไม่โกรธง่าย เป็นบุคคลที่น่าสนใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น เข้ากับบุคคลอื่นได้ดี แม้จะไม่ค่อยคุ้นเคยกันมาก่อน ซึ่งตรงข้ามกับผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองที่รู้สึกลำบากใจ เมื่อต้องการมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่ไม่คุ้นเคยกันมาก่อน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองจะมีพฤติกรรมต่าง ๆ คือ เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นต่อสิ่งรอบตัว มีความพยายาม มีเหตุผล ตั้งใจทำงาน ให้ความสำคัญกับทักษะและความสามารถของตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความรอบคอบ ทำงานเป็นระบบ และจะประสบความสำเร็จ

7. ลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง

7.1 ความหมายของลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง

คอนสแตนตินโนเปิล (วิลเลียม คริสตัม. 2539: 14; อ้างอิงจาก Constantinople. 1973. *Psychology Bulletin*. pp. 389 - 407) ได้นิยามลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิงว่า หมายถึง การเปรียบเทียบคุณลักษณะของความคงที่ ซึ่งมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรากฐานเดิมทางกายวิภาคศาสตร์ สรีระวิทยา และประสบการณ์ขั้นต้น โดยทั่วไปแล้วสามารถจำแนกผู้ชายออกจากผู้หญิงในด้านเจตคติและพฤติกรรมได้อย่างชัดเจน

กูตส์ และ ทอยเด็น (ชลธิชา ศาลิคุปต. 2532: 31; อ้างอิงจาก Goods & Trolden. 1974: 231) กล่าวว่า ลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง คือ ความพึงพอใจที่บุคคลนั้น จะมีพฤติกรรมที่แสดงออกในทางใดทางหนึ่ง เช่น บุคคลหนึ่งเมื่อเกิดมาพร้อมกับเพศที่แสดงออกถึงความ เป็นเพศชายหรือเพศหญิง แต่บุคคลนั้นอาจมีความพึงพอใจที่จะมีลักษณะความเป็นชายหรือความเป็นหญิงที่ตรงกับเพศของตนเองหรือตรงข้ามกับเพศของตนเองก็ได้

แฮร์รี และ เดอวอลล์ (ชลธิชา ศาลิคุปต์. 2532: 30; อ้างอิงจาก Harry & DeVall. 1978: 8) กล่าวว่า ลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง คือ ลักษณะของบทบาททางเพศ (Sex Role หรือ Gender Role) ที่เป็นเนื้อหาทางวัฒนธรรมของเอกลักษณ์

ล็อกซ์เลย์ และ คอลเทน (วิไลวรรณ ศรีสงคราม. 2539: 14; อ้างอิงจาก Locksley; & Colten. 1979: 1018-1019) ได้นิยาม ความเป็นชายและความเป็นหญิงว่า หมายถึง การรวมกันของคุณลักษณะโดยพิจารณาจากความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญหรือมีหลายคุณลักษณะซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับสิ่งอื่น

มิลเลอร์ และ เคม (วิไลวรรณ ศรีสงคราม. 2539: 13; อ้างอิงจาก Miller & Keame. 1983. *Encyclopedia and Dictionary of Medicine, Nursing and Allied Health*) ได้ให้ความหมายของ ลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง ไว้ในสารานุกรมและพจนานุกรมทางแพทย์และพยาบาล ว่า ลักษณะความเป็นชาย หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวกับคุณภาพของเพศชาย และลักษณะความเป็นหญิง หมายถึง คุณภาพทั่วไปของลักษณะความเป็นหญิง

แคปแลน และ ซิดนีย์ (Kaplan & Sedney. 1980: 7) ให้นิยามลักษณะความเป็นชายหญิง (Androgyny) ว่า หมายถึง ลักษณะร่วมกันของลักษณะความเป็นหญิงและลักษณะความเป็นชาย (Androgyny is the combination of feminine and masculine attributes)

เบีม (Kaplan & Sedney. 1980: 16-18; อ้างอิงจาก Bem. 1976: 51 - 52) ให้นิยามลักษณะความเป็นชายหญิง (Androgyny) ว่า หมายถึง คุณลักษณะของบุคลิกภาพที่รับรองความเท่าเทียมกันของความเป็นชายและความเป็นหญิง (Definition of Androgyny as "The equal endorsement of both masculinity and femininity personality characteristics")

ประณต คำฉิม (2526: 284) กล่าวว่า พัฒนาการด้านบทบาททางเพศ หมายถึง การเทียบตนเข้ากับแบบ (Identification) ของบุคคลกับลักษณะทางสังคมต่าง ๆ ทางจิตวิทยาและสรีระวิทยา ซึ่งถูกกำหนดจากวัฒนธรรมว่า เป็นลักษณะของเพศชายหรือลักษณะของเพศหญิง ซึ่งหมายความว่า เด็กชายจะรับเอาและอยากมีลักษณะของเพศชาย และเด็กหญิงจะรับเอาและอยากมีลักษณะของเพศหญิง

เบอร์นาร์ด (วิไลวรรณ ศรีสงคราม. 2539: 15 - 18; อ้างอิงจาก Bernard. 1984. *Journal of Clinical Psychology*. pp. 986 - 991) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของแบบทดสอบ Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI) และ Bem Sex Role Inventory (BSRI) ในมาตราวัดความเป็นชายและความเป็นหญิง จัดแบ่งได้ ดังนี้

1. ลักษณะความเป็นชาย (Masculinity) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมอย่างหนึ่งของบุคคลที่แสดงออกในลักษณะ 3 ด้าน คือ

1.1 ความมีอำนาจในสังคมและการตัดสินใจด้วยปัญญา (Social Intellectual Ascendency) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงการตัดสินใจที่เด็ดขาด โดยไม่หวั่นเกรงกับผลลัพธ์ที่จะทำให้ตนเองสะเทือนใจ การใช้สติปัญญาไตร่ตรองประกอบการตัดสินใจ โดยยอมรับผลจากการตัดสินใจนั้น ประกอบด้วยลักษณะย่อย ดังนี้

1.1.1 ความเป็นผู้นำ (Leadership) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่เมื่อเกิดภาวะวิกฤติสามารถนำหรือดำเนินการกิจกรรมให้กลุ่มผ่านพ้นภาวะวิกฤติได้ด้วยความเยือกเย็น ไม่แสดงความอ่อนแอ สามารถรักษาขวัญและกำลังใจของกลุ่มได้

1.1.2 ความมีอำนาจเหนือ (Dominance) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่ชอบการกดขี่ข่มเหง ถือเอาความคิดและการกระทำของตนเองเป็นใหญ่

1.1.3 ความก้าวร้าว (Aggression) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างรุนแรงในการตอบโต้กับสถานการณ์ที่ทำให้ตนไม่พึงพอใจ

1.1.4 การมีบุคลิกภาพที่เข้มแข็ง (Strong Personality) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมซึ่งเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ทำให้ตนเองตกอยู่ในสภาพที่ตีหรือเลวก็ตาม ยังคงรักษาบุคลิกไว้ได้อย่างมั่นคงโดยไม่แสดงความหวั่นไหว ตื่นเต้นหรือหวาดกลัวกับเหตุการณ์นั้น

1.2 ความมีอิสระ (Autonomy) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความไม่หวั่นไหวไปกับท่าทีหรือคำพูดของคนอื่น เมื่อเห็นว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งถูกต้อง สามารถยอมรับได้เมื่อมีเหตุผลพอประกอบด้วยลักษณะย่อย ดังนี้

1.2.1 ความเป็นตัวของตัวเอง (Independence) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความมั่นคงในความคิดและการกระทำที่ไม่คล้อยตามไปกับกลุ่มหรือหมู่คณะ ไม่ต้องการการสนับสนุนหรือกำลังใจจากบุคคลอื่น

1.2.2 ความพึงพอใจในตนเอง (Self - Sufficient) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่พยายามช่วยเหลือตนเองก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากคนอื่น เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ทำให้ตนสะเทือนใจก็พยายามควบคุมความรู้สึกหรือพฤติกรรมไม่ให้เห็นออกมา

1.2.3 ความมั่นใจในตนเอง (Self - Reliance) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่กล้าทำในสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปถึงแม้ว่าจะมีอุปสรรค เมื่อประสบความล้มเหลวก็ใช้ความพยายามทำใหม่ โดยไม่แสดงให้คนอื่นทราบถึงความย่อท้อหรือหมดกำลังใจ

1.2.4 มีลักษณะเฉพาะตัว (Individualism) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความหนักแน่นไม่คล้อยตามไปกับความคิดหรือคำวิจารณ์ของคนอื่นเมื่อตนมีความพึงพอใจเช่นนั้น เป็นตัวของตัวเองโดยไม่คำนึงถึงการยอมรับของสังคม

1.3 ความมีเลือดนักสู้ (Physical Boldness) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงความกล้าเผชิญอันตรายหรือเหตุการณ์รุนแรงอย่างไม่หวั่นเกรง สามารถพาตนเองเข้าร่วมกับเหตุการณ์รุนแรงได้โดยไม่หลีกเลี่ยง เมื่อประสบกับความผิดหวังก็พยายามต่อสู้กับความผิดหวังนั้น ประกอบด้วยลักษณะย่อย ดังนี้

1.3.1 ความเป็นนักกีฬา (Athleticism) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงการรู้จักแพ้ โดยยอมรับความพ่ายแพ้ แต่ก็พยายามฝึกฝนตนใหม่ รู้จักชนะโดยไม่เยาะเย้ยถากถางผู้แพ้ รู้จักการให้อภัยโดยไม่แสดงท่าทีไม่พอใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง

1.3.2 ชอบการแข่งขัน (Competition) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่ชอบกีฬาที่รุนแรง แสดงความสนใจกีฬาที่รุนแรง ชอบการแข่งขันที่ใช้ความคิดและใช้เวลาทุ่มเทอยู่กับการแข่งขันนั้น

1.3.3 ความองอาจ (Temerity) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่รู้ว่า มีความผิดก็ไม่แสดงความหวาดหวั่นหรือประหม่ากับความผิดนั้น และยอมรับผลจากความผิดนั้นอย่างเต็มใจ

1.3.4 ชอบการใช้กำลัง (Manual Physical) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่ชอบการทำงานกลางแจ้ง ชอบการผจญภัย การทำงานที่ได้เคลื่อนไหว และชอบการเล่นที่รุนแรง

2. ลักษณะความเป็นหญิง (Femininity) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมอย่างหนึ่งของบุคคลที่แสดงออกในลักษณะ 3 ด้าน คือ

2.1 ความผูกพันและการทะนุถนอม (Nurture Affiliation) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความกังวลห่วงใยกับคนหรือสิ่งของรอบตัว มีกิริยาอ่อนนวล พุดจาไพเราะ ประกอบด้วยลักษณะย่อย ดังนี้

2.1.1 ความเมตตากรุณา (Compassion) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงการเอาใจใส่กับคนหรือสัตว์ โดยไม่แสดงความรังเกียจ มีความประพตืออนุเคราะห์แก่สัตว์

2.1.2 ความเห็นอกเห็นใจ (Sympathetic) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสนใจปัญหาและความต้องการของคนใกล้ชิด

2.1.3 การแสดงความรักใคร่ (Affection) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความรักลึกลับอย่างอ่อนนวล แสดงการสัมผัสอย่างเต็มใจ มีความรักห่วงใยเด็ก คำหนึ่งถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับเด็กและป้องกันอันตรายนั้น

2.1.4 ความเข้าใจผู้อื่น (Understanding) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่รู้ถึงภาวะจิตใจของบุคคลใกล้เคียงในยามที่ได้รับความทุกข์ แสดงการตอบสนองต่อสภาพจิตใจของเพื่อนหรือคนใกล้ชิดได้ถูกต้อง

2.2 มีลักษณะยอมตาม (Self - Subordinate) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความไม่สนใจกับความรู้สึกของคนที่ไม่พึงพอใจ คล้อยตามคำพูดหรือการกระทำของคนที่ไม่พึงพอใจ ประกอบด้วยลักษณะย่อย ดังนี้

2.2.1 คล้อยตามผู้อื่น (Gullible) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงการตอบสนองที่คล้อยตามกับคนที่ตนพอใจและแสดงการต่อต้านกับคนที่ตนไม่พอใจ

2.2.2 ชอบการประจบเอาใจ (Flatterable) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความพอใจคนที่มีความคิดและการกระทำคล้ายกับที่ตนชอบและแสดงความไม่พึงพอใจกับคนที่มีความคิดหรือการกระทำที่ขัดแย้ง

2.2.3 การพึ่งพากลุ่ม (Expressive Community) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่ชอบคล้อยตามไปกับกลุ่มเพื่อน โดยการแสดงออกที่คล้าย ๆ กันในกลุ่ม แสดงความห่วงใยและชอบอยู่ร่วมกัน แสดงความไม่พอใจเมื่อเพื่อนถูกวิจารณ์ในทางที่ไม่ดี

2.2.4 อ่อนไหวต่อความต้องการ (Sensitivity) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงมากกว่าผู้ชาย เพื่อได้รับสิ่งที่ตนปรารถนาหรือเมื่อไม่สมดังที่ตนปรารถนา

2.3 ความสนใจตนเอง (Introversion) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความพอใจในการจัดระเบียบให้ตนเองทั้งในด้านร่างกาย เสื้อผ้า เครื่องใช้และที่อยู่อาศัย ชอบในสิ่งที่สวยงาม ประกอบด้วยลักษณะย่อย ดังนี้

2.3.1 ชอบความสวยงาม (Aestheticism) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความพอใจที่จะหาเครื่องประดับตกแต่งร่างกาย เสื้อผ้าที่สวยงาม การจัดวางสิ่งของให้เป็นระเบียบ การนุ่งห่มที่สวยงาม เรียบร้อย การจัดที่อยู่อาศัยให้น่าอยู่

2.3.2 ขลาดกลัว (Timidity) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่ไม่ชอบเป็นจุดสนใจหรือจุดเด่นในสถานการณ์ที่ตนไม่พึงปรารถนา หลีกหนีสถานการณ์ที่รุนแรงและแสดงการขัดขวางคนใกล้ชิดให้ออกห่างจากสถานการณ์ที่รุนแรง

2.3.3 ขี้อาย (Shy) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่ไม่ชอบการล้อเลียนหรือทำให้ต้องอับอาย แสดงการทู่ ทึ่ หลีกกับคนที่ทำให้ตนเกิดความอาย

2.3.4 อ่อนไหวต่อความรู้สึกสูง (Hypersensitivity) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงความวิตกกังวลกับความผิดหวัง ความไม่พึงพอใจ อ่อนไหวกับคำพูดหรือท่าทีของคนที่วิจารณ์ตน

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะความเป็นชาย หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลเกี่ยวกับความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ ความมีอำนาจในสังคม ความมีอิสระ ความกล้าหาญ ความทะเยอทะยานและความเข้มแข็ง ส่วนลักษณะความเป็นหญิง หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลเกี่ยวกับความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่สนับสนุนหรือเป็นผลดีต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ ความผูกพัน สุภาพอ่อนโยน มีลักษณะยอมตาม ให้ความสนใจตนเองและคนรอบข้าง

7.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง

พัฒนาการของลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิงเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและพัฒนามาตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ จากการศึกษาค้นคว้ามีทฤษฎีทางจิตวิทยาอยู่หลายทฤษฎีที่ใช้อธิบายลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง ดังนี้

7.2.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เป็นเจ้าของทฤษฎีนี้ โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่าพฤติกรรมมนุษย์ถูกจูงใจโดยสัญชาตญาณ สัญชาตญาณทางเพศเป็นพื้นฐานของพัฒนาการในช่วงแรกของชีวิตซึ่งจะมีศูนย์กลางอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ได้แก่ ปาก ทวารหนัก และอวัยวะเพศ ซึ่งจะแปรเปลี่ยนไปตามวัย

ความแตกต่างของพัฒนาการในเด็กชายและเด็กหญิงจะเริ่มขึ้นเมื่อถึงขั้นอวัยวะเพศ (Phallic Stage) ซึ่งอยู่ระหว่างอายุประมาณ 3 ขวบ ถึง 6 ขวบ ระยะเวลาทั้งเด็กหญิงและเด็กชายจะให้คุณค่ากับอวัยวะเพศ จุดสนใจของความรักเด็กหญิงและเด็กชายจะพุ่งไปที่พ่อหรือแม่ที่เป็นเพศตรงข้ามกับตน เป็นความรักที่ต้องการเป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว ไม่ต้องการให้ผู้อื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ฟรอยด์ กล่าวว่า เด็กชายจะเกิดปมเอ็ดิปัส (Oedipus Complex) เด็กหญิงจะเกิดปมอีเล็คตรา (Electra Complex) ซึ่งเป็นความต้องการในจิตไร้สำนึกของเด็กที่อยากจะทำลายพ่อแม่ที่มีเพศตรงข้ามกับเพศของตัวเอง และเป็นปฏิกิริยากับพ่อหรือแม่ที่มีเพศเดียวกับตน

สำหรับเด็กชาย ความรู้สึกต่อพ่อ คือ การทำตัวเป็นคู่แข่งและคิดร้าย ก่อให้เกิดความวิตกกังวลมากเกินไป จึงต้องหาทางลดความวิตกกังวลนี้ โดยวิธีเก็บกดความมั่งร้าย ความโกรธ โดยหันมาเลียนแบบพฤติกรรมของพ่อ เป็นการใช้กลวิธานป้องกันตัวชนิดเลียนแบบ (Identification) เป็นการปรับตัวโดยยอมรับบุคลิกภาพของบุคคลที่ตนเกรงกลัวและมีอำนาจเหนือกว่ามาเป็นของตนเองและกระทำตัวให้เหมือนเขา เมื่อเด็กถึงช่วงนี้ก็เช่นกันที่เด็กผ่านปมเอดิปัส หรือผ่านการตรึงแน่น (Fixation) ในระยะนี้ไปได้และวางรากฐานบุคลิกภาพของตนให้เหมือนพ่อ ซึ่งเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นชายของตนให้สมบูรณ์ ในทำนองเดียวกัน ฟรอยด์ ก็ได้อธิบายว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กหญิงผ่านปมนี้ได้ ประการแรก คือ กลัวสูญเสียความรักจากพ่อแม่ ดังนั้น จึงเก็บกด (Repress) ความปรารถนาต่าง ๆ และหันมาเลียนแบบแม่ (Identify) และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) เตือนและต่อต้านแรงกระตุ้นและความปรารถนาอื่น ๆ ให้เก็บกดไว้ การที่เด็กหญิงแก้ปัญหาโดยเลียนแบบบุคลิกภาพของแม่ ทำให้พัฒนาความเป็นหญิงของตนอย่างสมบูรณ์เช่นเดียวกับกระบวนการผ่านปมเอดิปัสของเด็กชาย (นวลละอ อสุภาผล. 2527: 56 -60)

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีของฟรอยด์นั้นได้รับการโต้แย้งมาก เนื่องจากฟรอยด์เน้นแต่ในเรื่องความแตกต่างของอวัยวะเพศเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของพฤติกรรมทางเพศของชายและหญิง โดยที่มิได้กล่าวถึงอิทธิพลของสังคมและสิ่งแวดล้อมเลย

7.2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้จะยึดถือโดยอธิบายจากหลักการทฤษฎีการเรียนรู้ย่อย 2 ทฤษฎีในการอธิบายพัฒนาการทางเพศ ซึ่งได้แก่ Operant Conditioning Theory และ Social Learning Theory โดยที่ Operant Conditioning Theory จะอธิบายการเรียนรู้บทบาททางเพศของบุคคลโดยการเสริมแรง (Reinforcement) หรือการลงโทษ (Punishment) ส่วน Social Learning Theory จะอธิบายการเรียนรู้บทบาททางเพศของบุคคลโดยการสังเกต (Observation) และการเลียนแบบ (Imitation)

Operant Conditioning Theory ได้เสนอแนะว่า พฤติกรรมใดที่ได้รับรางวัลก็จะยังคงอยู่ในขณะที่พฤติกรรมใดถูกลงโทษก็จะหายไป ดังนั้น การลงโทษและการให้รางวัล ผู้ใหญ่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กได้ (Kilmann. 1984: 139; citing Mischel. 1970) พฤติกรรมความเป็นชายและความเป็นหญิงถูกเรียนรู้ได้เมื่อกลุ่มเพื่อนหรือครูให้รางวัลหรือลงโทษ โดยที่เด็กชายจะได้รับรางวัลเมื่อเด็กชายได้แสดงพฤติกรรมความเป็นชายที่เหมาะสมกับเพศของตน และได้รับคำติเตียนเมื่อแสดงอารมณ์ เช่น ความกลัวหรือความขี้อาย ในขณะที่เด็กหญิงก็จะได้รับการยอมรับเมื่อแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับเพศของตนเช่นกัน และจะได้รับการติเตียนเมื่อแสดงความก้าวร้าวหรือมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการแข่งขัน

สำหรับ Social Learning Theory ได้อธิบายว่า รางวัลและการลงโทษจะมีผลต่อบุคคลที่เรียนรู้ แต่เป็นกระบวนการที่รู้จักกันในรูปของตัวแบบที่จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อพัฒนาการบทบาททางเพศในช่วงแรก ๆ ของชีวิต (Kilmann. 1984: 139 - 140; citing Bandura and Walters. 1963) เมื่อเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับโลก เด็กก็จะสังเกตพฤติกรรมของบุคคลและการตอบสนองของบุคคลอื่นต่อพฤติกรรมเหล่านั้น เด็กก็มีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมที่เขาสังเกตเห็นว่าได้รับรางวัลในคนอื่น ๆ เช่น เด็กชายเรียนรู้ตัวแบบโดยการจดจำจากผู้ชาย

ที่เป็นเพศเดียวกับตน และได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น ๆ ในทางตรงกันข้าม เด็กหญิงก็จะเรียนรู้ที่จะแสดงอารมณ์ที่ได้รับการยอมรับและจดจำเอาไว้เช่นกัน ตัวแบบที่ฟังปรารถนาอาจจะอยู่ในภาพยนตร์ โทรทัศน์และในหนังสือ ตัวแบบอื่น ๆ และตัวแบบเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อทั้งเด็กชายและเด็กหญิงเมื่อเขาให้ความสนใจ และมีอิทธิพลต่องานอดิเรกของเด็ก การเลือกเพื่อนและอาชีพ โดยทั่วไปเด็กชายจะมีความสนใจในกีฬาและรถยนต์มากกว่าเด็กหญิง ในขณะที่เด็กหญิงจะพัฒนาความสนใจอย่างมากในเรื่องการทำอาหาร การเย็บปักถักร้อยและการให้การดูแลเด็กมากกว่าเด็กชาย บางครั้งพฤติกรรมตามตัวแบบจะยังคงอยู่ภายในและไม่แสดงออกจนกระทั่งถึงวัยรุ่นหรือวัยผู้ใหญ่ (Kilmann. 1984: 140; citing Schaffer. 1981)

กล่าวโดยสรุปทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเห็นว่า เด็กจะเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ รวมทั้งบทบาททางเพศจากบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในสังคมรอบ ๆ ตัวเด็ก ได้แก่ พ่อ แม่ เพื่อน ตลอดจนสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยอาศัยวิธีการสังเกต การเลียนแบบ ประกอบกับการได้รับการเสริมแรงจากผู้ใหญ่ให้แสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรมนั้น โดยเด็กจะเลือกกระทำตามตัวแบบที่ได้รับการเสริมแรงทางบวก และหลีกเลี่ยงที่จะกระทำตามตัวแบบที่ได้รับการเสริมแรงทางลบ (ลักขณา มูลศรี. 2535: 11)

7.2.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา (Cognitive Developmental Theory)

โคลเบอร์ก (วิลลอร์ด คริสคราม. 2539: 26; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1966) ได้เสนอทฤษฎีนี้ขึ้น โดยได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีเดียวกับพัฒนาการทางปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) เด็กจะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับว่าอะไรคือพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับเพศของตน โดยที่มิได้คำนึงว่าพฤติกรรมอะไรจะได้รับรางวัลและพฤติกรรมอะไรจะถูกลงโทษ การเรียนรู้บทบาททางเพศเป็นการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนในกระบวนการความคิด ความเข้าใจของเด็ก กระบวนการนี้จะพัฒนาเมื่อเด็กมีวุฒิทางปัญญาสูงขึ้น และมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมมากขึ้น โคลเบอร์ก กล่าวว่า เด็กจะเริ่มตระหนักถึงบทบาททางเพศเมื่อเข้าระยะพัฒนาการเกิดความคิดรวบยอดอย่างใช้เหตุผลเป็นรูปธรรม (Concrete Operation) เด็กต้องอาศัยสิ่งต่าง ๆ เป็นตัวชี้แนะว่า เป็นหญิงหรือเป็นชาย เช่น การแต่งตัว ผมสั้นหรือผมยาว เด็กจะไม่ทราบว่าเป็นเพศนั้นเปลี่ยนแปลงไม่ได้ถึงแม้ลักษณะภายนอกที่เห็นของตนจะเปลี่ยนแปลงไป เช่น เปลี่ยนทรงผม เลือผ้า ฯลฯ เมื่อเด็กอายุ 6 - 7 ปี จะมีพัฒนาการของสติปัญญาถึงขั้นที่มีความคงที่ของเอกลักษณ์ทางเพศ (Gender Constancy) ซึ่งเป็นลักษณะที่เด็กรู้ว่า เพศของตนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งอื่น ๆ ภายนอก เช่น กิจกรรม ทรงผม ฯลฯ ในระยะนี้ เด็กจะมั่นคงเกี่ยวกับลักษณะทางเพศของตน และเมื่อเด็กมีความคงที่ของเอกลักษณ์ทางเพศแล้ว เด็กจะสามารถสร้างความชอบและค่านิยมทางเพศของตนได้ เด็กจะถูกจูงใจให้มองความแตกต่างของพฤติกรรมของเพศชายและหญิงแล้วนำมาปฏิบัติให้เหมาะสมกับเพศของตน เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของตนในการเป็นชายหรือหญิง (ลักขณา มูลศรี. 2535: 11)

7.2.4 ทฤษฎีจิตวิทยาวิเคราะห์ (Analytical Psychology)

คาร์ล จุง (Carl G. Jung) เป็นเจ้าของทฤษฎีนี้ โดยที่ทฤษฎีของจุงจะเน้นในเรื่องของเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ (Racial) และพื้นฐานทางพันธุกรรมของบุคคลิกภาพ (Phylogenetic) รากฐานของบุคคลิกภาพเป็นเรื่องของอดีตชาติและบรรพกาลซึ่งติดตัวมาแต่กำเนิด เป็นเรื่องของความไร้สำนึกที่จดจำไม่ได้และมีขอบเขตกว้างขวาง

(Universal) จุง กล่าวว่า มนุษย์เกิดมาด้วยความไม่เียงเอียงที่จะรับมรดกจากบรรพบุรุษ ความไม่เียงเอียงเหล่านี้ชี้ นำพฤติกรรมของเขาและกำหนดสิ่งที่กลายเป็นจิตสำนึก และการตอบสนองต่อประสบการณ์และโลกส่วนตัวของเขา จุง กล่าวอย่างมั่นใจว่า มนุษย์นั้นเป็นสัตว์ที่มีสองเพศอยู่ในคน ๆ เดียวกัน ถ้าพิจารณาในด้านสรีระศาสตร์ ผู้ชายมีทั้งฮอร์โมนเพศชายและฮอร์โมนเพศหญิง และในผู้หญิงก็เป็นในทำนองเดียวกัน คือ มีทั้งฮอร์โมนเพศหญิงและฮอร์โมนเพศชาย ถ้าพิจารณาในด้านจิตวิทยาคุณลักษณะเพศชายและเพศหญิงก็จะพบในทั้งสองเพศ

ลักษณะความเป็นหญิงในบุคลิกภาพของผู้ชายหรือลักษณะความเป็นชายในบุคลิกภาพของผู้หญิง เกิดจาก Archetypes (รูป) รูปของผู้หญิงในผู้ชาย (Feminine Archetype) เรียกว่า แอนนิมา (Anima) และรูปของผู้ชายในผู้หญิง (Masculine Archetype) เรียกว่า แอนนิมัส (Animus) รูปต่าง ๆ เหล่านี้ ถึงแม้ว่าจะเกิดจากโครโมโซมเพศ (Sex Chromosomes) และการทำงานของต่อมเพศ (Sex Glands) แต่สาเหตุสำคัญคือ เป็นผลของประสบการณ์ทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ระหว่างชายกับหญิงซึ่งมีชีวิตอยู่ร่วมกันมา หมายความว่า ประสบการณ์ในอดีตที่ผู้ชายมีชีวิตอยู่กับผู้หญิง ทำให้ผู้ชายได้รับลักษณะความเป็นผู้หญิงเข้ามาไว้ในตัวเอง (Feminized) และในทำนองเดียวกันประสบการณ์ของการอยู่ร่วมกันนี้ ก็ทำให้ผู้หญิงรับลักษณะความเป็นชาย (Masculinized) เข้ามาไว้ในตัวเองเช่นกัน ไม่เพียงแต่รูป (Archetypes) เหล่านี้ที่เป็นสาเหตุให้แต่ละเพศแสดงคุณลักษณะของเพศตรงข้าม แต่มันได้กระทำเสมือน Collective Images ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้แต่ละเพศมีการตอบสนองที่จะเข้าใจเพศตรงข้าม ผู้ชายเข้าใจธรรมชาติของผู้หญิงโดยความสามารถที่เป็นแอนนิมา (Anima) ของเขา หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า ผู้ชายเข้าใจธรรมชาติของผู้หญิงจากคุณลักษณะความเป็นหญิงที่มีอยู่ในตัวเขา และในทำนองเดียวกันผู้หญิงก็เข้าใจธรรมชาติของผู้ชายจากลักษณะความเป็นชายที่อยู่ในตัวของผู้หญิง

ลักษณะของแอนนิมัส (Animus) และแอนนิมา (Anima) อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดได้ ถ้าคุณลักษณะของความเป็นหญิงในชายหรือความเป็นชายในหญิงได้ถูกสะท้อนออกมาโดยปราศจากความระมัดระวัง ถึงลักษณะที่แท้จริงของอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น ผู้ชายมีภาพของผู้หญิงอยู่ในตัวเองมีคุณลักษณะอีกอย่างหนึ่ง จึงพยายามสร้างผู้หญิงในอุดมคติกับผู้หญิงที่มีตัวตนจริง ๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยไม่ใช้เหตุผลดีพอ ในสภาพการณ์เช่นนี้ ย่อมทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างอุดมคติและความเป็นจริง (นวลละอ อสุภาพล. 2527: 125 - 136)

จากทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า นักจิตวิทยาและนักการศึกษาแต่ละท่านได้พยายามที่จะอธิบายลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิงในแง่มุมที่ต่างกันออกไปตามความคิดและความเชื่อของตนเอง

7.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิง

ลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิงเป็นผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพลที่เป็นปัจจัยร่วมกัน 2 ประการ คือ ปัจจัยทางชีวภาพและปัจจัยทางสภาพแวดล้อม

1. ปัจจัยทางชีวภาพ (Biological Factor) เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างชายกับหญิงโดยทั่วไป เราจะพบว่า มีความแตกต่างบางอย่างที่เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นความแตกต่างทางชีวภาพ (Biological) หรือทางสรีระ (Physical) โดยตรง เช่น การที่หญิงมีประจำเดือน มีการตั้งครรภ์ และมีน้ำนมสำหรับเลี้ยงลูก หรือการที่ชายโดยทั่วไปมีโครงสร้างของร่างกายแข็งแรงกว่าหญิง เป็นต้น และด้วยความแตกต่างพื้นฐานทางธรรมชาตินี้เองที่ทำให้

ให้เกิดการจัดสรรแห่งบทบาทความรับผิดชอบที่สมมติและยอมรับกันว่าเหมาะสมกับสรีระของแต่ละเพศ เช่น ชายควรรับผิดชอบในการทำศึกสงคราม การล่าสัตว์ การทำอาวุธ และกิจกรรมนอกบ้านอื่น ๆ เพราะชายแข็งแรงและคล่องตัวกว่าหญิง และเนื่องจากหญิงต้องมีประจำเดือน ตั้งครรภ์และเลี้ยงลูก ทำให้ไม่สะดวกในการออกไปทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกบ้าน ดังนั้น หญิงจึงเหมาะสมที่จะรับหน้าที่ดูแลบ้าน เตรียมอาหารและอบรมเลี้ยงดูบุตรอยู่ภายในบ้าน (ภัสสร ลิมานนท์. 2527: 3)

เพศหญิงกับเพศชายต่างกันไม่เพียงแต่ด้วยวะเพศและระบบสืบพันธุ์เท่านั้น หากทั้งสองเพศยังแตกต่างกันตั้งแต่เรื่องภายในร่างกายมาจนถึงรูปร่างหน้าตา ส่วนประกอบของเม็ดเลือด โครงสร้างของกระดูกและการทำงานของสมอง

เลือดของเพศชายเข้มข้นกว่าเพศหญิง 20 เปอร์เซ็นต์ นั่นหมายความว่า เม็ดเลือดของเพศชายมีมากกว่าเม็ดเลือดของเพศหญิง 20 เปอร์เซ็นต์ ทำให้จำนวนออกซิเจนที่เม็ดเลือดแดงจะพาไปเลี้ยงร่างกายมากกว่า การเผาผลาญจึงเกิดขึ้นมากกว่า ซึ่งหมายความว่า ผู้ชายจะมีพลังงานใช้มากกว่า การที่ผู้ชายมีเม็ดเลือดมากกว่าผู้หญิงก็เพราะร่างกายผู้ชายสร้างเม็ดเลือดได้ไม่เก่งเท่าร่างกายของผู้หญิง ผู้หญิงเสียเลือดอยู่ทุกเดือนเมื่อมีประจำเดือนร่างกายของผู้หญิงจึงเคยชินกับการสูญเสียเลือดและสามารถสร้างเม็ดเลือดทดแทนได้เก่งกว่า ในกรณีที่ผู้ชายเสียเลือดจากการผ่าตัดหรือจากกรณีอื่นก็ตาม ร่างกายของเขาจะปรับตัวได้ยากกว่าผู้หญิง

โครงสร้างของกระดูกในผู้หญิงและผู้ชายก็ต่างกัน ผู้หญิงจะมีกระดูกเชิงกรานกว้าง ส่วนผู้ชายนั้นกระดูกเชิงกรานแคบ ทำให้ท่อนขาส่วนบนทำมุมกับเข่าน้อย การเคลื่อนไหวในท่าป็นปลายจึงทำได้คล่องแคล่วกว่าผู้หญิง

ในเรื่องของการทำงานของสมองก็เช่นกัน สมองของชายและหญิงก็เติบโตได้ไม่เท่ากัน สำหรับผู้ชายสมองซีกขวาจะเติบโตเร็วกว่า และในทางกลับกัน สมองซีกซ้ายของผู้หญิงจะโตเร็วกว่า ทำให้เด็กชายอ่านและเขียนหนังสือไม่เก่งเท่าเด็กหญิงเมื่ออายุเท่ากัน และแม้ว่าสมองซีกซ้ายของเด็กหญิงจะพัฒนาเร็วกว่าของเด็กชาย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ผู้หญิงใช้สมองซีกซ้ายได้เก่งกว่า ผู้ชายจะใช้สมองทั้งสองซีกได้โดยไม่สัมพันธ์กัน โดยอาจใช้สมองข้างขวาสำหรับแก้ปัญหาพิเศษ ใช้สมองซีกซ้ายสำหรับการพูดจา ทำให้ใช้สมองสองซีกได้ในเวลาเดียวกัน แต่สำหรับผู้หญิงแล้ว สมองของผู้หญิงทั้งสองซีกทำงานแก้ปัญหาได้ทีละอย่างแต่ทำงานแทนกันได้ ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบของผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงจำหน้าคนได้เก่งกว่าและมีความรู้สึกที่ไวกว่าผู้ชายในเรื่องอย่างเดียวกัน (วิไลวรรณ ศรีสงคราม. 2539: 19 - 20; อ้างอิงจาก ลลิตา ชีระสิริ. 2536: 17 - 24)

2. ปัจจัยทางสภาพแวดล้อม (Environment Factor) โครงสร้างทางด้านสภาพแวดล้อมก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดบทบาทบุคลิกภาพและแบบแผนของพฤติกรรมชายและหญิง เด็กจะยอมรับบทบาททางเพศ ซึ่งถูกกำหนดโดยสังคมและวัฒนธรรม การรับรู้และพัฒนาเอกลักษณ์ทางเพศนั้น จะเกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก โดยการอบรมเลี้ยงดูให้เด็กมีการแสดงออกที่เหมาะสมกับบทบาททางเพศของตนและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น โรงเรียนเพื่อน และสื่อมวลชนล้วนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบทบาททางเพศทั้งสิ้น (ลักขณา มุลศรี. 2535: 7 - 8)

นักจิตวิทยา ได้ชี้ว่า ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมหลักที่มีส่วนกำหนดบทบาททางเพศของคนเรามีอยู่ด้วยกัน 6 ประการ ได้แก่ พ่อแม่ การขาดพ่อ การมีพี่ชายหรือพี่สาว โรงเรียน กลุ่มเพื่อนและสื่อมวลชน

2.1 พ่อแม่ การที่เด็กได้รับความอบอุ่นจากพ่อแม่จะทำให้เด็กพัฒนาเอกลักษณ์บทบาททางเพศได้ตรงกับเพศของตน ความอบอุ่น สัมพันธภาพระหว่างพ่อกับลูกชายและสัมพันธภาพระหว่างแม่กับลูกสาวทางบวกจะนำไปสู่เอกลักษณ์ทางเพศที่แข็งแกร่งที่สุด จากการศึกษาได้พบว่า พ่อจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อพัฒนาการบทบาททางเพศของเด็กชายและเด็กหญิง จอห์นสัน (วิไลวรรณ ศรีสงคราม. 2539: 21; อ้างอิงจาก Johnson. 1963) ได้พบว่า พ่อที่มีความเป็นชายและเอาใจใส่ต่อภรรยาจะเสริมความเป็นหญิงในลูกสาวและเสริมความเป็นชายในลูกชายได้ ในทางตรงกันข้าม พ่อที่เด็กเห็นว่าเป็นพ่อที่อ่อนแอก็จะสนับสนุนให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงในเอกลักษณ์บทบาททางเพศ ถ้าพ่อตามใจลูก ก้าวร้าว รักษาสิทธิ์และเป็นอิสระ ซึ่งเป็นพฤติกรรมในแบบของความเป็นชายก็จะพัฒนาได้อย่างมากในทั้งเพศชายและเพศหญิง (Dacey. 1979: 56; citing Mischel. 1970, Johnson. 1963, Stein & Bayley. 1973)

2.2 การขาดพ่อ ในครอบครัวที่ไม่มีพ่อ การขาดพ่อจะมีผลอย่างมากต่อเพศชายมากกว่าเพศหญิง และผลเหล่านี้จะเกิดขึ้นในปีแรก ๆ ด้วย มีการศึกษาอื่น ๆ ที่แสดงผลของการขาดพ่อในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ได้พบว่า เด็กชายที่ขาดพ่อจะมีรูปแบบความเป็นหญิงในบุคลิกลักษณะมากเมื่อเด็กเหล่านี้เข้าวิทยาลัย ซึ่งมากกว่าเด็กชายที่มีพ่ออยู่ด้วย อย่างไรก็ตาม โดวเวน และ อเดลสัน (Douvan & Adelson. 1966) ได้พบว่า ถ้าแม่ที่ขาดสามีพยายามที่จะส่งเสริมพฤติกรรมความเป็นชายและถ้าแม่ให้ผู้ชายเข้ามามีส่วนร่วมในชีวิตของลูกชายแล้ว ผลทางลบเหล่านี้จะสามารถลดลงได้มากที่สุดทีเดียว (Dacey. 1979: 56; citing Kilpatrick. 1976; Nelson & Maccoby. 1966; Douvan & Adelson. 1966)

ผลของการขาดพ่อในบทบาททางเพศของผู้หญิงมีน้อยกว่า โดยการศึกษาของเฮเธริงตัน (Hetherington. 1972) ได้ศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มของเด็กวัยรุ่นหญิง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่พ่อยังอยู่ กลุ่มที่ขาดพ่อเพราะการหย่าร้าง และกลุ่มซึ่งพ่อตาย ลูกสาวของกลุ่มที่พ่อหย่าร้างจะมีพฤติกรรมทางเพศที่เกินขอบเขต มีพฤติกรรมการออกเดทตั้งแต่ยังเด็ก และมีปัญหาในเรื่องความสัมพันธ์กับเพื่อนชาย ลูกสาวในกลุ่มที่พ่อตายจะมีพฤติกรรมในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ จะขี้อายและไม่มีความสุขเมื่ออยู่ใกล้เพื่อนชาย พฤติกรรมของเด็กหญิงซึ่งมีพ่ออยู่ จะมีความสมดุลย์ในระดับกลางในพฤติกรรมที่กล่าวมาแล้ว (Dacey. 1979: 56; citing Hetherington. 1972)

2.3 การมีพี่ชายหรือพี่สาว การมีพี่ชายหรือพี่สาวในครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อบทบาททางเพศของน้องที่เล็กกว่า บริม (Brim. 1958) ได้พบว่า เด็กหญิงที่มีพี่ชายจะแสดงพฤติกรรมความเป็นชายมากกว่าเด็กหญิงที่มีพี่สาว แต่ในเวลาเดียวกัน มีความแตกต่างเพียงเล็กน้อยในลักษณะความเป็นหญิงของกลุ่มเด็กหญิงที่มีพี่ชายและกลุ่มเด็กหญิงที่มีพี่สาว ซัทเทน - สมิท และ โรเซนเบิร์ก (Sutton - Smith & Rosenberg. 1965) ได้สรุปความคิดเห็นเช่นเดียวกันในนักศึกษาระดับวิทยาลัย วูลฟอร์ด (Wohlford. 1971) ได้พบว่า ผลของพี่ชายและพี่สาวเมื่อขาดพ่อจะมากกว่าเมื่อพ่อยังคงอยู่ (Dacey. 1979: 57; citing Brim. 1958; Sutton - Smith & Rosenberg. 1965; Wohlford. 1971)

2.4 โรงเรียน โรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเอกลักษณ์ทางเพศ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเมื่อผู้ให้การศึกษาจะมีความพยายามอย่างมากที่จะปรับพฤติกรรมบทบาททางเพศของเด็ก แต่มันเป็นงานที่ยากที่

จะเปลี่ยนในหลาย ๆ โรงเรียนในบอสตันจะมีโปรแกรม 6 สัปดาห์ที่จะเปลี่ยนแปลงการรับรู้ของเด็กในเรื่องบทบาททางเพศซึ่งได้ถูกแสดงไว้ในโรงเรียนอนุบาล เด็กในเกรดห้าและเกรดเก้า แม้ว่าเด็กหญิงจะสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อบทบาททางเพศหญิง เด็กในเกรดเก้าจะมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมากที่สุด เด็กชายในทุก ๆ กลุ่ม คือกลุ่มอนุบาล เด็กในเกรดห้าและเกรดเก้าก็ยังคงต่อต้านต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ทาวริส (Tavris. 1975) ได้สรุปว่า เด็กชายดูเหมือนที่จะมีความคิดว่าผู้หญิงควรที่จะอยู่ในบ้านเพื่อปรนนิบัติสามี และเขาจะรู้สึกไม่มีความสุขกับการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบประเพณีของพฤติกรรมทางเพศ (Dacey. 1979: 57; citing Tavris. 1975)

2.5 กลุ่มเพื่อน กลุ่มเพื่อนมีส่วนต่อการกำหนดบทบาททางเพศที่เหมาะสมของเด็กด้วย จากการวิจัยพบว่า เมื่อเด็กทำกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมกับเพศของตน เช่น เด็กชายเล่นตุ๊กตาแทนที่จะเล่นรถ เด็กชายคนนี้จะถูกตำหนิจากเพื่อนรอบข้างมากกว่าที่เพื่อนจะทำตามอย่าง (ลักขณา มูลศิริ. 2535: 8) ซึ่งปฏิกิริยาตอบโต้เหล่านี้ มีผลให้เด็กเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมกับเพศของตน นักวิจัยยังพบอีกว่า เมื่อเด็กได้รับการตำหนิหรือลงโทษจากเพื่อนแล้ว จะทำให้เด็กหยุดกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมนั้นไปทันที และพฤติกรรมที่เหมาะสมกับเพศของตนซึ่งเขากระทำแล้วได้รับการชมเชยจากเพื่อน เด็กจะยึดและกระทำพฤติกรรมนั้นตลอดไป

2.6 สื่อมวลชน นอกจากสิ่งที่มีผลต่อบทบาททางเพศที่กล่าวมาแล้ว สื่อมวลชน เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ก็เป็นสื่อที่แสดงให้เห็นค่านิยมทางสังคมในเรื่องบทบาททางเพศที่แตกต่างกันของชายและหญิง เช่น ชายจะก้าวร้าว เป็นผู้นำ ในขณะที่หญิงจะมีลักษณะของการเป็นผู้ตาม บทบาทเหล่านี้เมื่อเด็ก ๆ ดูก็จะเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมและรับเอาเป็นเอกลักษณ์บทบาททางเพศได้ (Kaplan & Sedney. 1980: 211 - 213)

จากปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ปัจจัยทางชีวภาพและปัจจัยทางสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการที่จะก่อให้เกิดลักษณะความเป็นชายและความเป็นหญิงของบุคคล

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

8.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

Adversity Response Profile (ARP) Technical Supplement (รัชนีดา สบายวรรณ. 2547: 36; อ้างอิงจาก Adversity Response Profile (ARP) Technical Supplement. 2000. *ARP Reliability and Validity*. Online) ได้ทำการศึกษาความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของแบบทดสอบการตอบสนองต่ออุปสรรค The Adversity Response Profile (ARP) ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ถูกออกแบบเพื่อวัดรูปแบบของการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เป็นอุปสรรคของแต่ละคน โดยทำการศึกษาทั้งหมด 14 โครงการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้จำนวน 2,414 คน มีการติดตามผลโดยใช้คำถามจากองค์ประกอบ 4 ด้านของ ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AO) ได้แก่ การควบคุม ความรับผิดชอบ ผลกระทบและความทนทาน ด้านละ 10 ข้อ ซึ่งแต่ละข้อตอบโดยใช้มาตราแบบ bipolar พบว่า สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแอลฟาของ ARP มีค่าเท่ากับ .86 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างหาโดยวิธีหลายลักษณะหลายวิธี ความเที่ยงตรงเชิงจำแนกนั้น ความสัมพันธ์ของการควบคุมและ

ความรับผิดชอบมีค่าสูงสุด คือ .55 รองลงมา คือ ผลกระทบและความทนทานมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .45 ส่วนในด้านอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กันต่ำ

มาร์กแมน (รัชนีดา สบายวรรณ. 2547: 36; อ้างอิงจาก Markman. 2001. *The Role of Personal Bounce-Back Ability in New Venture Formation*. Online) ได้ทำการศึกษาบทบาทของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ซึ่งเป็นการวัดความสามารถหนึ่งที่มีอยู่ทั่วไปในการเผชิญหน้ากับอุปสรรคของนักประดิษฐ์ 199 คน ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรคที่สร้างโดย พอล จี. สตอลท์ซ จำนวน 56 ข้อ แบบ 5 มาตรา พบว่า มีความแตกต่างระหว่างนักประดิษฐ์ผู้ซึ่งสร้างองค์ความรู้ใหม่กับผู้ที่ทำงานตามรูปแบบเดิมขององค์กร การศึกษาครั้งนี้ยังยืนยันว่า นักประดิษฐ์ที่จัดลิสธิปไตย คือ บุคคลที่มีความอดทนสูง ซึ่งวัดได้โดย (a) การควบคุมอยู่เหนืออุปสรรค (b) ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (c) ขอบเขตของอุปสรรค และ (d) ความอดทนต่ออุปสรรค มีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จที่สูง ซึ่งเป็นการวัดโดยใช้รายได้ของบุคคลนั้นเป็นเกณฑ์

โทมัส-ชาร์คสนาส (Thomas-Sharksnas. 2002: Online) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟื้นพลังกับความพึงพอใจในงานของเจ้าหน้าที่ดูแลสุขภาพจิตจำนวน 94 คน ที่ศูนย์สุขภาพจิตชุมชน ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเพนซิลวาเนีย เครื่องมือเป็นแบบวัดการตอบสนองต่ออุปสรรค (ARP) ซึ่งวัดความสามารถในการฟื้นพลัง ดัชนีการอธิบายลักษณะงาน (JDI) ฉบับปรับปรุง และมาตรวัดทั่วไปเกี่ยวกับงาน (JIG) ซึ่งวัดความพึงพอใจในงานและแบบสอบถามสถิติประชากร ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ดูแลสุขภาพจิตพบเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคเพิ่มขึ้น เช่น ค่าจ้างที่ต่ำ การจำกัดความเอาใจใส่ เช่นเดียวกับการขาดการดูแล การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน การสนับสนุนจากองค์กรและทรัพยากรที่ซึ่งมีความสามารถ จึงนำไปสู่ความไม่พึงพอใจในงาน วิธีที่พวกเขาตอบสนองต่ออุปสรรคเหล่านี้ สามารถกระทบกับการดูแลคนไข้ ความเป็นไปได้ของการคงอยู่ในงานและสุขภาพจิตของพวกเขาเอง ถึงแม้ว่าผู้วิจัยไม่สามารถปฏิบัติสมมติฐานไร้นัยที่ตั้งไว้ในตอนแรกได้ แต่ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า มีนัยสำคัญของความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างความมั่นคงของตำแหน่งหน้าที่ มาตราวัดย่อยของ JDI และมาตรวัด 4 มิติ คือ CORE (การควบคุม การเป็นเจ้าของ การรับรู้ผลกระทบและความทนทาน) ของแบบวัดการตอบสนองต่ออุปสรรค

วิลเลียมส์ (Williams. 2003: Online) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองต่ออุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การศึกษานี้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองต่ออุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างการตอบสนองต่ออุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนและครูกับการรับรู้อุปสรรคทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน การวิจัยนี้เน้นความสำคัญของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนผ่านทางการจัดการที่มีความหมายภายในวัฒนธรรมของโรงเรียน การสนับสนุนบรรยากาศการทำงานร่วมกันกับครู และการสนับสนุนวัฒนธรรมของโรงเรียนให้มีสภาพคงเดิม การตอบสนองต่ออุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนแสดงบทบาทที่เด็ดขาดในการพัฒนาโรงเรียนตามความต้องการของสังคมและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้ประสบความสำเร็จ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 17 คน และครูจำนวน 79 คน จากโรงเรียนในอำเภอแฟลกสตาฟ ยูนิฟิเคชันของเมือง

วิธีสอน ที่ได้รับการวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรค คะแนน AQ ได้เปรียบเทียบกับข้อมูลมาตรฐาน ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนจาก 2 ปีที่ผ่านมา บวกกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่รวบรวมจากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนอีก 5 คน ผลการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่ได้รับคะแนนผลสัมฤทธิ์ที่สูงอยู่ในโรงเรียนที่มีผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีคะแนน AQ สูงด้วย การศึกษายังพบอีกด้วยว่า การรับรู้ของครูควบคุมบรรยากาศการทำงานของพวกเขา อาจจะมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้อำนวยการโรงเรียน/ครูกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

8.2 งานวิจัยในประเทศ

วินัส ภัคดีธรา (2546: 134-139) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพกับเชาวน์อารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดยโสธร จำนวน 328 คน โดยคุณลักษณะทางบุคลิกภาพแบ่งเป็น 16 ลักษณะ ตามแนวของเรย์มอนด์ บี. แคทเทล (Raymond B. Cattell) จากการศึกษาพบว่า เชาวน์อารมณ์ (EQ) ของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ ได้แก่ การเข้าสังคม การกล้าแสดงออกและความพึงตนเอง และมีความสัมพันธ์ทางลบกับจิตใจอ่อนโยนและความเครียด ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ ได้แก่ สติปัญญา การกล้าแสดงออก มโนธรรม ความกล้าหาญ ความอิสระเสรี ความพึงตนเองและความควบคุมตนเอง และมีความสัมพันธ์ทางลบกับความวิตกกังวล คุณลักษณะทางบุคลิกภาพที่สามารถพยากรณ์เชาวน์อารมณ์ (EQ) ได้ คือ จิตใจอ่อนโยน การกล้าแสดงออกและการเข้าสังคม ซึ่งสามารถอธิบายการผันแปรของเชาวน์อารมณ์ (EQ) ได้ร้อยละ 5.8 ส่วนคุณลักษณะทางบุคลิกภาพที่สามารถพยากรณ์ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ได้ คือ การกล้าแสดงออก ความกล้าหาญ ความพึงตนเองและสติปัญญา ซึ่งสามารถอธิบายการผันแปรของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ได้ร้อยละ 8.6

เมธยา คุณไทยสงค์ (2546: 60-65) ได้ศึกษาจิตลักษณะบางประการที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 368 คน ผลการศึกษา พบว่า ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคโดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน คือ ความสามารถในการควบคุมอุปสรรค ความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขอุปสรรค ความสามารถในการรับรู้ถึงระดับของอุปสรรค และความสามารถในการอดทนทนทานต่ออุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบ การมุ่งอนาคต แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น ความรู้สึกเป็นอิสระในตนเอง ความทะเยอทะยาน ความกระตือรือร้น ความภาคภูมิใจในตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการรับรู้ถึงระดับของอุปสรรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความกระตือรือร้นไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความสามารถในการรับรู้ถึงระดับของอุปสรรคและความสามารถในการอดทนทนทานต่ออุปสรรค ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคโดยภาพรวมมี 3 ตัว คือ ความรับผิดชอบ การมุ่งอนาคตและความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น โดยอธิบายการผันแปรของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคได้ร้อยละ 42.6

เกษร ภูมิดี (2546: 80-87) ได้ศึกษาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 370 คน โดยบุคลิกภาพแบ่งเป็น 6 ด้าน คือ ด้านการสัมผัสที่ผล ด้านการแสดงตัว ด้านการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ด้านการมีอำนาจเหนือผู้อื่น ด้านการเปลี่ยนแปลง และด้านการอดทน ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ผลการศึกษา พบว่า ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคโดยภาพรวมของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกันอยู่ในระดับสูง นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแต่ละด้านแตกต่างกัน มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ นักเรียนที่มีบุคลิกภาพในแต่ละด้านสูง มีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพในแต่ละด้านปานกลางและต่ำ นอกจากนี้ ยังพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

รัชนิดา สบายวรรณ (2547: 63-66) ได้สร้างแบบวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,681 คน แบบวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสร้างขึ้นตามแนวคิดของพอล จี. สตอลท์ซ (Paul G. Stoltz) จำนวน 2 ฉบับ คือ ฉบับสถานการณ์และฉบับข้อความแบบ bipolar ฉบับละ 40 ข้อ วัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรค 5 ด้าน คือ ด้านการควบคุมสถานการณ์ ด้านการวิเคราะห์ต้นตอของอุปสรรค ด้านการยอมรับผลการกระทำของตนเอง ด้านการรับรู้และเข้าถึงอุปสรรค และด้านความอดทนต่ออุปสรรค ผลจากการศึกษา พบว่า ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดฉบับสถานการณ์มีค่าอยู่ระหว่าง 0.025 ถึง 0.597 ส่วนแบบวัดฉบับข้อความแบบ bipolar มีค่าอยู่ระหว่าง 0.078 ถึง 0.576 ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันฤษฎี พบว่า แบบวัดทั้ง 2 ฉบับมี 5 องค์ประกอบ คือ 5 ด้านตามทฤษฎี โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบของแบบวัดฉบับสถานการณ์มีค่าอยู่ระหว่าง 0.457 ถึง 0.563 ส่วนแบบวัดฉบับข้อความแบบ bipolar มีค่าอยู่ระหว่าง 0.544 ถึง 0.732 ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีหลายลักษณะหลายวิธีของแบบวัดทั้ง 2 ฉบับ พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความเที่ยงตรงเชิงเหมือนอยู่ระหว่าง 0.613 ถึง 0.708 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความเที่ยงตรงเชิงจำแนกอยู่ระหว่าง -0.037 ถึง 0.486 ซึ่งต่ำกว่าความเที่ยงตรงเชิงเหมือน ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดฉบับสถานการณ์มีค่า 0.8269 ส่วนแบบวัดฉบับข้อความแบบ bipolar มีค่า 0.8921 เกณฑ์ปกติของแบบวัดฉบับสถานการณ์มีคะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T22 ถึง T77 ส่วนแบบวัดฉบับข้อความแบบ bipolar มีคะแนนที่ปกติอยู่ระหว่าง T17 ถึง T80

วันเพ็ญ สมภพรุ่งโรจน์ (2547: 136-150) ได้ศึกษาและพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยใช้การฝึกอบรมแบบเพื่อนช่วยเพื่อน กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานบริษัท โตโยต้า เค.มอเตอร์ส์ ผู้จำหน่ายโตโยต้า จำกัด แบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกจำนวน 888 คน ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงาน กลุ่มที่สองเป็นพนักงานระดับหัวหน้าจำนวน 5 คน ที่มีคะแนนความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงานสูงสุด เพื่อเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนโดยผู้วิจัยเป็นผู้ฝึก กลุ่มที่สามเป็นพนักงานส่วนหน้าจำนวน 8 คน ที่มีคะแนนความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงานต่ำสุด เพื่อเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมพนักงานส่วนหน้าโดยกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นผู้ฝึก ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการเผชิญอุปสรรคประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การเข้าใจและยอมรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น การวางแผนและควบคุมดำเนินการแก้ไขปัญหาอุปสรรค การรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อดทนและเพียรพยายาม ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความสามารถในการเผชิญอุปสรรคที่คำนวณด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา สูตรเฟลด์-ราชู และโปรแกรมสำเร็จ LISREL 8.30 มีค่าเท่ากับ .9488, .9527 และอยู่ระหว่าง .7311 ถึง .8485 ตามลำดับ หลังจากได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงาน พนักงานที่เป็นกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนทั้ง 5 คน และพนักงานส่วนหน้าทั้ง 8 คน มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาถึงคะแนนผลต่างของความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงาน พบว่า พนักงานส่วนหน้ามีคะแนนเพิ่มขึ้นมากกว่าพนักงานกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อีกด้วย

จากงานวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความสามารถในการเผชิญอุปสรรคส่งผลต่อความสำเร็จในการศึกษาและการปฏิบัติงาน โดยลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลมีความสัมพันธ์และสามารถพยากรณ์ความสามารถในการเผชิญอุปสรรคได้ เช่น ความรับผิดชอบ การมุ่งอนาคต ความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น แต่ยังไม่มีความสัมพันธ์ตามทฤษฎีของความสามารถในการเผชิญอุปสรรคที่สอดคล้องกับบุคลิกลักษณะตามทฤษฎีของคนไทยมาศึกษาความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยการมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยบางประการกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค การมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง หากความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค และหาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคต้น ปีการศึกษา 2549 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 4 สาขาวิชา คือ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 5 คณะ ได้แก่ คณะแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ และคณะสหเวชศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 2 คณะ ได้แก่ คณะวิทยาศาสตร์และคณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขามนุษยศาสตร์ จำนวน 2 คณะ 1 วิทยาลัย ได้แก่ คณะมนุษยศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ และวิทยาลัยนานาชาติเพื่อศึกษาความยั่งยืน สาขาสังคมศาสตร์ จำนวน 3 คณะ ได้แก่ คณะสังคมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ และคณะพลศึกษา โดยแบ่งเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 3,154 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 3,124 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 2,644 คน และชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า จำนวน 3,106 คน มีจำนวนนิสิตทั้งสิ้น 12,028 คน

ตาราง 3 จำนวนนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคต้น ปีการศึกษา 2549 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำแนกตามสาขาวิชาที่ศึกษา คณะ/วิทยาลัยและชั้นปี

สาขาวิชา ที่ศึกษา	คณะ/วิทยาลัย	จำนวนนิสิต (คน)				
		ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า	รวม
วิทยาศาสตร์ สุขภาพ	แพทยศาสตร์	126	121	125	267	639
	ทันตแพทย ศาสตร์	52	68	42	104	266
	เภสัชศาสตร์	80	75	58	215	428
	พยาบาลศาสตร์	89	51	39	50	229
	สหเวชศาสตร์	62	53	30	50	195
	รวม		315	318	303	612
วิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี	วิทยาศาสตร์	573	593	545	445	2,156
	วิศวกรรมศาสตร์	250	289	247	271	1,057
มนุษยศาสตร์	มนุษยศาสตร์	513	590	386	375	1,864
	ศิลปกรรมศาสตร์	327	251	227	229	1,034
	นานาชาติ เพื่อศึกษา ความยั่งยืน	115	139	113	79	446
	รวม	955	1,079	736	683	3,453
สังคมศาสตร์	สังคมศาสตร์	497	521	459	445	1,922
	ศึกษาศาสตร์	109	102	116	228	627
	พลศึกษา	361	271	257	276	1,165
รวม		967	894	832	1,049	3,542
รวม		3,154	3,124	2,644	3,106	12,028

ที่มา: งานทะเบียนนิสิตและสถิติ กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคต้น ปีการศึกษา 2549 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จาก 4 สาขาวิชา จำนวน 5 คณะ ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะสหเวชศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ แบ่งเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 112 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 113 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 95 คน และชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า จำนวน 111 คน รวมจำนวน 431 คน โดยมีลำดับขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ด้วยการอาศัยการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร จากสูตรการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (มยุรี ศรีชัย. 2538:105) โดยมีข้อมูลในการประมาณค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. กำหนดระดับความเชื่อมั่น (level of confidence : $1 - \alpha$) ที่ .95

2. กำหนดขนาดของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า ($e = Z_{.05/2} S_x$) เท่ากับ 1.00 คะแนน จากคะแนนเต็มของแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ขนาดของความคลาดเคลื่อนที่กำหนดนี้เป็นขนาดที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการตัดสินใจในกรณีต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำ

3. ค่าประมาณความแปรปรวนของประชากร (σ^2) ได้จากการนำแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรคไปทดลองใช้ (Try out) กับนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 - 4 หรือสูงกว่า ภาคปลาย ปีการศึกษา 2548 จำนวน 234 คน ได้แก่ นิสิตคณะแพทยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และคณะสังคมศาสตร์ โดยแบบสอบถามชนิดข้อความแบบ bipolar จำนวน 32 ข้อ ซึ่งพบว่า คะแนนความแปรปรวนที่ได้มีค่าเท่ากับ 90.250, 128.444, 117.361 และ 113.777 ตามลำดับ จากนั้นผู้วิจัยได้นำค่าความแปรปรวนนี้ไปประมาณค่าของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

จากข้อมูล จำนวนประชากรและข้อมูลสำหรับการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำไปคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 433 คน แบ่งเป็น ชั้นปีที่ 1 จำนวน 113 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 113 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 95 คน ชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า จำนวน 112 คน

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นสองขั้นตอน (Two-Phases Stratified Random Sampling) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการสุ่ม ดังนี้

1. ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้สาขาวิชาที่ศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม (Strata) มีคณะหรือวิทยาลัยเป็นหน่วยการสุ่ม (Unit of Sampling) และทำการสุ่มอย่างน้อยร้อยละ 30 ของจำนวนคณะในแต่ละสาขาวิชา ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คณะ คือ สาขา

วิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์และคณะสหเวชศาสตร์ มีจำนวนนิสิต 424 คน สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ คณะวิทยาศาสตร์ มีจำนวนนิสิต 2,156 คน สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ คณะมนุษยศาสตร์ มีจำนวนนิสิต 1,864 คนและสาขาสังคมศาสตร์ ได้แก่ คณะสังคมศาสตร์ มีจำนวนนิสิต 1,922 คน

2. ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ชั้นปีเป็นชั้นของการสุ่ม (Strata) มีนิสิตเป็นหน่วยการสุ่ม (Unit of Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างดังตาราง 4

ตาราง 4 จำนวนนิสิตที่ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคณะและชั้นปี

ที่	คณะ	จำนวนนิสิต (คน)				รวม
		ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า	
1	พยาบาลศาสตร์	6	3	3	5	17
2	สหเวชศาสตร์	4	3	2	4	13
3	วิทยาศาสตร์	37	38	35	37	147
4	มนุษยศาสตร์	33	37	26	29	125
5	สังคมศาสตร์	33	32	29	37	131
	รวม	113	113	95	112	433

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อไว้ร้อยละ 20 ซึ่งคิดเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 518 คน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการผิดพลาดอันเนื่องมาจากการไม่ตั้งใจทำแบบสอบถามของนิสิต ซึ่งตรวจสอบได้จากการสังเกตขณะที่นิสิตทำแบบสอบถามและพิจารณาจากการแสดงความคิดเห็นในแบบสอบถามที่เป็นข้อความทางบวกกับข้อความทางลบที่ตอบไม่สอดคล้องกัน ดังนั้น หลังจากคัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์แล้ว จึงได้แบบสอบถามจำนวน 431 ฉบับมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 99.53 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่วางแผนไว้ โดยจำแนกเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 99.11 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 1 ที่วางแผนไว้ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 2 ที่วางแผนไว้ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 3 ที่วางแผนไว้ ชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 99.10 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า ที่วางแผนไว้

ตาราง 5 จำนวนนิสิตที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย จำแนกตามคณะและชั้นปี

ที่	คณะ	จำนวนนิสิต (คน)				
		ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4 หรือ สูงกว่า	รวม
1	พยาบาลศาสตร์	6	3	3	6	18
2	สหเวชศาสตร์	4	3	2	4	13
3	วิทยาศาสตร์	37	38	35	37	147
4	มนุษยศาสตร์	32	37	26	30	125
5	สังคมศาสตร์	33	32	29	34	128
	รวม	112	113	95	111	431

การตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง

ภายหลังการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 431 คน ได้ค่าความแปรปรวนความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (S^2) ของนิสิตในแต่ละชั้นปี มีค่าเท่ากับ 72.250, 136.111, 100.000 และ 103.361 ตามลำดับ ซึ่งพบว่า ค่าความแปรปรวนที่ใช้ในการประมาณค่าดังกล่าว มีค่าแตกต่างกันไม่มากกับค่าความแปรปรวนที่ใช้สำหรับการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในขั้นของการวางแผน และเมื่อพิจารณาถึงระดับความคลาดเคลื่อนที่ผู้วิจัยกำหนดไว้เป็นเกณฑ์ในการประมาณค่าที่ยอมรับได้ ด้วยระดับความเชื่อมั่นของการประมาณค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 95 ในขั้นการวางแผนการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเท่ากับ 1.00 คะแนนนั้น ปรากฏว่า ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรของตัวแปรความสามารถในการเผชิญอุปสรรค พบว่า มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการประมาณค่าเฉลี่ย ($S_{\bar{x}}$) ในภาพรวมเท่ากับ .596 และผู้วิจัยกำหนดระดับความเชื่อมั่นในการประมาณค่าเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญอุปสรรคที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงมีความคลาดเคลื่อน ($e = Z_{.05/2} S_{\bar{x}}$) เท่ากับ 1.168 คะแนน ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณที่วางแผนไว้ในเบื้องต้น คือ 1.00 คะแนน

จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีขนาดเหมาะสมเพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์ข้อมูลแล้วใช้ผลการวิจัยที่ได้เป็นสารสนเทศในการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการนำผลการวิจัยไปใช้ได้อย่างแม่นยำ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

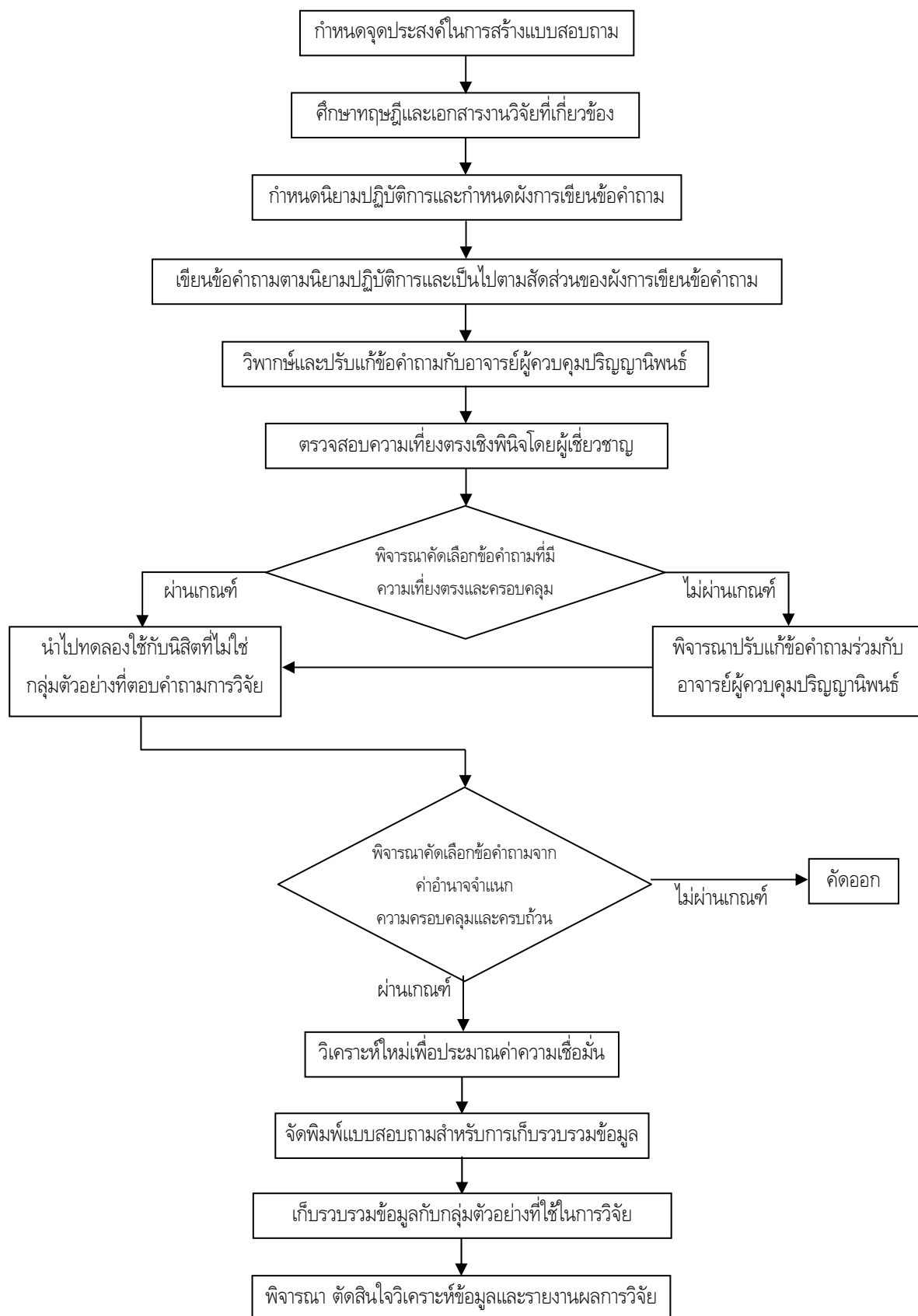
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 5 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1	แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค	จำนวน	32	ข้อ
ฉบับที่ 2	แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี	จำนวน	24	ข้อ
ฉบับที่ 3	แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต	จำนวน	20	ข้อ
ฉบับที่ 4	แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน	จำนวน	20	ข้อ
ฉบับที่ 5	แบบสอบถามลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง	จำนวน	50	ข้อ

เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค
2. แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี

โดยแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ ได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพของแบบสอบถาม

จากภาพประกอบ 4 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและการหาคุณภาพของแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค และแบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี ดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์ในการสร้างแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรคและแบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคและการมองโลกในแง่ดี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
3. เขียนนิยามปฏิบัติการจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และกำหนดผังการเขียนข้อคำถาม
4. เขียนข้อคำถามของแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค และแบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี โดยให้ครอบคลุมตามโครงสร้างของนิยามปฏิบัติการและเป็นไปตามสัดส่วนของผังการเขียนข้อคำถาม ซึ่งผู้วิจัยเขียนข้อคำถาม ดังนี้

4.1 แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของสตอลท์ซ (Stoltz. 1997) โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ Bipolar 5 ระดับ ประกอบด้วยความสามารถในการเผชิญอุปสรรค 4 ด้าน ได้แก่ การควบคุมสถานการณ์ ความเป็นเจ้าของ การรับรู้ผลกระทบของอุปสรรคและความอดทนต่ออุปสรรค ด้านละ 14 ข้อ รวมทั้งฉบับจำนวน 56 ข้อ โดยผู้วิจัยกำหนดจำนวนข้อคำถามของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยไว้ด้านละ 8 ข้อ รวมทั้งฉบับจำนวน 32 ข้อ

4.2 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดีของเซลิกแมน (Seligman. 1990) โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยการมองโลกในแง่ดี 3 มิติ ได้แก่ มิติความเป็นตนเอง มิติความคงทนถาวรและมิติความครอบคลุม มิติละ 15 ข้อ รวมทั้งฉบับจำนวน 45 ข้อ โดยผู้วิจัยกำหนดจำนวนข้อคำถามของ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยไว้มิติละ 8 ข้อ รวมทั้งฉบับจำนวน 24 ข้อ

5. วิพากษ์และปรับแก้ข้อคำถามกับอาจารย์ผู้ควบคุมปริญญาโท เพื่อให้อ้างอิงมีความเที่ยงตรงและครอบคลุมตามโครงสร้างของนิยามปฏิบัติการ และคัดเลือกข้อคำถามเพื่อจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถาม

6. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแล้ว เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาและด้านการวัดผล การศึกษาจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องและครอบคลุมของข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ ตลอดจนการใช้ภาษาในการเขียนข้อคำถาม

7. คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้จำนวนข้อคำถามของแบบสอบถามแต่ละฉบับ ดังนี้

- แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค จำนวน 48 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.6 ถึง 1.0

- แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี จำนวน 36 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.8 ถึง 1.0

8. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2548 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 4 คณะ ได้แก่ คณะแพทยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และคณะสังคมศาสตร์ จำนวน 261 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย เมื่อนำแบบสอบถามมาพิจารณาความถูกต้องและความสมบูรณ์ปรากฏว่า ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์จำนวน 234 ฉบับ

9. นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วทำการวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้ Item-Total Correlation ปรากฏว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก ดังนี้

- แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค จำนวน 48 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .1514 ถึง .5011

- แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี จำนวน 36 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ -.0174 ถึง .5126

10. ตัดเลือกข้อคำถามเพื่อนำไปดำเนินการวิจัย โดยพิจารณาจากข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูง และเมื่อรวมทุกข้อแล้วครอบคลุมตามโครงสร้างของนิยามปฏิบัติการ จากนั้นประเมินค่าอำนาจจำแนกโดยการวิเคราะห์ใหม่และประมาณค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ปรากฏผลดังนี้

- แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค จำนวน 32 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .2381 ถึง .5084 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8605

- แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี จำนวน 24 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .0084 ถึง .6164 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7873

11. นำแบบสอบถามที่มีคุณภาพมาจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

12. นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย และนำผลการตอบแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์คุณภาพอีกครั้ง ปรากฏผลดังนี้

- แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค จำนวน 32 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .1565 ถึง .4452 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8042

- แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี จำนวน 24 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .0209 ถึง .5315 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7741

13. ผู้วิจัยพิจารณาคุณภาพของแบบสอบถามด้านค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นแล้วจึงตัดสินใจวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการวิจัยต่อไป

เครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสำหรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต
2. แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน
3. แบบสอบถามลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง

โดยแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ ได้ดำเนินการพัฒนาและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและพัฒนาจากแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคตของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจั่น (2520) ซึ่งใช้ศึกษากับเยาวชนไทยที่ประกอบด้วย นักเรียนในโรงเรียนรัฐบาล และนิสิตทั้งชายและหญิง ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้มีอายุระหว่าง 11 ถึง 25 ปี จำนวน 1,400 คน โดยแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคตมีค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) เท่ากับ .90 ผู้วิจัยได้ปรับมาตราส่วนประมาณค่าเป็น 5 ระดับ คือ จริงมากที่สุด จริงมาก จริงปานกลาง จริงน้อย จริงน้อยที่สุด รวมทั้งปรับภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง

หลังจากที่ผู้วิจัยนำแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคตไปทดลองใช้กับนิสิตที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 261 คน พบว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ -.1897 ถึง .4670 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .683 ผู้วิจัยจึงปรับปรุงข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำให้สามารถวัดคุณลักษณะที่ต้องการได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง แล้วนำผลมาวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคตมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .0680 ถึง .4522 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7329

2. แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน

ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนของรอตเตอร์ (Rotter, 1954, 1966) ที่ศึกษากับนักเรียนวิทยาลัยจำนวน 400 คน โดยแบบสอบถามมีจำนวน 29 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามที่วัดความเชื่ออำนาจภายในตน - ภายนอกตน จำนวน 22 ข้อ และข้อคำถามที่เป็นกลางจำนวน 7 ข้อ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ ความเชื่ออำนาจภายในตน และความเชื่ออำนาจภายนอกตน มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .11 ถึง .48 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .70 โดยผู้วิจัยตัดข้อคำถามที่เป็นกลางออก และคัดเลือกมาจำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .15 ถึง .48 หลังจากผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง แล้วนำผลมาวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .23 ถึง .49 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .6573

3. แบบสอบถามลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามตามแนวแบบสอบถามบทบาททางเพศ (Bem Sex Role Inventory : BSRI) ของเบ็ม ซึ่งพัฒนาโดยนักจิตวิทยา ทองสนธิ (2549) ที่ใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดชลบุรี จำนวน 483 คน แบบสอบถามประกอบด้วยคำคุณศัพท์เกี่ยวกับลักษณะความเป็นชาย 20 ข้อ ลักษณะความเป็นหญิง 20 ข้อ และลักษณะที่เป็นกลาง 10 ข้อ รวมทั้งหมด 50 ข้อ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 7 ระดับ คือ มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด แบบสอบถามลักษณะความเป็นชายมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .4170 ถึง .7080 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9140 ส่วนแบบสอบถามลักษณะความเป็นหญิงมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .3060 ถึง .6290 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8760 หลังจากผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง แล้วนำผลมาวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามลักษณะความเป็นชายมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .3201 ถึง .6472 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8888

และแบบสอบถามลักษณะความเป็นหญิงมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .1239 ถึง .6454 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8397

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการควบคุมสถานการณ์ ด้านความเป็นเจ้าของ ด้านการรับรู้ผลกระทบของอุปสรรค และด้านความอดทนต่ออุปสรรค ด้านละ 8 ข้อ รวมทั้งหมด 32 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ Bipolar 5 ระดับ

คำชี้แจง ให้นักจิตอ่านสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วตอบคำถามแต่ละข้อโดยพิจารณาว่า นิสิตมีความคิดเห็นหรือการปฏิบัติตรงกับคำตอบด้านซ้ายหรือด้านขวาที่ระดับมากน้อยเพียงใด โดยให้ O ล้อมรอบตัวเลขที่ตรงกับความเป็นจริงของนิสิตมากที่สุดเพียงตัวเลขเดียว ดังนี้

- 1 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความคิด/การกระทำทางด้านซ้าย
- 2 หมายถึง เห็นด้วยกับความคิด/การกระทำทางด้านซ้าย
- 3 หมายถึง ไม่แน่ใจกับความคิด/การกระทำนั้น
- 4 หมายถึง เห็นด้วยกับความคิด/การกระทำทางด้านขวา
- 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความคิด/การกระทำทางด้านขวา

สถานการณ์ : ตอนกลางภาค มีวิชาหนึ่งที่นิสิตทำคะแนนสอบได้ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม อาจารย์จึงให้ทำรายงานส่งเพื่อเป็นคะแนนช่วย แต่นิสิตต้องไปออกค่ายอาสาอยู่กับเพื่อนในช่วงเวลาเดียวกัน

- ข้อ 0 นิสิตสามารถจัดการกับสถานการณ์นี้ได้เพียงใด (C)
ไม่สามารถจัดการได้	1	2	3	4	5	สามารถจัดการได้
- 00 เหตุการณ์นี้มีผลกระทบต่อการเรียนของนิสิตอย่างไร (R)
มีผลต่อการเรียนทุกวิชา	1	2	3	4	5	มีผลต่อการเรียนวิชานี้เท่านั้น
- 000 เมื่อนิสิตต้องไปออกค่ายอาสา นิสิตจะอย่างไร (E)
ไม่ทำรายงานวิชานี้	1	2	3	4	5	ทำรายงานวิชานี้ส่งให้เรียบร้อย

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามตัวเลขที่ผู้ตอบได้เลือก คือ

- ผู้ตอบเลือกเลข 1 ให้ 1 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 2 ให้ 2 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 3 ให้ 3 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 4 ให้ 4 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 5 ให้ 5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนน

แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค จำนวน 32 ข้อ คะแนนเต็ม 160 คะแนน ผู้วิจัย กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายคะแนน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
144.00 - 160.00	มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในระดับสูงมาก
112.00 - 143.99	มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในระดับสูง
80.00 - 111.99	มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในระดับปานกลาง
48.00 - 79.99	มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในระดับต่ำ
32.00 - 47.99	มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในระดับต่ำมาก

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี

แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี ประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ มิติความเป็นตนเอง มิติความคงทนถาวร และมิติความครอบคลุม มิติละ 8 ข้อ รวมทั้งหมด 24 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่า ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติที่แท้จริงของนิสิตเพียงช่องเดียวจาก 5 ระดับ ดังนี้

จริงมากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตมากที่สุด
จริงมาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตค่อนข้างมาก
จริงปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตปานกลาง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตค่อนข้างน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
0)	นิสิตได้รับคำชมเชยจากอาจารย์ เพราะนิสิตทำความดี					
00)	ในชั่วโมงเรียน นิสิตจดคำบรรยายของอาจารย์ ลงสมุดไม่ทันเพราะนิสิตเป็นคนเขียนหนังสือช้า					
000)	นิสิตได้รับเลือกเป็นหัวหน้ากลุ่มรายงาน เพราะนิสิตทำได้ทุกหน้าที่					

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามความหมายของข้อความในแต่ละข้อ ดังนี้

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
จริงมากที่สุด	5 คะแนน	1 คะแนน
จริงมาก	4 คะแนน	2 คะแนน
จริงปานกลาง	3 คะแนน	3 คะแนน
จริงน้อย	2 คะแนน	4 คะแนน
จริงน้อยที่สุด	1 คะแนน	5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนน

แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี จำนวน 24 ข้อ คะแนนเต็ม 120 คะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายคะแนน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
108.00 - 120.00	มีการมองโลกในแง่ดีในระดับสูงมาก
84.00 - 107.99	มีการมองโลกในแง่ดีในระดับสูง
60.00 - 83.99	มีการมองโลกในแง่ดีในระดับปานกลาง
36.00 - 59.99	มีการมองโลกในแง่ดีในระดับต่ำ
24.00 - 35.99	มีการมองโลกในแง่ดีในระดับต่ำมาก

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต

แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

คำชี้แจง ให้นักลิตอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่า ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติที่แท้จริงของนิสิตเพียงช่องเดียวจาก 5 ระดับ ดังนี้

จริงมากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตมากที่สุด
จริงมาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตค่อนข้างมาก
จริงปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตปานกลาง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตค่อนข้างน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
0)	นิสิตรีบทำงานให้เสร็จก่อนไปเที่ยวเสมอ					
00)	ถ้านิสิตอยากได้สิ่งใดและต้องรอคอย นิสิตจะหมดความอดทนหรือทนไม่ได้					
000)	เมื่อใกล้สอบนิสิตจะขยันมาเรียนมากขึ้น เพื่อจะได้เข้าใจบทเรียนและสอบได้คะแนนดี					

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามความหมายของข้อความในแต่ละข้อ ดังนี้

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
จริงมากที่สุด	5 คะแนน	1 คะแนน
จริงมาก	4 คะแนน	2 คะแนน
จริงปานกลาง	3 คะแนน	3 คะแนน
จริงน้อย	2 คะแนน	4 คะแนน
จริงน้อยที่สุด	1 คะแนน	5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนน

แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 100 คะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายคะแนน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
90.00 - 100.00	มีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับสูงมาก
70.00 - 89.99	มีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับสูง
50.00 - 69.99	มีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับปานกลาง
30.00 - 49.99	มีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับต่ำ
20.00 - 29.99	มีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับต่ำมาก

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน

แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ 2 ตัวเลือก

คำชี้แจง ให้นิสิตรอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วทำ ล้อมรอบข้อ ก. หรือ ข. ที่ตรงกับความเชื่อของนิสิตมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ
0)	ก. ไม่ว่านิสิตจะพยายามสักเพียงใดก็ยังมีบางคนไม่ชอบนิสิตอยู่นั่นเอง ข. คนที่มีคนไม่ชอบนั้นเป็นเพราะไม่เข้าใจว่าจะทำตัวให้เข้ากับคนอื่นได้อย่างไร
00)	ก. ในระยะยาวแล้ว ผู้คนจะได้รับการยอมรับตามที่เขาคควรจะได้รับ ข. ช่างโชคร้ายจริง ๆ ที่คุณค่าของคนมักจะถูกมองข้ามไป ไม่ว่าเขาจะพยายามสักเพียงใด
000)	ก. สิ่งเศร้าหมองที่เกิดกับชีวิตคนเราส่วนหนึ่งเป็นเพราะโชคไม่ดี ข. ความโชคร้ายของคนเราเป็นผลจากการกระทำของตนเอง

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อที่คำตอบข้อ ก. ระบุความเชื่ออำนาจภายในตน ได้แก่ ข้อ 2, 4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 16, 17 และ 18

ข้อที่คำตอบข้อ ข. ระบุความเชื่ออำนาจภายในตน ได้แก่ ข้อ 1, 3, 7, 8, 9, 14, 15, 19 และ 20
เลือกคำตอบที่ระบุความเชื่อภายในตน ให้ 1 คะแนน
เลือกคำตอบที่ไม่ระบุความเชื่อภายในตน ให้ 0 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนน

แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 20 คะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายคะแนน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
16.00 - 20.00	มีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับสูงมาก
12.00 - 15.99	มีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับสูง
8.00 - 11.99	มีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับปานกลาง
4.00 - 7.99	มีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับต่ำ
0.00 - 3.99	มีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับต่ำมาก

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง

แบบสอบถามลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง ประกอบด้วยคำคุณศัพท์ที่แสดงลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง คุณลักษณะละ 20 ข้อ และลักษณะที่เป็นกลาง 10 ข้อ รวมทั้งหมด 50 ข้อ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 7 ระดับ

คำชี้แจง ให้ นิสิตพิจารณาว่า นิสิตมีลักษณะต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามมากน้อยเพียงใด แล้วทำ

เครื่องหมาย ☐	ลงในช่องทางขวามือของข้อความตามความเป็นจริงเพียงช่องเดียวจาก 7 ระดับ ดังนี้
มากที่สุด	ทำเครื่องหมาย ☐ ลงในช่องหมายเลข 7
มาก	ทำเครื่องหมาย ☐ ลงในช่องหมายเลข 6
ค่อนข้างมาก	ทำเครื่องหมาย ☐ ลงในช่องหมายเลข 5
ปานกลาง	ทำเครื่องหมาย ☐ ลงในช่องหมายเลข 4
ค่อนข้างน้อย	ทำเครื่องหมาย ☐ ลงในช่องหมายเลข 3
น้อย	ทำเครื่องหมาย ☐ ลงในช่องหมายเลข 2
น้อยที่สุด	ทำเครื่องหมาย ☐ ลงในช่องหมายเลข 1

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด ← → น้อยที่สุด						
		7	6	5	4	3	2	1
	ลักษณะความเป็นชาย							
1.	กล้าหาญ							
2.	มั่นใจในตนเอง							
	ลักษณะความเป็นหญิง							
3.	ชอบเอาใจผู้อื่น							
4.	สุภาพนุ่มนวล							
	ลักษณะที่เป็นกลาง							
5.	เป็นมิตร							
6.	มีไหวพริบดี							

คะแนนของแบบสอบถามแยกเป็น 2 ส่วน คือ คะแนนของลักษณะความเป็นชาย 20 ข้อ และคะแนนของลักษณะความเป็นหญิง 20 ข้อ ส่วนลักษณะที่เป็นกลางไม่นำมาคิดคะแนน โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนและแปลความหมายคะแนนเหมือนกัน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามตัวเลขที่ผู้ตอบได้เลือก คือ

มากที่สุด	ให้ 7 คะแนน
มาก	ให้ 6 คะแนน
ค่อนข้างมาก	ให้ 5 คะแนน
ปานกลาง	ให้ 4 คะแนน
ค่อนข้างน้อย	ให้ 3 คะแนน
น้อย	ให้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนน

แบบสอบถามลักษณะความเป็นชาย จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 140 คะแนน และ ลักษณะความเป็นหญิง จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 140 คะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายคะแนน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
130.00 - 140.00	มีลักษณะทางเพศแบบนั้นในระดับสูงมาก
110.00 - 129.99	มีลักษณะทางเพศแบบนั้นในระดับสูง
90.00 - 109.99	มีลักษณะทางเพศแบบนั้นในระดับค่อนข้างสูง
70.00 - 89.99	มีลักษณะทางเพศแบบนั้นในระดับปานกลาง
50.00 - 69.99	มีลักษณะทางเพศแบบนั้นในระดับค่อนข้างต่ำ
30.00 - 49.99	มีลักษณะทางเพศแบบนั้นในระดับต่ำ
20.00 - 29.99	มีลักษณะทางเพศแบบนั้นในระดับต่ำมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงคณบดีของแต่ละคณะในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิตที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปติดต่อกับคณะที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. จัดเตรียมแบบสอบถามให้มีจำนวนมากกว่าจำนวนนิสิตที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 20 เพื่อป้องกันการไม่ตอบกลับหรือการตอบข้อมูลไม่สมบูรณ์ของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อถึงกำหนดวันเวลาที่นัดหมายกับนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยอธิบายให้นิสิตเข้าใจจุดประสงค์ในการตอบแบบสอบถามและคำชี้แจงของแบบสอบถามอย่างชัดเจน ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 4 สัปดาห์ นับตั้งแต่วันที่ 4 ถึง 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2549
4. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วน แล้วคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้ 431 ฉบับ นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
5. นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ค่าทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานและรายงานผลการวิจัยต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ตรวจสอบให้คะแนนแบบสอบถามตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดไว้
2. วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น
3. วิเคราะห์ระดับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค การมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง
4. วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของปัจจัยเชิงสาเหตุ ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ
5. วิเคราะห์หาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยเชิงสาเหตุ (β) เพื่ออธิบาย (Explanation) โครงสร้างของรูปแบบเชิงเหตุผล ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดให้ ตัวแปรปัจจัยทุกตัวที่ศึกษาในครั้งนี้อยู่ในรูปแบบโครงสร้างสมการเส้นตรง (Linear Model) และทดสอบ นัยสำคัญทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง

สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้ในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร โดยใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ในระดับความเชื่อมั่นที่ .95 (มยุศรีศรีชัย. 2538: 105)

$$n = \frac{\sum_{g=1}^K \frac{N_g^2 S_g^2}{W_g}}{\frac{N^2 e^2}{Z_{\alpha/2}^2} + \sum_{g=1}^K N_g S_g^2}$$

เมื่อ	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนนิสิตทั้งหมด
	K	แทน	จำนวนชั้นปี (4 ชั้นปี)
	s_g^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค
	e	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (กำหนดให้ $e = \pm 1.0$)
	N_g	แทน	จำนวนของนิสิตในแต่ละชั้น

$$w_g \quad \text{แทน} \quad \frac{N_g}{N}$$

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของแบบสอบถาม

2.1 วิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงเชิงพื้นผิว (**Face Validity**) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (**Index of Consistency: IOC**) ใช้สูตรของโรวินเนลลี และแฮมเบิลตัน (ลิวัน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 248 - 249; อ้างอิงจาก **Rovinelli & Hambleton. 1977**)

$$IOC = \frac{\Sigma R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	ΣR	แทน	ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้ **Item-Total Correlation** (Pedhazur. 1997: 39)

$$r_{xy} = \frac{S_{xy}}{S_x S_y}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ
	S_{xy}	แทน	ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่น ๆ ที่เหลือ
	S_x	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรายข้อ
	S_y	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนรวมของข้ออื่น ๆ ที่เหลือ

2.3 วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามแบบเลือกตอบ 2 ตัวเลือก โดยใช้สูตร สหสัมพันธ์แบบ **Point-biserial** (ลิวัน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 300)

$$r_{pb.} = \frac{\bar{X}_p - \bar{X}_q}{S} \sqrt{pq}$$

เมื่อ	$r_{pb.}$	แทน	ดัชนีพอยท์ไบเซเรียลหรือค่าอำนาจจำแนก
	p	แทน	สัดส่วนของคนที่ทำข้อนั้นได้คะแนน 1

q	แทน	สัดส่วนของคนที่ทำข้อนี้ได้คะแนน 0
\bar{X}_p	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ได้คะแนน 1 ของข้อนี้
\bar{X}_q	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ได้คะแนน 0 ของข้อนี้
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรวม

2.4 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบัค (Cronbach) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 218; อ้างอิงจาก Cronbach. 1951)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	k	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	s_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	s_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของทั้งฉบับ

2.5 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแบบเลือกตอบ 2 ตัวเลือก โดยใช้สูตรคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (KR-20) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 215)

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{s^2} \right\}$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	k	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	p	แทน	สัดส่วนของคนที่ทำข้อนี้ได้คะแนน 1
	q	แทน	สัดส่วนของคนที่ทำข้อนี้ได้คะแนน 0
	s^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่า (Standard Error of Estimate)

3.2 การประมาณค่าเฉลี่ยประชากร (สุชาติ กิระนันท์. 2542 : 47) คำนวณได้จาก

$$\left[\bar{x} - z \frac{\alpha}{2} \frac{s_x}{\sqrt{n}}, \bar{x} + z \frac{\alpha}{2} \frac{s_x}{\sqrt{n}} \right]$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
	$z \frac{\alpha}{2}$	แทน	ค่าสถิติ Z ณ ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ α
	s_x	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าเฉลี่ย

3.3 ทหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ในข้อ 2.2 (Pedhazur. 1997 : 39)

เมื่อ	r_{xy}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	s_{xy}	แทน	ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม
	s_x	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรอิสระ
	s_y	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรตาม

3.4 ทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2546: 317; อ้างอิงจาก Welkowitz. 1971: 158)

$$t = \frac{r\sqrt{N-2}}{\sqrt{1-r^2}} ; df = N - 2$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าการแจกแจงแบบ t (t - distribution)
	r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้
	N	แทน	จำนวนข้อมูลหรือจำนวนคน

3.5 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้สูตร (Pedhazur. 1997: 104)

$$R_{y.123\dots k}^2 = \beta_1 r_{y1} + \beta_2 r_{y2} + \dots + \beta_k r_{yk}$$

เมื่อ	$R_{y.123\dots k}^2$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองระหว่างตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k กับตัวแปรตาม Y
	$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_k$	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k ในรูปคะแนนมาตรฐาน
	$r_{y1}, r_{y2}, \dots, r_{yk}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k กับตัวแปรตาม Y

3.6 ทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้สูตร (Pedhazur. 1997: 105)

$$F = \frac{R^2}{1 - R^2} \cdot \frac{N - k - 1}{k}, \quad df_1 = k \quad \text{และ} \quad df_2 = N - k - 1$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าการแจกแจงแบบ F (F - distribution)
	R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองหรือค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

3.7 หาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ โดยใช้สูตร (Pedhazur. 1997: 103)

$$b_j = \beta_j \frac{s_y}{s_j}$$

เมื่อ	b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูปคะแนนดิบ
	β_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j

		ในรูปคะแนนมาตรฐาน
s_y	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรตาม
s_j	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรอิสระตัวที่ j

3.8 ทดสอบนัยสำคัญของค่าน้ำหนักความสำคัญ โดยใช้สูตร (Pedhazur. 1997: 29)

$$t_j = \frac{b_j}{SE_{b_j}} ; df = N - k - 1$$

เมื่อ	t_j	แทน	ค่าการแจกแจงแบบทีของค่าน้ำหนักความสำคัญ
	b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูปคะแนนดิบ
	SE_{b_j}	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าน้ำหนักความสำคัญ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสื่อความหมายที่ตรงกัน ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

Opt	แทน	การมองโลกในแง่ดี
FO	แทน	ลักษณะมุ่งอนาคต
ILC	แทน	ความเชื่ออำนาจภายในตน
Mas	แทน	ลักษณะความเป็นชาย
Fem	แทน	ลักษณะความเป็นหญิง
AQ	แทน	ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค
k	แทน	คะแนนเต็มของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
s	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
s_x	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าเฉลี่ย
df	แทน	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของค่าความแตกต่างระหว่างข้อมูลและค่าเฉลี่ยของกลุ่มข้อมูล (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสอง (Mean Squares)
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสอง
R_{adj}^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองปรับแก้
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน
b	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปแบบคะแนนดิบ
SE_b	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปแบบคะแนนดิบ
t	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบที (t-distribution)
F	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ (F-distribution)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานและผลการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของกลุ่มตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วย การมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง และตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

2. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

2.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรอิสระ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

2.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองและการทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F-test)

2.3 ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระและการทดสอบนัยสำคัญของค่าน้ำหนักความสำคัญ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานและผลการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของกลุ่มตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วย การมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง และตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ปรากฏผลดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ตัวแปร	k	\bar{X}	s	$s_{\bar{x}}$	ผลการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร	ความหมาย
การมองโลกในแง่ดี (Opt)	120	75.86	9.42	0.45	74.98 - 76.74	ปานกลาง
ลักษณะมุ่งอนาคต (FO)	100	57.84	6.66	0.32	57.21 - 58.47	ปานกลาง
ความเชื่ออำนาจภายในตน (ILC)	20	10.95	3.37	0.16	10.64 - 11.26	ปานกลาง
ลักษณะความเป็นชาย (Mas)	140	97.68	13.36	0.64	96.43 - 98.93	ค่อนข้างสูง
ลักษณะความเป็นหญิง (Fem)	140	102.10	13.30	0.64	100.85 - 103.35	ค่อนข้างสูง
ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AQ)	160	130.80	12.37	0.60	129.62 - 131.98	สูง

จากตาราง 6 พบว่า นิสิตมีค่าเฉลี่ยการมองโลกในแง่ดี 75.86 คะแนน อยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยประชากร 74.98 ถึง 76.74 คะแนน มีค่าเฉลี่ยลักษณะมุ่งอนาคต 57.84 คะแนน อยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยประชากร 57.21 ถึง 58.47 คะแนน มีค่าเฉลี่ยความเชื่ออำนาจภายในตน 10.95 คะแนน อยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยประชากร 10.64 ถึง 11.26 คะแนน แสดงว่า นิสิตมีการมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคตและความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับปานกลาง นิสิตมีลักษณะความเป็นชายเฉลี่ย 97.68 คะแนน อยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยประชากร 96.43 ถึง 98.93 คะแนน มีลักษณะความเป็นหญิงเฉลี่ย 102.10 คะแนน อยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยประชากร 100.85 ถึง 103.35 คะแนน แสดงว่า นิสิตมีลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงในระดับค่อนข้างสูง นิสิตมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญอุปสรรค 130.80 คะแนน อยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยประชากร 129.62 ถึง 131.98 คะแนน แสดงว่า นิสิตมีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในระดับสูง

2. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

2.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรอิสระ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ปรากฏผลดังตาราง 7

ตาราง 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรอิสระและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

ตัวแปร	Opt	FO	ILC	Mas	Fem	AQ
การมองโลกในแง่ดี (Opt)	1.000	-.073	.292**	.467**	.245**	.252**
ลักษณะมุ่งอนาคต (FO)		1.000	-.035	-.181**	-.163**	.004
ความเชื่ออำนาจภายในตน (ILC)			1.000	.212**	.107*	.244**
ลักษณะความเป็นชาย (Mas)				1.000	.298**	.237**
ลักษณะความเป็นหญิง (Fem)					1.000	.136**
ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AQ)						1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 7 แบ่งการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

1. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรอิสระ มีค่าอยู่ระหว่าง -.181 ถึง .467 โดยตัวแปรการมองโลกในแง่ดีกับความเชื่ออำนาจภายในตน การมองโลกในแง่ดีกับลักษณะความเป็นชาย การมองโลกในแง่ดีกับลักษณะความเป็นหญิง ความเชื่ออำนาจภายในตนกับลักษณะความเป็นชาย และลักษณะความเป็นชายกับลักษณะความเป็นหญิง มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรความเชื่ออำนาจภายในตนกับลักษณะความเป็นหญิง มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรลักษณะ

มุ่งอนาคตกับลักษณะความเป็นชาย และลักษณะมุ่งอนาคตกับลักษณะความเป็นหญิง มีความสัมพันธ์กันทางลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรอิสระคู่อื่น ๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ

2. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค มีค่าอยู่ระหว่าง .004 ถึง .252 โดยตัวแปรความสามารถในการเผชิญอุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมองโลก ในแง่ดี ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชาย และลักษณะความเป็นหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองและการทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้ การทดสอบค่าเอฟ (F-test) ปรากฏผลดังตาราง 8

ตาราง 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
Regression	5	7496.650	1499.330	10.936**
Residual	425	58269.587	137.105	
Total	430	65766.237		
	R = .338	R ² = .114	R ² _{adj} = .104	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 8 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรการมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค มีค่าเท่ากับ .338 ซึ่งมีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสอง มีค่าเท่ากับ .114 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองแบบปรับแก้มีค่าเท่ากับ .104 แสดงว่าการมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการเผชิญอุปสรรคได้ร้อยละ 10.40

2.3 คำน้หนักความสำคัญของตัวแปรอิสระและการทดสอบนัยสำคัญของค่าน้หนักความสำคัญ โดยใช้การทดสอบค่าที่ (t-test) ปรากฏผลดังตาราง 9

ตาราง 9 คำน้หนักความสำคัญของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

ตัวแปร	β	b	SE _b	t
การมองโลกในแง่ดี (Opt)	.130	.170	.070	2.432*
ลักษณะมุ่งอนาคต (FO)	.052	.097	.087	1.114
ความเชื่ออำนาจภายในตน (ILC)	.174	.637	.176	3.621**
ลักษณะความเป็นชาย (Mas)	.132	.123	.050	2.473*
ลักษณะความเป็นหญิง (Fem)	.055	.051	.045	1.127

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 พบว่า คำน้หนักความสำคัญของตัวแปรความเชื่ออำนาจภายในตนส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรการมองโลกในแง่ดีและลักษณะความเป็นชายส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตและลักษณะความเป็นหญิงไม่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

เมื่อพิจารณาคำน้หนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน พบว่า ตัวแปรความเชื่ออำนาจภายในตนส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคมากที่สุด โดยมีคำน้หนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .174 รองลงมาคือ ตัวแปรลักษณะความเป็นชาย มีคำน้หนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .132 และตัวแปรการมองโลกในแง่ดี มีคำน้หนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .130 นั่นคือ นิสิตที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนสูง มีลักษณะความเป็นชายสูง และมีการมองโลกในแง่ดีสูง จะส่งผลให้นิสิตมีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสูง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สังเขปวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค การมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง และศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยการมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค พร้อมทั้งศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยเชิงสาเหตุต่าง ๆ ชำต้นที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตระดับปริญญาตรีภาคต้น ปีการศึกษา 2549 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จาก 4 สาขาวิชา ใน 5 คณะ ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า จำนวน 431 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นสองขั้นตอน (Two-Phase Stratified Random Sampling)

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญอุปสรรค จำนวน 32 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8042 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี จำนวน 24 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7741 แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7329 แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .6573 และแบบสอบถามลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง แบ่งเป็นแบบสอบถามลักษณะความเป็นชาย จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8888 และแบบสอบถามลักษณะความเป็นหญิง จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8397

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 518 คน โดยเพิ่มจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ประมาณร้อยละ 20 หลังจากคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์และตั้งใจในการตอบแล้วได้แบบสอบถามจำนวน 431 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.53 จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 433 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่ได้จากการประมาณค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดและวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานและประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรอิสระกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) และวิเคราะห์ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระและทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยการทดสอบค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สรุปผลได้ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานและผลการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 พบว่า ค่าเฉลี่ยการมองโลกในแง่ดี 75.86 คะแนน อยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยประชากร 74.98 ถึง 76.74 คะแนน ค่าเฉลี่ยลักษณะ มุ่งอนาคต 57.84 คะแนน อยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยประชากร 57.21 ถึง 58.47 คะแนน และค่าเฉลี่ยความเชื่ออำนาจภายในตน 10.95 คะแนน อยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยประชากร 10.64 ถึง 11.26 คะแนน แสดงว่า นิสิตมีการมองโลก ในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคตและความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยลักษณะความเป็นชาย 97.68 คะแนน อยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยประชากร 96.43 ถึง 98.93 คะแนน และค่าเฉลี่ยลักษณะความเป็นหญิง 102.10 คะแนน อยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยประชากร 100.85 ถึง 103.35 คะแนน แสดงว่า นิสิตมีลักษณะความเป็นชาย และลักษณะความเป็นหญิงในระดับค่อนข้างสูง ค่าเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญอุปสรรค 130.80 คะแนน อยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยประชากร 129.62 ถึง 131.98 คะแนน แสดงว่า นิสิตมีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในระดับสูง

2. ตัวแปรการมองโลกในแง่ดี ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .252 , .244 , .237 และ .136 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรการมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค มีค่าเท่ากับ .338 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองแบบปรับแก้ เท่ากับ .104 แสดงว่า ตัวแปรการมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการเผชิญอุปสรรคได้ร้อยละ 10.40

เมื่อศึกษาคำนำหน้าหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคพบว่า ตัวแปรความเชื่ออำนาจภายในตนส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรการมองโลกในแง่ดีและลักษณะความเป็นชายส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตและลักษณะความเป็นหญิงไม่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค เมื่อพิจารณาคำนำหน้าหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานพบว่า ตัวแปรความเชื่ออำนาจภายในตนส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคมากที่สุด โดยมีคำนำหน้าหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ .174 รองลงมาคือ ตัวแปรลักษณะความเป็นชาย มีคำนำหน้าหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ .132 และตัวแปรการมองโลกในแง่ดี มีคำนำหน้าหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ .130

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ อภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการศึกษาค่าสถิติพื้นฐานและผลการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร พบว่า นิสิตมีการมองโลกในแง่ดีในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนิสิตมีความคิดหรือความเชื่อต่อสิ่งที่เป็นสาเหตุที่เกิดเหตุการณ์ที่ดีหรือไม่ดี ทั้งในแง่บวกหรือในแง่ดีและในแง่ลบหรือในแง่ร้ายด้วยความเข้มที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองหรือสิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก เช่นเดียวกับแนวคิดของมาฮอร์เนย์ (Mahoney) ที่กล่าวว่า การตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง แต่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่บุคคลรับรู้ บุคคลได้รับรู้เหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้น ๆ เป็นอย่างไร ซึ่งการรับรู้ต่อสถานการณ์ต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับกรอบเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดกับบุคคลนั้น รวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้สัมผัสมา (Mahoney. 1974: 194-195) และผลงานวิจัยของเซลิกแมนและคณะ (Seligman ; et.al. 1997: 13-18) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอธิบายตนเองและความซึมเศร้าของเด็กและผู้ปกครอง พบว่า รูปแบบการอธิบายเหตุการณ์เลวร้ายของมารดาและเด็กมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นิสิตมีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับปานกลาง ซึ่งเคย์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524:24; อ้างอิงจาก Kay. 1975. *Moral Education*) เชื่อว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเกิดจากลักษณะความมั่นคงทางสังคมของบุคคล บุคคลจะต้องเคยได้รับประสบการณ์ว่า สิ่งที่ดีนั้นรอคอยนั้น ตนได้รับจริง ๆ ในที่สุด เรียกได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม ดังนั้น เหตุที่นิสิตมีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากนิสิตเคยมีประสบการณ์ว่า สิ่งที่ดีรอคอยนั้นนิสิตได้รับเพียงบางสิ่งแต่บางสิ่งนิสิตไม่ได้รับตามที่ได้ออกย จึงทำให้นิสิตมีพฤติกรรมของการอดใจรอได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ หรือมีความพยายามในปัจจุบัน เพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่กว่าในอนาคตในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง จริยธรรมของเยาวชนไทย ของดวงเดือน พันธุมนาวินและเพ็ญแข ประจวบจันท์ (ดวงเดือน พันธุมนาวินและ เพ็ญแข ประจวบจันท์. 2520: 106-110) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะมุ่งอนาคตของเยาวชนไทยกับวิธีการที่ผู้ตอบถูกอบรมเลี้ยงดูและลักษณะต่าง ๆ ทางสังคมของผู้ตอบ พบว่า ในหมู่ผู้ถูกศึกษาซึ่งมีอายุตั้งแต่ 11 ถึง 25 ปีนั้น ผู้ตอบยังมีอายุมากขึ้นเท่าใดก็ยังมีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำลงเท่านั้น ซึ่งแสดงว่า ในหมู่เยาวชนไทยที่ถูกศึกษานั้น เด็กโตและวัยรุ่นตอนต้นมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่าวัยรุ่นตอนกลาง วัยรุ่นตอนปลายและผู้ใหญ่ตอนต้น

นิสิตมีความเชื่ออำนาจภายในในระดับปานกลาง ซึ่งแนวคิดของ รอตเตอร์ (วรวรรณดี สุทธิบริหาร ; ปรีชา ตราตธาภิพ ; และวรวรรณ ภาษาประเทศ. 2541: 15; อ้างอิงจาก Rotter. 1954. *Social Learning and Clinical Psychology*) เชื่อว่า ความคิด ความเชื่อของบุคคล มีสาเหตุสำคัญมาจากพื้นฐานของครอบครัว ดังนั้น เหตุที่นิสิตมีความเชื่ออำนาจภายในในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจาก นิสิตมีความเชื่อว่า เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสามารถ ความพยายามและการกระทำของตนเอง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ โชคชะตา โอกาส อำนาจต่าง ๆ หรือบุคคลที่มีอิทธิพล ในระดับที่ใกล้เคียงกัน เช่นเดียวกับเมอร์สัน (บุญทิพย์ สิริธรงค์ศรี. 2533: 7-8; อ้างอิงจาก Moursand. 1976: 328) ได้กล่าวไว้ว่า ความเชื่อในแหล่งอำนาจ

ควบคุมทั้งความเชื่ออำนาจภายในตนและความเชื่ออำนาจภายนอกตนต่างก็พัฒนาตั้งแต่วัยเด็ก และจะมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นเรื่อย ๆ ตามวัย เด็กจะมีความเชื่ออำนาจภายในตนสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังจากนั้นความเชื่ออำนาจภายในตนจะค่อย ๆ ลดลง แต่จะมีความเชื่ออำนาจภายนอกตนสูงขึ้น ดังนั้น นิสิตซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา จึงมีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับปานกลาง

นิสิตมีลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงในระดับค่อนข้างสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนิสิตอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายที่จะก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น อยู่ในสภาพแวดล้อม สังคมที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตแตกต่างไปจากการเรียนในระดับมัธยมศึกษา ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาททางเพศของตนให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับคนและสิ่งแวดล้อมได้ ดังนั้นจึงผสมผสานลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงเข้าไปในตนเอง และแสดงออกมาได้อย่างเหมาะสม นิสิตจึงมีลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงค่อนข้างสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของพลินี อากาศ (2543 : 106) ที่ศึกษาบทบาททางเพศแบบยึดหยุ่นในวัยเด็กตอนปลายถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นพบว่า คณะบทบาททางเพศแบบยึดหยุ่นมีการเพิ่มตามอายุที่เพิ่มขึ้น โดยช่วงวัยรุ่นตอนปลายคือ นักศึกษาชาย-หญิง อายุ 19 - 20 ปี มีคะแนนบทบาททางเพศมากที่สุด

นิสิตมีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในระดับสูง อาจเป็นเพราะนิสิตมองความยากลำบากหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องประสบว่า ตนเองสามารถจัดการอุปสรรคนั้นได้ ส่วนผลที่เกิดขึ้นจากอุปสรรคต้องเข้าไปรับผิดชอบ อีกทั้งผลของอุปสรรคมีผลกระทบหรืออิทธิพลเฉพาะสถานการณ์นั้น ๆ ไม่ครอบคลุมถึงสถานการณ์อื่น และตนเองต้องใช้ความพยายามแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นให้ผ่านพ้นไป ทำให้นิสิตมีความอดทน มุ่งมั่นและมีพลังที่จะตอบสนองต่อสถานการณ์ที่มีอุปสรรคให้ประสบความสำเร็จในที่สุด นอกจากนี้ การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย นิสิตมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการเรียน เพื่อก้าวเข้าสู่ชีวิตการทำงานหรือการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น นิสิตจึงมีความพยายามมากขึ้นในการที่จะฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ปรารถนา เช่นเดียวกับที่วิทยา นาควัชร (2544:91) ได้กล่าวไว้ว่า คนที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคมาก จะมีความอดทน มีความนึกฝันที่ดี มีพลังที่จะฝ่าฟันอุปสรรคได้มาก ซึ่งทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน และเจลา ประเสริฐสังข์ (2548 : ออนไลน์) กล่าวว่า คนที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสูงจะเป็นนักสู้ อดทนต่ออุปสรรค เรียนรู้ที่จะเอาชนะจากความล้มเหลวของการทำงานอย่างจริงจังและทำจริงจนกว่าจะสำเร็จ

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค พบว่า ตัวแปรการมองโลกในแง่ดี ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ซึ่งเป็นคุณลักษณะในตัวของนิสิตที่ช่วยให้ทำงานประสบความสำเร็จ มีความเกี่ยวข้องกับการมองโลกในแง่ดี ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง และเมื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค พบว่า

ตัวแปรความเชื่ออำนาจภายในตน ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคมากที่สุด รองลงมา คือ ลักษณะความเป็นชาย และการมองโลกในแง่ดี สามารถอธิบายผลได้ดังนี้

ความเชื่ออำนาจภายในตนเป็นสิ่งที่ทำให้นิสิตเชื่อหรือรับรู้ว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นล้วนเป็นผลมาจากความสามารถ ความพยายามและการกระทำของตนเอง โดยตนสามารถควบคุมให้เป็นไปตามความต้องการได้ ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับโชคชะตา โอกาส อำนาจ บุคคลหรือสถานการณ์ภายนอก เมื่อนิสิตที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนต้องประสบกับสถานการณ์ที่มีความยากลำบากหรืออุปสรรค จึงใช้ความสามารถ ความพยายามและลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถผ่านพ้นสถานการณ์นั้น ๆ ไปได้ ดังนั้น ความเชื่ออำนาจภายในตนจึงมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกานต์ ทองสนธิ (2549:103) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุบางลักษณะที่มีผลต่อยุทธวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดชลบุรี พบว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์กับยุทธวิธีการเผชิญปัญหา ซึ่งยุทธวิธีการเผชิญปัญหาสามารถเทียบเคียงได้กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค นอกจากนี้ ความเชื่ออำนาจภายในตนเป็นความคิดและความเชื่อซึ่งเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของบุคคล นิสิตที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน จะคิดและเชื่อว่า ตนเองสามารถควบคุมผลของพฤติกรรมที่ต้องการได้ โดยใช้ความสามารถ การกระทำ และความพยายาม เมื่อนิสิตต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่มีความยากลำบากหรืออุปสรรคก็เชื่อว่า ตนเองสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ และใช้ความพยายามในการแก้ไขผลที่เกิดขึ้นจากอุปสรรค ทำให้นิสิตที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนสูง เป็นนิสิตที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสูงด้วย สอดคล้องกับที่มัวซันด์ (Moursund. 1976: 340-341) ศึกษาพบว่า เด็กที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะใช้ทักษะและความสามารถของตน พิจารณาดูงานเพื่อจะได้สังเกตเห็นวิธีที่ทำให้งานสำเร็จ และใช้ความพยายามอย่างหนักของตนเอง เช่นเดียวกับจูลีเยน รอตเตอร์ (Stoltz. 1997: 66; citing Rotter, J. 1966. *Generalized expectations for internal versus external control of reinforcement.*) เสนอว่า คนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนมักจะเกิดความกดดันน้อยกว่าคนที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า คนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนสูงทำให้เป็นคนที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสูงนั่นเอง

การมองโลกในแง่ดีเป็นสิ่งที่ทำให้นิสิตเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เลวร้าย มีพลังโอกาสที่จะพลิกผันสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลับคืนดีได้ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขวางกั้น จึงสามารถภูมิใจตนเอง (อรพินทร์ ชูชม. 2544: 43; อ้างอิงจาก Goleman. 1998. *Working with Emotional Intelligence.* pp. 97-101) นอกจากนี้ คนที่มองโลกในแง่ดีมีความยืดหยุ่น (Resilience) สามารถฟื้นตัวจากเหตุการณ์ที่เลวร้ายได้ ทำให้บุคคลที่มองโลกในแง่ดีประสบความสำเร็จในชีวิต การทำงานและการแข่งขัน (อรพินทร์ ชูชม. 2544: 43; อ้างอิงจาก Seligman. 1998. *Learned Optimism*) การมองโลกในแง่ดีจึงมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรกวรรณ สุพรรณวรรษา (2544: 105-109) ที่ศึกษาการมองโลกในแง่ดีและวิธีการเผชิญปัญหาของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยพบว่า การมองโลกในแง่ดีมีความสัมพันธ์กับการเผชิญปัญหา ดังนั้นการมองโลกในแง่ดีจึงมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค นอกจากนี้ การมองโลกในแง่ดีเป็นความคิดในทางบวกและมีเหตุผลต่อสิ่งที่เป็นสาเหตุที่เกิดเหตุการณ์ที่ดีหรือไม่ดีกับนิสิต นิสิตที่มีการ

มองโลกในแง่ดีจะมองสถานการณ์ที่มีอุปสรรคด้วยความเป็นจริงว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เลวร้ายเสมอไป ทุกปัญหา ย่อมมีทางแก้ไข จึงมีความพยายาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ต้องประสบ ดังนั้น จึงทำให้นิสิตที่มีการมองโลกในแง่ดี สูงมีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสูงด้วย

ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค เนื่องจากลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงเป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดลักษณะของบุคคลให้แตกต่างกัน คนที่มีลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงในตนเอง จะมีลักษณะหรือบุคลิกภาพได้หลายอย่างทั้งมั่นคง เข้มแข็งและอ่อนโยนนุ่มนวล หรือกล้าแสดงออกและเก็บความรู้สึก โดยผสมผสานลักษณะความเป็นชายและลักษณะ ความเป็นหญิง ให้แสดงออกอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้น บุคคลที่มีลักษณะความเป็นชายและ ลักษณะความเป็นหญิง จึงมีความสามารถในการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและประสบ ความสำเร็จ ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิงจึงมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญ อุปสรรค สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกานต์ ทองสนธิ (2549:102) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุบางลักษณะที่มีผลต่อ ยุทธวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดชลบุรี พบว่า ลักษณะความเป็นชายและลักษณะ ความเป็นหญิงมีความสัมพันธ์กับยุทธวิธีการเผชิญปัญหา นอกจากนี้ ลักษณะความเป็นชายส่งผลต่อความสามารถใน การเผชิญอุปสรรคเป็นเพราะลักษณะความเป็นชายเป็นพฤติกรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จของบุคคล ซึ่งแสดงออกโดย ความเข้มแข็ง อดทน ทะเยอทะยาน กล้าหาญ มีอิสระ และเป็นผู้นำ เมื่อนิสิตประสบกับสถานการณ์ที่มีความ ยากลำบากหรืออุปสรรค นิสิตจะใช้ลักษณะความเป็นชายในการแสดงออกเพื่อควบคุมสถานการณ์และแก้ไขอุปสรรค ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ผ่านพ้นไปด้วยดี ดังนั้น นิสิตที่มีลักษณะความเป็นชายสูงจะส่งผลให้มีความสามารถในการเผชิญ อุปสรรคสูงด้วยเช่นกัน ส่วนลักษณะความเป็นหญิงไม่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค เป็นเพราะ ลักษณะความเป็นหญิงเป็นพฤติกรรมที่สนับสนุนหรือเป็นผลดีต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งแสดงออกโดยมีความ ผูกพัน สุภาพอ่อนโยน มีลักษณะยอมตาม ให้ความสนใจตนเองและคนรอบข้าง เมื่อนิสิตประสบกับสถานการณ์ที่มี อุปสรรคเกิดขึ้น นิสิตต้องใช้ความสามารถในการควบคุม รับผิดชอบและความอดทนเพื่อรับมือกับอุปสรรคนั้น ๆ แต่ลักษณะความเป็นหญิงไม่ส่งเสริมให้เกิดลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าว ดังนั้น ลักษณะความเป็นหญิงจึงไม่ส่งผลต่อ ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

ลักษณะมุ่งอนาคตไม่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค อาจเป็นเพราะลักษณะมุ่งอนาคตเป็น พฤติกรรมของการอดทนรอในสถานการณ์ต่าง ๆ หรือมีความพยายามในปัจจุบัน เพื่อจุดมุ่งหมายหรือผลตอบแทนที่มี คุณค่ามากกว่าในอนาคต จึงอาจมองได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตทำให้บุคคลมีความอดทนในสถานการณ์ต่าง ๆ โดย สถานการณ์นั้นอาจเป็นสถานการณ์ที่ไม่มีความยากลำบากหรืออุปสรรคให้บุคคลต้องรับผิดชอบต่อหรือหาแนวทางแก้ไข แต่เป็นเพียงการอดทนหรือระงับความต้องการบางอย่าง เพื่อให้ตนได้รับผลตอบแทนหรือความสำเร็จที่ต้องการใน อนาคต ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเรื่องความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของสตอลท์ซ (Stoltz) ที่ไม่ได้กล่าวถึงลักษณะ มุ่งอนาคตว่ามีผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและการมองโลกในแง่ดี ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิต ซึ่งทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อพิจารณาการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยดังกล่าว เพื่อช่วยส่งเสริมความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิต ซึ่งข้อเสนอแนะมีดังนี้

1.1 ในด้านความเชื่ออำนาจภายในตน ผู้สอนควรปลูกฝังให้นิสิตเห็นว่า การกระทำหรือความพยายามของนิสิตเป็นตัวควบคุมผลที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ และให้นิสิตมีการแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักเหตุผล

1.2 ในด้านลักษณะความเป็นชาย ซึ่งเป็นคุณลักษณะภายในตัวบุคคลโดยไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายภาพว่า จะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้นิสิตได้แสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความกล้าหาญ ความมีอิสระ ความอดทนและกล้าแสดงออกของนิสิต

1.3 ในด้านการมองโลกในแง่ดี ผู้สอนควรปลูกฝังให้นิสิตมองสถานการณ์ต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งให้เห็นว่า อุปสรรคเป็นโอกาสที่นิสิตจะใช้ความสามารถในการแก้ไขให้สถานการณ์ที่เลวร้ายกลับเป็นสถานการณ์ที่ดีได้

1.4 ส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิต ควรกำหนดหรือให้การสนับสนุนกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ช่วยฝึกให้นิสิตมีความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและการมองโลกในแง่ดี โดยจัดให้เป็นกิจกรรมเสริมทั้งในและนอกชั้นเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 4 เพื่อจะได้ทราบว่างานวิจัยที่ทำกับกลุ่มตัวอย่างอื่นจะได้ผลเช่นเดียวกันหรือไม่

2.2 ควรศึกษาตัวแปรอิสระอื่น ๆ เพิ่มเติม ทั้งตัวแปรที่เป็นคุณลักษณะภายในตัวบุคคล เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และปัจจัยภายนอกตัวบุคคล เช่น การอบรมเลี้ยงดู และศึกษาในลักษณะตัวแปรสาเหตุทางตรงและตัวแปรสาเหตุทางอ้อม โดยนำตัวแปรที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรคจากงานวิจัยครั้งนี้ ไปกำหนดอยู่ในกรอบทฤษฎีด้วย เพื่อจะได้โครงสร้างของทฤษฎีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 ควรพัฒนาเครื่องมือวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรคแบบอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น แบบทดสอบแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ เพื่อนำผลการวัดมาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือ ทำให้ได้เครื่องมือในการวิจัยที่มีคุณภาพ รวมทั้งสามารถวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของบุคคลได้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรกรวรรณ สุพรรณวรรษา. (2544). **การวิเคราะห์การมองโลกในแง่ดีและกลวิธีการเผชิญปัญหาของนิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- กรมสุขภาพจิต. (2544). **คู่มือความฉลาดทางอารมณ์**. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- กิ่งทิพย์ พุ่มแก้ว. (2545). **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ทักษะคิดต่อการเป็นครูและความเชื่ออำนาจ ภายในตนกับการปฏิบัติบทบาทของอาจารย์วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข**. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เกษร ภูมิดี. (2546). **การศึกษาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพ และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2531). **ประมวลบทความวิชาการระหว่างปีพุทธศักราช 2526-2531 ฉบับอภิธานการครบรอบ 33 ปี สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ : เยาวชนไทยกับการมุ่งอนาคต**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทนา นันทิกร. (2533). **การทดลองใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการทำงานโดยวางเป้าหมาย สำหรับเยาวชน**. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จารุวรรณ สกุลคู. (2543). **รายงานการวิจัย เรื่องความรู้ความเข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบ รัฐสภาและค่านิยมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยเขตกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เจลา ประเสริฐรังษ์. (2548). **3Q : คุณภาพบัณฑิตที่พึงประสงค์**. สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2548, จาก <http://www.rb.ac.th/rambhai/article81.html>.
- ชลธิชา ศาลิคุปต์. (2532). **กระบวนการพัฒนาและธำรงเอกลักษณ์ของหญิงร่วมเพศ**. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2546). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ณัฐกานต์ ทองสนธิ. (2549). **การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุบางลักษณะ ที่มีต่อยุทธวิธีการเผชิญปัญหาของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). **จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ. (2529). **“การวัดทัศนคติ” ในเอกสารเพื่อการอบรมการวิจัยการศึกษา เล่ม 6**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นายกรัฐมนตรีย์.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2538). **ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และ เพ็ญแข ประจวบปัจฉิม. (2520). **รายงานการวิจัย เรื่อง จริยธรรมของเยาวชนไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดารุณี บุญวิก. (2543). **การศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดนครศรีธรรมราช**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทัศนาก ทอภักดี. (2539). **รายงานการวิจัยฉบับที่ 57 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู ความเชื่ออำนาจภายในตนและความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กในเมืองและชนบท**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นวลละอ อสุภาผล. (2527). **ทฤษฎีบุคลิกภาพ**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นริศวี ปรารมย์. (2539). **ปัจจัยที่สัมพันธ์กับลักษณะการเผชิญปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร**. ปรินูญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นาตยา ปิลันธนานนท์. (2526). **อนาคตศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุญทิพย์ ลีธีระศรี. (2533). **ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจในการควบคุมตนเองเกี่ยวกับสุขภาพกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน**. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุษกร คำคง. (2542). **ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสงขลา**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประณต คำจิม. (2526). **เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาเด็ก**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประทักษ์ ลิขิตเลอสรวง. (2543, ธันวาคม). AQ ความสามารถสู่ความสำเร็จ. **9 ทันโลก**. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2547, จาก http://www.praram9.com/life_lib/9tanlok.asp.
- ประธาน วัฒนาวณิชย์. (2543). **เรื่องไม่ยาก ถ้าอยากเรียนเก่ง**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- ประสูต หุ่นวงศ์มาศ. (2534). **ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของการอธิบายและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- ปราณี รามสูต; และ จำรัส ดั่งสุวรรณ. (2545). **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ธารการพิมพ์.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2534). **เรียนดี-เรียนเก่ง สำหรับนักเรียน-นักศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: น้องใหม่.
- ปิยะดี ลิ้มพะบำรุง. (2547). **การพัฒนาการมองโลกในแง่ดีด้วยโปรแกรมการฝึกทักษะการคิดของนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปิยะมาศ คาร์เตอร์. (2543). **อย่าเพิ่งท้อ อย่าเพิ่งแพ้ เพียงแค่เรียนไม่เก่ง**. กรุงเทพฯ: คนทำหนังสือ.
- พินดา ลินสุวรรณ. (2527). **การเปรียบเทียบลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในวิชาสังคมศึกษาเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการสอนแบบบรรยาย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ศึกษาศาสตร์ - การสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พระราชวรานี. (2540). **“ความสุขที่แท้จริงของชีวิตกับจิตพิสัย,” จิตพิสัย : มิติสำคัญของการพัฒนาคน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- พลินี อากาศ. (2543). **บทบาททางเพศแบบยึดหยุ่นในวัยเด็กตอนปลายถึงวัยรุ่นตอนต้น**. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิทักษ์ วงแหวน. (2546). **การศึกษาปัจจัยพระดัตถ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมไม่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดศรีสะเกษ**. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญแข ประจันปัจฉิม. (2526). **“ลักษณะมุ่งอนาคต,” เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม หน่วยที่ 9-15**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไพโรจน์ โตเทศ. (2531, มีนาคม). **อนาคตกลุ่มประสบการณ์ที่ควรมีในหลักสูตรประถมศึกษา**. **วารสารการศึกษาทม**. 11(6): 18-21.
- ภััสสร ลิมานนท์. (2527). **การศึกษาและวิเคราะห์บทบาททางเพศและสถานภาพสตรี**. กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มยุรี ศรีชัย. (2538). **เทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง**. กรุงเทพฯ: วี.เจ. พรินติ้ง. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. บัณฑิตวิทยาลัย. (2547). **คู่มือการจัดทำปรินญาณิพนธ์และสารนิพนธ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฯ.
- มณฑรา ธรรมบุศย์. (2544, กันยายน). **AQ กับความสำเร็จของชีวิต**. **วิชาการ**. 4(9): 12-17.
- เมธยา คุณไทยสงค์. (2546). **จิตลักษณะบางประการที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

- รังสรรค์ เพ็งหนู. (2531). **อนาคตศาสตร์และการแนะแนวเชิงอนาคต**. ราชบุรี: โรงเรียนหนองโพวิทยา.
- รัจวี นพเกตุ. (2542). **มนุษย์ : จิตวิทยาทางเพศ**. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- รัชนิดา สบายวรรณ. (2547). **การสร้างแบบวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. ปริญญาโท กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. (2543). **การวัดด้านจิตพิสัย**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- (2543). **เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลักขณา มุลศรี. (2535). **การเปรียบเทียบความวิตกกังวลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะบทบาททางเพศต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณดี สุทธิธารกร; ปรีชา ตราดธารทิพย์; และ วรรณภา ภาษาประเทศ. (2541). **การดัดแปลงแบบทดสอบ ความเชื่อในแหล่งอำนาจควบคุมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ว.วชิรเมธีภิกขุ. (2545). เห็นสุขในทุกข์ เห็นโอกาสในวิกฤต. **เนชั่นสุดสัปดาห์**. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2548, จาก <http://www.BKKnews.com/weekend/20011105/wed16.html>.
- วันเพ็ญ บุญประกอบ. (2545). **จิตเวชเด็กสำหรับกุมารแพทย์**. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2548, จาก <http://www.mahidol/ra/rapc/s6.html>.
- วันเพ็ญ สมภพรุ่งโรจน์. (2547). **การศึกษาและพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยใช้การฝึกอบรมแบบเพื่อนช่วยเพื่อน**. ปริญญาโท กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2537, ตุลาคม-ธันวาคม). การพัฒนานิสิตนักศึกษาศึกษาศาสตร์ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง. **ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. 23(2): 1-13.
- วิทยา นาควัชระ. (2544). **วิธีเลี้ยงลูกให้ เก่ง ดี มีสุข (IQ EQ MO AO)**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วิรัช วรรณรัตน์. (2532). **การตรวจคุณภาพเครื่องมือในการวัดผลและวิจัย**. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิริย์อร สุภัทรเกียรติ. (2546, มิถุนายน-กันยายน). เด็กวัยรุ่นกับความรุนแรง. **สารสุขภาพจิต**. 15(3): 8-9.
- วิไลวรรณ ศรีสงคราม. (2539). **การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะความเป็นชาย ลักษณะความเป็นหญิง และความสามารถในการปรับตัวต่อเพื่อนต่างเพศของนักศึกษาวัยรุ่นที่เรียนในสาขาวิชาชีพต่างกันของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล**. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วินัส ภัคดีนรา. (2546). **ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพกับเชาวน์อารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ)**. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2545). **เทคนิคสร้าง IQ EQ AQ 3Q เพื่อความสำเร็จ**. กรุงเทพฯ: สถาบันสร้างสรรค์ศักยภาพสมองศรีเอทีเฟเบอร์.
- สมพิศ แซ่เฮง. (2546). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนสาขาช่างอุตสาหกรรม โรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมิต อาชวินิกกุล. (2542). **อุปสรรคเอาชนะได้ไม่ยาก**. กรุงเทพฯ: ดับเบิลไชนันท์พริ้นติ้ง.
- สุชาติ กิระนันท์. (2542). **ทฤษฎีและวิธีการสำรวจตัวอย่าง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพร ธารชานนท์. (2544). **รายงานการวิจัยฉบับที่ 66 ปัจจัยที่มีผลต่อวินัยในตนเองของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุมาลี พัวชู. (2547). **การศึกษาพัฒนาการความสามารถในการคิดสังเคราะห์และการมองโลกในแง่ดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3**. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2543). **วิสัยทัศน์การพัฒนาระดับอุดมศึกษาของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)**. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา สำนักงานฯ.
- อรพินทร์ ชูชม. (2544, พฤษภาคม). จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติในการมองโลกในแง่ดี. **พฤติกรรมศาสตร์**. 7(1): 43-53.
- อุบลรัตน์ เต็งไตรรัตน์. (2520, มกราคม). การศึกษาในอนาคต. **สภาการศึกษาแห่งชาติ**. 11(2): 28-40.
- อุรวดี รุจิเกียรติกำจร, ผู้แปล. (2539). **วิธีเรียนอย่างมีคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- อุไร จักรศรีมงคล. (2545). **การพัฒนาโครงสร้างเชาวน์อารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ด. (การทดสอบและวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Brown, G. H.; & Harris, T. J. (1978). **Social Origins of Depression**. London: Tristock.
- Chang, E. C. (2001). **Optimism & Pessimism**. London: Edward Brother.
- Crown, Douglas P. (1979). **The Experimental Study of Personality**. Canada: University of Waterloo Ontario.

- Dacey, John S. (1979). **Adolescents Today**. California: Goodyear Publishing.
- Kaplan, Alexandra G.; & Sedney, Mary A. (1980). **Psychology and Sex Roles: An Androgynous Perspective**. Boston: Little, Brown.
- Kilmann, Peter R. (1984). **Human Sexuality in Contemporary Life**. South Carolina: Allyn and Bacon.
- Lefcourt, Herbert M. (1990). **Measures of Personality and Psychological Attitudes**. San Diego: California Academic Press.
- Mahoney, M.J. (1974). **Cognition and Behavior modification**. Cambridge Mass: Ballinga.
- McGhee, Paul E.; & Crandall, Virginia C. (1968). Beliefs in Internal External Control of Reinforcements & Academic Performance. **Child Development**. 39: 92-93.
- Mischel, W. (1974). **Processes in Delay of Gratification in Advances in Experimental Social Psychology**. Berkowitz L. V.7. pp. 249-293. New York: Academic Press.
- Moursund, J. P. (1976). **Learning and Learner**. California: Brooks\Cole.
- Parkinson, B.; et al. (1996). **Changing Moods**. London: Tottenham Corert.
- Pedhazur, Elazar J. (1997). **Multiple Regression in Behavioral Research : Explanation and Prediction**. 3rd ed. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Peterson, C.; & Seligman, Martin E. P. (1987). Explanatory style and illness. **Journal of Personality**. 55(2): 237-265.
- Raynor. (1982). **Motivation Career Striving and Aging**. Washington: Hemisphere.
- Rotter, Julian B. (1982). Generalized Expectancies for Internal Versus External Control of Reinforcements. **The Development and Applications of Social Learning Theory**. 169-283
- Seligman, Martin E. P. (1990). **Learning Optimism**. New York: Pocket Books.
- Seligman, Martin E. P.; et al. (1997, January). Explanatory style change during cognitive therapy for unipolar depression. **Journal of Abnormal Psychology**. 97(1): 13-18
- Solomon, D.; & Oberlander M. I. (1974). "**Locus of Control in the Classroom,**" in **Psychological Concepts in the Classroom**. Edited by Richard H. Coop and Kinnard White. New York: Harper and Row Publishers.
- Stoltz, Paul G. (1997). **Adversity Quotient : Turning Obstacles into Opportunities**. New York: John Wiley & Sons.
- Strickland, B. R. (1977). "**Internal-External Control of Reinforcement,**" in **Personality Variables in Social Behavioral**. Edited by Thomas Blass. New York: John Wiley & Sons.

- Thomas-sharksnas, Bonnie L. (2002). **The Relationship Between Resilience and Job Satisfaction in Mental Health Care Workers**. Retrieved February 15, 2005, from http://www.peaklearning.com/documents/grp_thomas-sharksnas.pdf.
- Vincence, N. P. (1982). **The Power of Positive Thinking**. New York: Plenum Press.
- Williams, Mark W. (2003). **The Relationship Between Principal Response to Adversity and Student Achievement**. Retrieved February 15, 2005, from http://www.peaklearning.com/documents/grp_williams_abstract.pdf.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วิรัช วรรณรัตน์ สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. รองศาสตราจารย์อัจจรา สุขารมณ์ รองผู้อำนวยการฝ่ายสืบสานศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมพิเศษ
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรหมธิดา แสนคำเครือ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข
คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 10 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

ด้านการควบคุมสถานการณ์ (C)			ด้านความเป็นเจ้าของ (O)		
ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก
1	1.0	คัดออก	4	0.4	คัดออก
5	1.0	คัดเลือกไว้	9	1.0	คัดเลือกไว้
11	1.0	คัดออก	14	1.0	คัดเลือกไว้
21	1.0	คัดเลือกไว้	17	0.6	คัดเลือกไว้
24	1.0	คัดเลือกไว้	28	1.0	คัดเลือกไว้
27	1.0	คัดเลือกไว้	34	1.0	คัดเลือกไว้
31	1.0	คัดเลือกไว้	38	1.0	คัดเลือกไว้
33	1.0	คัดเลือกไว้	39	0.6	คัดเลือกไว้
36	0.8	คัดเลือกไว้	41	1.0	คัดเลือกไว้
40	1.0	คัดเลือกไว้	44	0.6	คัดเลือกไว้
45	1.0	คัดเลือกไว้	52	1.0	คัดเลือกไว้
46	1.0	คัดเลือกไว้	53	1.0	คัดเลือกไว้
48	0.8	คัดเลือกไว้	55	0.6	คัดออก
51	1.0	คัดเลือกไว้	56	0.6	คัดเลือกไว้

ตาราง 10 (ต่อ)

ด้านการรับรู้ผลกระทบของอุปสรรค (R)			ด้านความอดทนต่ออุปสรรค (E)		
ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก
2	1.0	คัดออก	3	0.8	คัดเลือกไว้
6	1.0	คัดเลือกไว้	7	1.0	คัดเลือกไว้
8	1.0	คัดเลือกไว้	13	1.0	คัดออก
10	1.0	คัดเลือกไว้	16	1.0	คัดออก
12	1.0	คัดเลือกไว้	20	1.0	คัดเลือกไว้
15	1.0	คัดออก	23	1.0	คัดเลือกไว้
18	1.0	คัดเลือกไว้	26	1.0	คัดเลือกไว้
19	1.0	คัดเลือกไว้	30	1.0	คัดเลือกไว้
22	1.0	คัดเลือกไว้	35	1.0	คัดเลือกไว้
25	1.0	คัดเลือกไว้	37	1.0	คัดเลือกไว้
29	1.0	คัดเลือกไว้	43	1.0	คัดเลือกไว้
32	1.0	คัดเลือกไว้	47	1.0	คัดเลือกไว้
42	1.0	คัดเลือกไว้	50	1.0	คัดเลือกไว้
49	1.0	คัดเลือกไว้	54	1.0	คัดเลือกไว้

ตาราง 11 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี

มิติตนเอง			มิติความคงทน			มิติความครอบคลุม		
ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก
1	1.0	คัดเลือกไว้	2	0.8	คัดเลือกไว้	3	1.0	คัดเลือกไว้
4	1.0	คัดเลือกไว้	5	1.0	คัดเลือกไว้	6	1.0	คัดเลือกไว้
7	1.0	คัดออก	8	0.8	คัดเลือกไว้	9	1.0	คัดออก
10	1.0	คัดเลือกไว้	11	0.8	คัดเลือกไว้	12	1.0	คัดเลือกไว้
13	0.8	คัดเลือกไว้	14	1.0	คัดเลือกไว้	15	0.8	คัดออก
16	1.0	คัดเลือกไว้	17	0.8	คัดเลือกไว้	18	0.8	คัดออก
19	1.0	คัดเลือกไว้	20	1.0	คัดเลือกไว้	21	1.0	คัดเลือกไว้
22	1.0	คัดเลือกไว้	23	1.0	คัดเลือกไว้	24	1.0	คัดเลือกไว้
25	1.0	คัดออก	26	0.8	คัดออก	27	1.0	คัดเลือกไว้
28	1.0	คัดเลือกไว้	29	1.0	คัดเลือกไว้	30	1.0	คัดเลือกไว้
31	0.8	คัดเลือกไว้	32	0.8	คัดเลือกไว้	33	0.8	คัดเลือกไว้
34	1.0	คัดเลือกไว้	35	1.0	คัดเลือกไว้	36	1.0	คัดเลือกไว้
37	0.8	คัดเลือกไว้	38	1.0	คัดออก	39	1.0	คัดเลือกไว้
40	0.8	คัดออก	41	0.8	คัดเลือกไว้	42	1.0	คัดเลือกไว้
43	1.0	คัดเลือกไว้	44	0.8	คัดเลือกไว้	45	1.0	คัดเลือกไว้

ตาราง 12 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรค

ด้านการควบคุมสถานการณ์ (C)			ด้านความเป็นเจ้าของ (O)		
ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
2	.3696	คัดออก	6	.2618	คัดเลือกไว้
14	.4122	คัดเลือกไว้	9	.1927	คัดออก
17	.4943	คัดเลือกไว้	10	.1749	คัดออก
20	.4967	คัดเลือกไว้	21	.4426	คัดเลือกไว้
24	.4482	คัดเลือกไว้	27	.3841	คัดเลือกไว้
26	.5011	คัดเลือกไว้	31	.3394	คัดเลือกไว้
29	.4671	คัดเลือกไว้	32	.3265	คัดเลือกไว้
33	.4406	คัดเลือกไว้	34	.3373	คัดเลือกไว้
38	.3703	คัดออก	37	.1553	คัดออก
39	.3541	คัดออก	45	.3513	คัดเลือกไว้
41	.3579	คัดออก	46	.1514	คัดออก
44	.4393	คัดเลือกไว้	48	.2925	คัดเลือกไว้

ตาราง 12 (ต่อ)

ด้านการรับรู้ผลกระทบของอุปสรรค (R)			ด้านความอดทนต่ออุปสรรค (E)		
ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
3	.4283	คัดเลือกไว้	1	.2000	คัดออก
5	.4187	คัดเลือกไว้	4	.1808	คัดออก
7	.3008	คัดออก	13	.1801	คัดออก
8	.3454	คัดออก	16	.4395	คัดเลือกไว้
11	.2836	คัดออก	19	.4615	คัดเลือกไว้
12	.3872	คัดเลือกไว้	23	.4022	คัดเลือกไว้
15	.3833	คัดเลือกไว้	28	.3205	คัดเลือกไว้
18	.4266	คัดเลือกไว้	30	.2900	คัดเลือกไว้
22	.4750	คัดเลือกไว้	36	.3462	คัดเลือกไว้
25	.3537	คัดเลือกไว้	40	.2907	คัดเลือกไว้
35	.3475	คัดเลือกไว้	43	.2372	คัดเลือกไว้
42	.3294	คัดออก	47	.2020	คัดออก

ตาราง 13 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี

มิติตนเอง			มิติความคงทน			มิติความครอบคลุม		
ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
1	.3474	คัดเลือกไว้	2	.1628	คัดออก	3	.1047	คัดออก
4	.1981	คัดเลือกไว้	5	.0715	คัดออก	6	.0705	คัดออก
8	.2429	คัดเลือกไว้	7	.1907	คัดเลือกไว้	10	.1949	คัดออก
11	.3432	คัดเลือกไว้	9	.2102	คัดเลือกไว้	17	.4916	คัดเลือกไว้
13	.5122	คัดเลือกไว้	12	.0286	คัดออก	20	.1638	คัดออก
15	.0067	คัดออก	14	.2996	คัดเลือกไว้	21	.4069	คัดเลือกไว้
18	.2977	คัดเลือกไว้	16	.3530	คัดเลือกไว้	23	.4488	คัดเลือกไว้
22	-.0174	คัดออก	19	.2338	คัดเลือกไว้	26	.5126	คัดเลือกไว้
24	.2302	คัดเลือกไว้	25	.2627	คัดเลือกไว้	29	.4456	คัดเลือกไว้
27	.0067	คัดออก	28	.1812	คัดเลือกไว้	31	.3696	คัดเลือกไว้
30	.1013	คัดออก	32	.0385	คัดออก	33	.2781	คัดเลือกไว้
34	.1713	คัดเลือกไว้	35	.1895	คัดเลือกไว้	36	.2809	คัดเลือกไว้

ตาราง 14 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคตและแบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน

แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต		แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน	
ข้อ	r	ข้อ	r
1	.4522	1	.26
2	.2527	2	.36
3	.3405	3	.37
4	.3503	4	.42
5	.3399	5	.23
6	.1921	6	.35
7	.4092	7	.35
8	.3931	8	.48
9	.2667	9	.30
10	.2614	10	.36
11	.2236	11	.32
12	.3533	12	.43
13	.2778	13	.42
14	.1771	14	.32
15	.4101	15	.41
16	.3137	16	.49
17	.3271	17	.46
18	.2100	18	.35
19	.4459	19	.34
20	.0680	20	.26
ค่าความเชื่อมั่น	.7329		.6573

ตาราง 15 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามลักษณะความเป็นชายและแบบสอบถามลักษณะความเป็นหญิง

แบบสอบถามลักษณะความเป็นชาย		แบบสอบถามลักษณะความเป็นหญิง	
ข้อ	r	ข้อ	r
3	.6315	2	.4165
8	.3797	4	.6454
11	.3201	5	.6436
13	.4118	7	.4787
15	.6165	9	.3449
16	.4118	10	.3007
18	.6343	14	.2022
22	.3208	19	.5596
25	.4856	20	.5171
27	.5461	23	.3030
29	.5815	24	.3882
31	.4057	28	.4423
32	.5251	30	.3362
34	.5452	35	.6431
37	.5997	36	.5680
41	.6472	39	.1239
42	.5133	40	.6446
45	.5653	44	.6003
48	.5396	46	.4431
49	.5434	50	.4929
ค่าความเชื่อมั่น	.8888		.8397

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถานการณ์ : นิสิตต้องเป็นตัวแทนห้องไปประชุมเรื่องกิจกรรม นิสิตจึงฝากเพื่อนดูผลการสอบวิชาหนึ่ง เพื่อนบอกว่านิสิตสอบผ่าน ต่อมานิสิตจึงรู้ว่านิสิตสอบไม่ผ่าน และเหลือเวลาอีก 1 วันจะต้องสอบแก้ตัว

1. เหตุการณ์นี้มีผลกระทบต่อการเรียนของนิสิตอย่างไร (R)

มีผลต่อการเรียนทั้งหมด 1 2 3 4 5 มีผลต่อการเรียนวิชานี้เท่านั้น

สถานการณ์ : ในระหว่างการชี้แจงความก้าวหน้าของงาน เพื่อน ๆ ไม่สนใจฟังนิสิต

2. การที่เพื่อน ๆ ไม่สนใจฟังนิสิต ใครควรเป็นคนรับผิดชอบ (O)

เพื่อน 1 2 3 4 5 ตัวนิสิต

สถานการณ์ : นิสิตกับเพื่อนขัดแย้งกันเพราะมีความคิดเห็นไม่ตรงกันเรื่องหัวข้อที่นำเสนอในรายงานโดยเพื่อนมีหลักฐานข้อมูลสนับสนุนชัดเจนกว่า

3. เหตุการณ์นี้มีผลกระทบต่อการทำรายงานของนิสิตอย่างไร (R)

มีผลต่อการทำรายงาน 1 2 3 4 5 มีผลต่อการทำรายงานชิ้นนี้
ชิ้นต่อ ๆ ไป เท่านั้น

สถานการณ์ : เพื่อนชวนนิสิตไปเที่ยว ชากลับนิสิตเปียกฝนทำให้มีอาการคัดจมูกและจามมาก

4. การที่นิสิตมีอาการไม่สบาย ใครควรเป็นคนรับผิดชอบ (O)

เพื่อน 1 2 3 4 5 ตัวนิสิต

สถานการณ์ : ตอนกลางภาค มีวิชาหนึ่งที่นิสิตทำคะแนนสอบได้ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม อาจารย์จึงให้ทำรายงานส่งเพื่อเป็นคะแนนช่วย แต่นิสิตต้องไปออกค่ายอาสากับเพื่อนในช่วงเวลาเดียวกัน

5. นิสิตสามารถจัดการกับสถานการณ์นี้ได้เพียงใด (C)

ไม่สามารถจัดการได้ 1 2 3 4 5 สามารถจัดการได้

6. เหตุการณ์นี้มีผลกระทบต่อการเรียนของนิสิตอย่างไร (R)

มีผลต่อการเรียนทุกวิชา 1 2 3 4 5 มีผลต่อการเรียนวิชานี้เท่านั้น

7. เมื่อนิสิตต้องไปออกค่ายอาสา นิสิตจะอย่างไร (E)

ไม่ทำรายงานวิชานี้ 1 2 3 4 5 ทำรายงานวิชานี้ส่งให้เรียบร้อย

สถานการณ์ : นิสิตฝากเพื่อนส่งรายงานเพราะต้องรีบไปทำธุระอื่น ต่อมาอาจารย์บอกว่า นิสิตยังไม่ได้ส่งรายงาน

8. นิสิตสามารถจัดการกับสถานการณ์นี้ได้เพียงใด (C)

ไม่สามารถจัดการได้ 1 2 3 4 5 สามารถจัดการได้

9. เหตุการณ์นี้มีผลกระทบต่อการเรียนของนิสิตอย่างไร (R)

มีผลต่อการเรียนทุกวิชา 1 2 3 4 5 มีผลต่อการเรียนวิชานี้เท่านั้น

10. ถ้าอาจารย์ให้นิสิตส่งรายงานภายในวันถัดไป นิสิตจะอย่างไร (E)

ไม่ทำรายงานชิ้นนี้ 1 2 3 4 5 ต้องทำรายงานชิ้นนี้ให้ทันส่ง

สถานการณ์ : นิสิตอาศัยอยู่กับญาติ ซึ่งนิสิตต้องช่วยทำงานบ้านทุกวัน ทำให้สัปดาห์นี้นิสิตจึงไม่สามารถทำรายงานและเตรียมตัวสอบวิชาหนึ่งได้อย่างเต็มที่

11. นิสิตสามารถจัดการกับสถานการณ์นี้ได้เพียงใด (C)
ไม่สามารถจัดการได้	1	2	3	4	5	สามารถจัดการได้
12. การที่นิสิตไม่สามารถทำรายงานและเตรียมตัวสอบได้อย่างเต็มที่ ใครควรเป็นคนรับผิดชอบ (O)
ญาติ	1	2	3	4	5	ตัวนิสิต
13. เหตุการณ์นี้มีผลกระทบต่อการเรียนของนิสิตอย่างไร (R)
มีผลต่อการเรียนทุกวิชา	1	2	3	4	5	มีผลต่อการเรียนวิชานี้เท่านั้น
14. ถ้านิสิตจำเป็นต้องอาศัยอยู่กับญาติต่อไป นิสิตจะอย่างไร (E)
ไม่ช่วยทำงานบ้านในช่วงที่สอบ	1	2	3	4	5	พยายามทำให้ได้ทั้ง 2 หน้าที่

สถานการณ์ : นิสิตเช่าหอพักรวมกับเพื่อนอีก 2 คน นิสิตกำลังทบทวนบทเรียนและทำการบ้าน ส่วนเพื่อนคนหนึ่งพาเพื่อนมาซ่อมดนตรีในห้อง ทำให้ นิสิตไม่มีสมาธิในการทำงาน

15. นิสิตสามารถจัดการกับสถานการณ์นี้ได้เพียงใด (C)
ไม่สามารถจัดการได้	1	2	3	4	5	สามารถจัดการได้
16. เหตุการณ์นี้มีผลกระทบต่อการทำงานของนิสิตอย่างไร (R)
มีผลต่อการทำงานครั้งต่อ ๆ ไป	1	2	3	4	5	มีผลต่อการทำงานครั้งนี้เท่านั้น

สถานการณ์ : เดือนนี้พ่อกับแม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น จึงให้เงินนิสิตลดลง ทำให้ นิสิตต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด

17. นิสิตสามารถจัดการกับสถานการณ์นี้ได้เพียงใด (C)
ไม่สามารถจัดการได้	1	2	3	4	5	สามารถจัดการได้
18. การที่นิสิตต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด ใครควรเป็นคนรับผิดชอบ (O)
พ่อแม่	1	2	3	4	5	ตัวนิสิต
19. ถ้าพ่อแม่ต้องลดค่าใช้จ่ายของนิสิตตลอดไป นิสิตจะอย่างไร (E)
ขอให้พ่อแม่ส่งเงินมาเท่าเดิม	1	2	3	4	5	หางานพิเศษทำเพื่อนำมาใช้จ่าย

สถานการณ์ : นิสิตเฉลี่ยค่าห้องพักกับเพื่อนอีก 2 คน เดือนนี้เพื่อนคนหนึ่งเกิดติดขัดเรื่องเงิน ไม่สามารถจ่ายค่าห้องพักได้

20. นิสิตสามารถจัดการกับสถานการณ์นี้ได้เพียงใด (C)
ไม่สามารถจัดการได้	1	2	3	4	5	สามารถจัดการได้
21. ถ้าเพื่อนของนิสิตมีปัญหาเรื่องเงินอีก นิสิตจะอย่างไร (E)
ไม่สนใจเรื่องของเพื่อน	1	2	3	4	5	ช่วยเพื่อนหางานพิเศษทำเพื่อนำมาใช้จ่าย

สถานการณ์ : เพื่อนสนิทชวนนิสิตไปดูภาพยนตร์จากที่เคยเลื่อนมาแล้วครั้งหนึ่ง แต่เพื่อนนิสิตติดนัดตีวงหนังสือกับเพื่อนในห้อง

31. นิสิตสามารถจัดการกับสถานการณ์นี้ได้เพียงใด (C)

ไม่สามารถจัดการได้	1	2	3	4	5	สามารถจัดการได้
--------------------	---	---	---	---	---	-----------------

32. การที่นิสิตต้องผัดนัดกับเพื่อนสนิท ใครควรเป็นคนรับผิดชอบ (O)

เพื่อน	1	2	3	4	5	ตัวนิสิต
--------	---	---	---	---	---	----------

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่า ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติที่แท้จริงของนิสิตเพียงช่องเดียวจาก 5 ระดับ ดังนี้

จริงมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตมากที่สุด
 จริงมาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตค่อนข้างมาก
 จริงปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตปานกลาง
 จริงน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตค่อนข้างน้อย
 จริงน้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1.	นิสิตได้รับคำชมเชยจากอาจารย์เพราะนิสิตทำความดี					
2.	นิสิตนำเสนองานได้ไม่ค่อยดีเพราะนิสิตเตรียมตัวไม่พร้อม					
3.	ในชั่วโมงเรียน นิสิตจดคำบรรยายของอาจารย์ลงสมุดไม่ทัน เพราะนิสิตเป็นคนเขียนหนังสือช้า					
4.	นิสิตชนะเลิศในการแข่งขันเกมตอบปัญหา เพราะ นิสิตเป็นคนเก่ง					
5.	ผลการเรียนในภาคเรียนแรกของนิสิตอยู่ในเกณฑ์ดี เพราะนิสิตตั้งใจเรียน					
6.	เพื่อนคนหนึ่งไม่มาร่วมงานในวันคล้ายวันเกิดของนิสิตเพราะเพื่อนเป็นคนไม่ชอบยุ่งกับคนอื่น					
7.	นิสิตได้รับเลือกเป็นหัวหน้ากลุ่มรายงาน เพราะนิสิตทำได้ทุกหน้าที่					
8.	นิสิตไม่ได้เกรด A ในวิชาที่คาดหวังไว้ เพราะนิสิตเป็นคนเรียนไม่เก่ง					
9.	นิสิตได้รับความรักและการปฏิบัติอย่างดีจากเพื่อน เพราะนิสิตเป็นคนดี					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
10.	เมื่อมีปัญหาเพื่อนจะปรึกษากับนิสิต เพราะนิสิตให้คำแนะนำที่ดี					
11.	นิสิตตอบคำถามของอาจารย์ไม่ได้ เพราะนิสิตไม่ถนัดการเรียบเรียงคำพูด					
12.	นิสิตชนะเลิศในการแข่งขันเกมตอบปัญหา เพราะนิสิตมีความสามารถในเรื่องนั้น					
13.	การที่นิสิตพูดได้ไม่ค่อยดีในการนำเสนองาน เพราะนิสิตนำเสนองานไม่เก่ง					
14.	ผลการเรียนในภาคเรียนแรกของนิสิตอยู่ในเกณฑ์ดี เพราะนิสิตเป็นคนเรียนเก่ง					
15.	นิสิตได้รับเลือกเป็นหัวหน้ากลุ่มรายงาน เพราะนิสิตมีความสามารถ					
16.	นิสิตอ่านหนังสือเตรียมสอบไม่ทัน เพราะนิสิตวางแผนการอ่านหนังสือไม่ดี					
17.	นิสิตรู้จักกับเพื่อนต่างสาขาวิชาจำนวนมาก เพราะนิสิตเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์					
18.	ผลการเรียนของนิสิตต่ำกว่าภาคเรียนแรก เพราะนิสิตเรียนไม่เก่ง					
19.	นิสิตได้รับคำชมเชยจากอาจารย์เพราะนิสิตทำดีกับทุก คน					
20.	นิสิตได้รับความรักและการปฏิบัติอย่างดีจากเพื่อน เพราะนิสิตปฏิบัติกับเพื่อนอย่างดี					
21.	นิสิตได้เข้าเรียนในสถาบันที่มีชื่อเสียง เพราะนิสิตเป็นคนเก่ง					
22.	เพื่อนคนหนึ่งไม่มาร่วมงานในวันคล้ายวันเกิดของ นิสิตเพราะนิสิตมีเรื่องขัดแย้งกับเขา					
23.	นิสิตต้องเร่งรีบทำรายงานส่งอาจารย์ เพราะนิสิตเป็นคนหนึ่งนอนใจ					
24.	รายงานของกลุ่มนิสิตได้รับเลือกเป็นงานตัวอย่าง					

เพราะนิสัยและเพื่อนเป็นคนเก่ง

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่า ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติที่แท้จริงของนิสิตเพียงช่องเดียวจาก 5 ระดับ ดังนี้

จริงมากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตมากที่สุด
จริงมาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตค่อนข้างมาก
จริงปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตปานกลาง
จริงน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตค่อนข้างน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนิสิตน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
1.	นิสิตรีบทำงานให้เสร็จก่อนไปเที่ยวเสมอ					
2.	ถ้านิสิตอยากได้สิ่งใดและต้องรอคอย นิสิตจะหมดความอดทนหรือทนไม่ได้					
3.	นิสิตจัดเตรียมหนังสือหรืออุปกรณ์การเรียน ที่ต้องนำไปมหาวิทยาลัยให้เสร็จในวันนั้น เพื่อจะได้ไม่เสียเวลาในตอนเช้าวันรุ่งขึ้น					
4.	นิสิตชอบวางแผนการทำงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้งานเสร็จตามกำหนด					
5.	เมื่อใกล้สอบนิสิตจะขยันมาเรียนมากขึ้น เพื่อจะได้เข้าใจบทเรียนและสอบได้คะแนนดี					
6.	นิสิตเห็นว่า ไม่มีความจำเป็นต้องรับประทาน อาหารเข้าทุกวัน					
7.	นิสิตมักลืมหำรายงานอยู่เสมอ					
8.	นิสิตพยายามขยันเรียน แม้ว่าผลการเรียนใน บางวิชายังไม่ดีเท่าที่ควร					
9.	แม้วันพรุ่งนี้ นิสิตจะสอบ นิสิตก็ไม่พลาดดู รายการโปรดทางโทรทัศน์ในช่วงดึก					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
10.	นิสิตคิดว่า การเรียนมีส่วนช่วยให้ประสบความสำเร็จในอนาคต					
11.	นิสิตชอบขีดเขียนลงในหนังสือเรียนจนสกปรก					
12.	นิสิตอยากเรียนหนังสือมาก ๆ เพื่อในอนาคตจะได้ทำงานดี ๆ					
13.	เมื่อมีคนขัดใจ นิสิตมักจะฉวยสิ่งใกล้มือขว้างปาหรือทำลายเสมอ					
14.	นิสิตเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บเงินไว้มาก ๆ					
15.	นิสิตไม่ชอบสอบตกจึงขยันดูหนังสือเรียน					
16.	แม้ร่างกายจะสกปรก นิสิตก็จะไม่อาบน้ำถ้ารู้สึกไม่อยากอาบน้ำ					
17.	นิสิตจะไม่ใช้เงินจนหมดเพราะเกรงว่าพรุ่งนี้จะไม่มียกเงินใช้					
18.	ถ้าพบของที่ชอบได้มากและมีราคาแพง นิสิตจะซื้อทันที					
19.	ถึงแม้ว่านิสิตจะไม่ชอบเรียนในบางวิชา แต่ก็ตั้งใจเรียนเพื่อให้สอบได้คะแนนดี ๆ					
20.	นิสิตรู้สึกท้อแท้ที่จะต้องเรียนวิชาที่ยาก ๆ					

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วทำ ล้อมรอบข้อ ก. หรือ ข. ที่ตรงกับความเชื่อของนิสิตมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ
1.	ก. ไม่ว่านิสิตจะพยายามสักเพียงใดก็ยังมีบางคนไม่ชอบนิสิตอยู่นั่นเอง ข. คนที่มีคนไม่ชอบนั้นเป็นเพราะไม่เข้าใจว่าจะทำตัวให้เข้ากับคนอื่นได้อย่างไร
2.	ก. ในระยะยาวแล้ว ผู้คนจะได้รับการยอมรับตามที่เขาคควรจะได้รับ ข. ช่างโชคร้ายจริง ๆ ที่คุณค่าของคนมักจะถูกมองข้ามไปไม่ว่าเขาจะพยายามสักเพียงใดก็ตาม
3.	ก. สิ่งเศร้าหมองที่เกิดกับชีวิตคนเราส่วนหนึ่งเป็นเพราะโชคไม่ดี ข. ความโชคร้ายของคนเราเป็นผลจากการกระทำของตนเอง
4.	ก. สำหรับผู้เรียนที่เตรียมตัวมาดี มักจะไม่ค่อยมีกรณีที่ถูกว่า ข้อสอบไม่ยุติธรรม ข. มีบ่อยครั้งที่การสอบดูเหมือนจะไม่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เรียน ถึงทำไปก็ไม่มีประโยชน์
5.	ก. การที่จะประสบความสำเร็จนั้นต้องมาจากการทำงานหนัก โชคมีส่วนนิดหน่อยหรือไม่มีเลย ข. การที่จะได้งานที่ดีนั้นส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ การไปอยู่ที่เหมาะสมในเวลาที่เหมาะสม
6.	ก. เมื่อนิสิตวางแผนทำสิ่งใด นิสิตแน่ใจว่าจะสามารถทำตามแผนนั้นได้ ข. ไม่ค่อยฉลาดนักที่จะวางแผนอะไรไว้นานเกินไป เพราะบางทีหลายสิ่งหลายอย่างจะดีหรือเลวก็แล้วแต่โชคอยู่ดี
7.	ก. เป็นการยากที่จะรู้ว่า คนคนหนึ่งจะชอบเราหรือไม่ ข. นิสิตจะมีเพื่อนมากเท่าไรขึ้นอยู่กับว่า นิสิตจะเป็นคนน่าคบเพียงใด
8.	ก. บางครั้งนิสิตไม่เข้าใจว่า อาจารย์เอาอะไรมาตัดสินเกรดผู้เรียน ข. การเอาใจใส่การเรียนของนิสิตกับเกรดที่นิสิตได้รับมีความสัมพันธ์กันสูง
9.	ก. มีบ่อยครั้งที่นิสิตรู้สึกไม่ค่อยมีอิทธิพลต่อสิ่งที่เกิดขึ้นกับนิสิต ข. เป็นไปไม่ได้ที่นิสิตจะเชื่อว่า ความบังเอิญหรือโชคมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตของนิสิต
10.	ก. ผู้คนเหงาเพราะพวกเขาไม่พยายามที่จะเป็นเพื่อนกับใคร ข. การพยายามเอาใจคนอื่นมากเกินไปก็ไม่ค่อยมีประโยชน์ ถ้าเขาจะชอบนิสิตก็เพราะเขาชอบนิสิต

ข้อ	ข้อความ
11.	ก. อะไรจะเกิดกับนิสิตก็เป็นการกระทำของนิสิตเอง ข. บางครั้งนิสิตรู้สึกว่าจะไม่อาจควบคุมทิศทางที่ชีวิตนิสิตจะดำเนินไป
12.	ก. ความคิดที่ว่าอาจารย์ไม่ยุติธรรมกับนิสิตเป็นความคิดที่เหลวไหล ข. นิสิตส่วนใหญ่ไม่เข้าใจหลักเกณฑ์ที่ว่า ระดับคะแนนที่ได้รับตัวใดเป็นผลที่เกิดจากความบังเอิญ
13.	ก. เมื่อนิสิตต้องการได้สิ่งใด ดวงมีส่วนเกี่ยวข้องน้อยมากหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเลย ข. หลายครั้งที่เราเลือกตัดสินใจโดยการโยนหัวโยนก้อย
14.	ก. ใครที่ได้ตำแหน่งหัวหน้ามักขึ้นกับว่า ใครโชคดีพอและได้จังหวะที่ถูกต้องก่อน ข. บุคคลสามารถกระทำในสิ่งที่ถูกต้องได้ด้วยความสามารถ ดวงมีส่วนเกี่ยวข้องน้อยมากหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเลย
15.	ก. ส่วนใหญ่พวกเราจะตกอยู่ภายใต้แรงกดดันที่เราไม่เข้าใจและไม่สามารถควบคุมได้ トラบไตที่ยังดำรงชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ ข. ประชาชนสามารถควบคุมสถานการณ์ของโลกได้ด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการเมืองและสังคม
16.	ก. การขจัดคอร์รัปชันทางการเมืองสามารถทำได้ ถ้าเรามีความพยายามเพียงพอ ข. การควบคุมการทำงานของนัการเมืองโดยประชาชนเป็นเรื่องยาก
17.	ก. ประชาชนทั่วไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ข. โลกหมุนด้วยพลังของบุคคลเพียงไม่กี่คนและกลุ่มต่อต้านก็ไม่สามารถทำอะไรได้มากนัก
18.	ก. เหตุผลหลักของการเกิดสงคราม คือ ประชาชนไม่ใส่ใจเรื่องการเมืองเพียงพอ ข. แม้ว่าจะพยายามป้องกันเพียงใด สงครามก็อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา
19.	ก. นิสิตพบอยู่บ่อย ๆ ว่า อะไรที่มันจะเกิด มันก็เกิด ข. นิสิตตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ลังเล เพราะนิสิตเชื่อในเรื่องเวรกรรม
20.	ก. ในระยะยาวสิ่งไม่ดีที่เกิดขึ้นในชีวิตของเราจะเบาบางลงด้วยสิ่งดี ๆ ข. ความโชคร้ายส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการไร้ความสามารถ การปล่อยปละละเลย ความเกียจคร้านหรือทั้ง 3 อย่าง

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง

คำชี้แจง ให้นิสิตพิจารณาว่า นิสิตมีลักษณะต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือของข้อความตามความเป็นจริงเพียงช่องเดียวจาก 7 ระดับ ดังนี้

ตัวอย่าง ถ้านิสิตคิดว่า นิสิตมีลักษณะ **เข้มแข็ง**

มากที่สุด	ทำเครื่องหมาย ✓	ลงในช่องหมายเลข 7
มาก	ทำเครื่องหมาย ✓	ลงในช่องหมายเลข 6
ค่อนข้างมาก	ทำเครื่องหมาย ✓	ลงในช่องหมายเลข 5
ปานกลาง	ทำเครื่องหมาย ✓	ลงในช่องหมายเลข 4
ค่อนข้างน้อย	ทำเครื่องหมาย ✓	ลงในช่องหมายเลข 3
น้อย	ทำเครื่องหมาย ✓	ลงในช่องหมายเลข 2
น้อยที่สุด	ทำเครื่องหมาย ✓	ลงในช่องหมายเลข 1

ข้อ	คุณลักษณะ	มากที่สุด ← → น้อยที่สุด						
		7	6	5	4	3	2	1
1.	น่าเชื่อถือ							
2.	ชอบเอาใจผู้อื่น							
3.	กล้าหาญ							
4.	สุภาพนุ่มนวล							
5.	อ่อนโยน							
6.	เป็นมิตร							
7.	วาจาสุภาพเรียบร้อย							
8.	มีเหตุผล							
9.	ซื่อาย							
10.	เข้าใจผู้อื่น							
11.	มีความเป็นนักกีฬา							
12.	มีไหวพริบดี							
13.	ปกป้องความเชื่อของตนเอง							
14.	สนใจตนเอง							
15.	มีความสามารถในการนำผู้อื่น							

ข้อ	คุณลักษณะ	←มากที่สุด → น้อยที่สุด						
		7	6	5	4	3	2	1
16.	ทะเยอทะยาน							
17.	ไร้ความสามารถ							
18.	มั่นใจในตนเอง							
19.	ใจอ่อนขี้สงสาร							
20.	อ่อนไหวต่อความรู้สึก							
21.	มีระเบียบแบบแผน							
22.	ชอบการแข่งขัน							
23.	รำเริง							
24.	ไวต่อการรับรู้ความต้องการของผู้อื่น							
25.	หนักแน่น							
26.	ปรับตัวได้ดี							
27.	ความมีอำนาจเหนือผู้อื่น							
28.	รักและเอ็นดูเด็ก ๆ							
29.	กล้าแสดงออก							
30.	มีลักษณะยอมตาม							
31.	มีความเป็นอิสระ							
32.	กล้าเสี่ยงเมื่อถึงคราวจำเป็น							
33.	จริงใจ							
34.	เต็มใจเผชิญหน้ากับผู้อื่น							
35.	เห็นอกเห็นใจผู้อื่น							
36.	ชอบปลอบใจคนอื่น							
37.	มีความเป็นตัวของตัวเอง							
38.	เก็บความลับ							
39.	คล้อยตามผู้อื่น							
40.	ทะนุถนอม							
41.	เป็นผู้นำ							
42.	กระฉับกระเฉง							
43.	ไม่มีระบบ							
44.	พูดจาอ่อนหวาน							

ข้อ	คุณลักษณะ	←มากที่สุด → น้อยที่สุด						
		7	6	5	4	3	2	1
45.	เข้มแข็ง							
46.	ความจงรัก - รักดี							
47.	อวดดี							
48.	ตัดสินใจได้รวดเร็ว							
49.	พึ่งพาตนเองได้							
50.	อบอุ่น							

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวสุภา อภิญาภิบาล
วันเดือนปีเกิด	19 กันยายน 2518
สถานที่เกิด	อำเภอพระโขนง กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	79 ซอยอ่อนนุช 17 แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักวิชาการเงินและบัญชี
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2534	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนวชิรธรรมสาธิต
พ.ศ. 2537	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (สาขาการบัญชี) จากวิทยาลัยพณิชยการบางนา
พ.ศ. 2539	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (สาขาการบัญชี) จากวิทยาลัยพณิชยการบางนา
พ.ศ. 2541	บริหารธุรกิจบัณฑิต (การบัญชี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2550	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ